

DE GEUS

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

Octave Landuyt

DE FANTASIE AAN DE MACHT

Jean Paul Van Bendegem

WIE IS ER BANG VAN HET 'KLEIN BOLLEKESYNDROOM' ?

VAN DE REDACTIE		
	We worden oud (maar dat is niet erg)	3
PLAKKAAT		
	Paus Franciscus. Jesus Christ Superstar, the sequel	4
ACTUA		
>>>>	Sociale mix en vrije schoolkeuze. Reflecties vanuit Gentse ervaringen	6
COLUMN		
	Ontmoeting (aflevering 1)	11
ACHTER DE LINIE		
	Brood willen we hebben!	12
POESTILLE		
	Omtrent Sint-Baafs. Omer Karel De Laey en het algemeen welzijn	17
MENSELIJK AL TE MENSELIJK		
	25 jaar Feniks vzw. Vrijzinnig-humanistische plechtigheden	18
FORUM		
	Dossier neutraliteit aan het loket	20
	Wandelen in Gent	21
VRAAGSTUK		
>>>>	De vrolijke atheïst in Jean Paul Van Bendegem	22
DE STEEN IN DE KIKKERPOEL		
	Eén onderwijsnet?	30
FILOSOOF OVER FILOSOOF		
	Jean-Paul Sartre. Verlangend naar goddelijke vrijheid	32
CULTUUR		
	De fantasie aan de macht! Octave Landuyt, Camiel Van Breedam en Karel Dierickx	34
PODIUM		
>>>>	Dany Vandenbossche. De enige echte Rolling Stone	41
FILM		
	Like Father, Like Son & Philomena	44
BOEKENREVUE		
	Belastingparadijs België, Marco Van Hees	46
	Atheïsme als basis voor de moraal, Dirk Verhofstadt	47
CODA		
	Misdaad loont	49
NIEUWSBRIEF		50
COLOFON		55

We worden oud

(maar dat is helemaal niet erg)

Dames en heren, 2014 is een feestjaar. We vieren een heleboel verjaardagen, met name: vijftwintig jaar Kunst in het Geuzenhuis, vijftwintig jaar Feniks en veertig jaar Geuzenhuis. Jarig worden is plezant. Je staat in de kijker, je krijgt cadeautjes of een compliment en vooral: je bent blij dat je er nog bent. Maar je staat ook stil bij het feit dat er een extra jaar op de teller komt. Hier en daar beginnen grijze haren – letterlijk – de kop op te steken en rimpeltjes zijn niet meer weg te vegen met een dagcrème. Hardere maatregelen zijn nodig om jong te blijven. Met name: levenslust! Plezier maken, relativeren en genieten van elk moment. En misschien zeggen we het niet al te graag: blijven werken of gewoon bezig blijven.

Verschillende politieke partijen breken een lans voor het optrekken van de pensioenleeftijd. Ongetwijfeld is het nodig om veranderingen door te voeren. Maar mijn vraag is: hoe kan het dat tegelijkertijd zoveel jongeren werkloos blijven? Kunnen zij de jobs niet invullen door de taken van de ouderen over te nemen? Moeten mensen werkelijk actief blijven op de arbeidsmarkt tot zelfs na hun vijfenzestigste? Senioren hebben ook hun waarde, ik denk maar aan hun bereidheid de zorg over te nemen van zieke kleinkinderen (begin maar opvang te zoeken als je kind plots ziek valt en je die ene vergadering niet kunt missen) of dichterbij ons werkveld: het verenigingsleven en het bijhorende vrijwilligerswerk. Elke vereniging kampt met zowel een tekort aan vrijwilligers als met een vergrijzing binnen bestuur en leden. Ook niet onlogisch: werkende jonge ouders hebben het al druk genoeg om gezin en werk op elkaar af te stemmen, laat staan een huis te bouwen of te renoveren.

Dus pleit ik graag voor het eerherstel van de iets grijzere vrijwilliger. Dankzij hun inzet staan we er nog steeds. Onze vrijwilligers zijn actief, enthousiast en doen me inzien dat oud worden helemaal niet erg is.

Door hun tomeloze bijdrage fungeert het Geuzenhuis al veertig jaar als hét vrijzinnig centrum van Gent. Voor ons de reden om ze allemaal te betrekken in deze viering. Talloze activiteiten staan op stapel, met meest in het oog springend: de nacht van de vrijdenker op 21 november. Meer info over het programma volgt in een van onze latere nummers.

Soms gaat veertig worden gepaard met een *midlife crise*. Misschien ook voor ons de ideale gelegenheid om – laten we eens een katholiek woord gebruiken – te bezinnen over waar we voor staan. Wat kan het vrijzinnig humanisme vandaag nog betekenen? Wat zijn de standpunten die we naar

buiten willen dragen? Kunnen we überhaupt gezamenlijke standpunten naar voor dragen? Zoveel vrijzinnigen, zoveel meningen. Toch delen we een aantal vaste waarden, die als basis kunnen dienen.

Midlife of niet: we zijn er en we gaan niet zomaar weg. Wat men ook zegt, de verzuiling is nog altijd aanwezig. Als je weet dat bijvoorbeeld 70% van het onderwijs in katholieke handen is, is het duidelijk dat ook de vrijzinnige gemeenschap bestaansrecht heeft. Jean Paul Van Bendegem, nog zo'n vrolijke grijze atheïst, praat hierover (en nog over heel wat meer) in het boeiende Vraagstuk.

Dat oud worden niet erg is, bewijst ook Octave Landuyt. Op zijn eenennegentigste (u leest het goed) siert hij onze cover en is hij de centrale gastheer op de academische zitting naar aanleiding van vijftwintig jaar KIG. Zondag 30 maart gaat hij een filosofisch gesprek aan met Elie Saegeman en opent hij zijn tentoonstelling in het Geuzenhuis. Willem Elias geeft hem een gepaste hommage in de cultuurrubriek.

Ginette Cretel, voorzitter van Feniks, staat stil bij vijftwintig jaar vrijzinnig-humanistische plechtigheden in Oost-Vlaanderen. Feniks beleeft helemaal geen midlife-crisis, integendeel. De laatste jaren zijn de aanvragen voor zowel geboorte-, huwelijks- als afscheidsplechtigheden meer dan verdubbeld. De plechtigheden worden georganiseerd door moreel consultants én vrijwilligers.

Lang leve de vrijwilligers dus, of ze nu een jaartje ouder zijn of niet: allen engageren ze zich voor hun overtuiging, die ook de onze is. Dus als uw pensioen in zicht is: informeer u over onze verenigingen, pik er eentje uit en kom zeker eens langs. Uw levenskwaliteit gaat er alleen maar op vooruit!

Griet Engelrelst

Paus Franciscus

Jesus Christ Superstar, the sequel

Hij twittert in vrolijk Latijn, neemt selfies met fans, omhelst misvormde mannen en deelt 's nachts in vermomming aalmoezen uit ... een geweldige vent, die paus Franciscus. Zijn populariteit bereikt een ongeziene hoogte: man van het jaar in Time Magazine, op de cover van de Rolling Stone, onthaald als de man die eindelijk een nieuwe wind zal doen blazen door de verstofte kamers van het Vaticaan. Eddy Bonte, lid van de werkgroep atheïsme van de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging, nuanceert de idolatrie rond Franciscus en betwijfelt of hij de Kerk effectief een andere richting kan doen uitgaan.

Er zijn vandaag vrijzinnigen die menen gelijkenissen te ontwaren tussen de Syriëstrijders en de Internationale Brigades die in Spanje tegen het fascisme vochten. Allemaal fanatici, ziet u. Ik ben dus niet verbaasd dat sommige vrijzinnigen geloven (sic!) dat de Rooms-Katholieke Kerk zich dankzij paus Franciscus echt het lot van de armen zal aantrekken. Allemaal sociaal bewogen mensen onder elkaar, ziet u. We kunnen deze illusie beter opbergen. Ziehier waarom.

Ten eerste zijn er maar weinig missionarissen meer – heeft iemand die overigens nodig in digitale tijden? – en is de missie van de Rooms-Katholieke Kerk onveranderd gebleven: bekeren. Omdat u en ik in een katholiek land zijn geboren en getogen, menen we dat bekeren elders plaatsvinden, in Afrika en zo. Dat klopt niet: bekeren gebeurt overal, altijd en zonder onderbreking. De missie van de Rooms-Katholieke Kerk is die van het eigenbelang: groeien moet. Uit dat type eigenbelang volgen uitbreiding van de invloedssfeer en dus macht. Het katholieke geloof is maar één van de vele levensbeschouwingen, niemand wordt katholiek geboren en in deze grenzeloze wereld maken burgers al eens kennis met andere overtuigingen. Wie het eerst de boodschap verkondigt, is gewonnen. Een basisprincipe uit de communicatie. Vandaar het immense belang dat deze Kerk hecht aan kinderen en de plaatsen waar kinderen worden gevormd: bij ons is dat thuis en op school. Deze Kerk is gespecialiseerd in de oprichting van hersenspoelingscentra, scholen genaamd. De Kerk moeit zich per definitie met onderwijs en opvoeding en in het verlengde daarvan met het gezin en de 'gezinswaarden'. Rome zal dus ook morgen zijn zonen

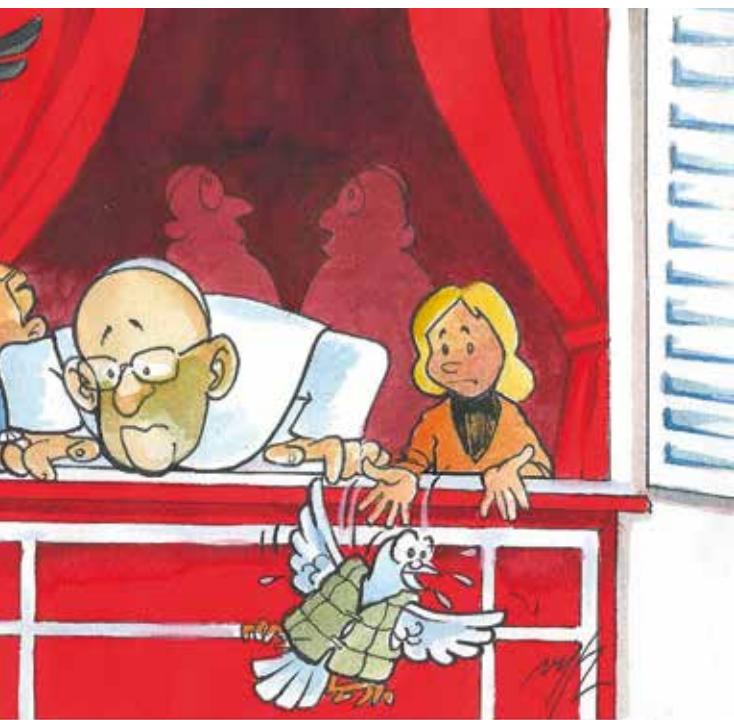
uitzenden om te overtuigen en te bekeren, weliswaar op digitale wijze en met de hulp van een eersteklas pr-bureau.

UNIVERSEEL, SUPERIEUR, AUTHENTIEK

Nu werpt u misschien op dat Franciscus een 'moderne' boodschap zal verkondigen, één van solidariteit bijvoorbeeld. Hierbij vergeet men dat de kern van de rooms-katholieke missie bestaat uit een moraal en dat die moraal drie kenmerken heeft: ze is universeel, superieur en authentiek. Het bijzondere aan de prediking van Jezus is inderdaad dat hij alle mensen voor ogen had en niet een uitverkoren volk of één stand. Hij richtte zich zelfs tot zijn vijanden. De christelijke leer is bedoeld voor iedereen: ze is universeel en dus de enige. Hieruit volgt vanzelf dat het om een superieure moraal gaat: zij brengt cultuur, harmonie en beschaving waar wanorde, geweld en decadentie heersen. Wie niet christelijk is, is verdwaald en heeft 'de weg *nog niet* gevonden'. Het doet er niet toe dat deze stellingen niet objectief zijn – andere godsdiensten claimen zowat hetzelfde – het doet er enkel toe dat de Kerk ze wel legitiem en correct acht, ons daarvan wil overtuigen en overeenkomstig handelt. Voor wie nog twijfelt: de christelijke moraal is ook authentiek. Tijdens de opening van het academiejaar van de katholieke hogeschool Artevelde enkele jaren terug, weidde Mieke Van Hecke uit over christelijke waarden zoals liefde en verdraagzaamheid. Ze zei zonder omwegen dat de christelijke moraal misschien niet de enige is die deze waarden uitdraagt, maar wel de eerste was. De bron zelve. De rest is namaak. Deze authenticiteit verleent haar een eerstegeboor-

© Norbert Van Yperzele

KLEDIJ VAN DE PAUSELIJKE VREDESDUIVEN
 ET BIJZONDER SUCCESVOL GEBLEKEN...

terecht. Universeel, superieur en authentiek: hier vallen het juiste en het ware samen. Met zo'n bril kijkt ook Franciscus naar de wereld.

EÉN RIJK, EÉN LEIDER, EÉN LEER

Er is een derde reden waarom de Rooms-Katholieke Kerk niet die van de armen, verschoppelingen en *sans-papiers* is, noch worden zal. De Kerk telt ontelbare vertegenwoordigers op alle niveaus en in alle sectoren van de burgerlijke samenleving: de scheiding tussen kerk en staat is voor haar per definitie tegennatuurlijk en zal altijd worden tegenwerkt. Sinds enkele decennia taant haar invloed, maar met de plaatselijke islamieten als objectieve bondgenoot, probeert men nu terrein terug te winnen. Vrijzinnigen maken zich druk om de tegenwerking van de katholieke zuil inzake de levensbeëindiging voor minderjarigen, maar daar ligt het kalf niet gebonden. Godsdiensten zoals de rooms-katholieke, de joodse en de islamitische, houden zich het liefst bezig met de controle over het dagdagelijkse leven: voeding, seksualiteit, relaties, kledij, lectuur. Onze houding over naakt, seks en het lichaam is puur katholiek, vol van zonde en schaamte, maar daar houden vrijzinnigen zich niet mee bezig, gebrainwashed als ze zijn. De Kerk is een instituut met één leer, één rijk en één leider. Zegt u dat iets? Deze leider hoeft zich niet democratisch te legitimeren, hij vertegenwoordigt immers wat de mens te boven gaat.

FRANCISCUS, THEOCRAAT

In Europa bestaat een theocratie. Vaticaanstad. Met de paus aan het hoofd. Hij kan dus niet anders dan staat en godsdienst mixen. De missie van deze theocraat is dringend toe aan nieuwe doelgroepen en een aangepaste strategie.

Franciscus heeft redenen genoeg om 's nachts wakker te liggen. Niet van vrijdenkers, heidenen of vrijmetselaars. Wél van een verslagen gewaande, maar nu springlevende concurrent: de orthodoxe kerk. Van een tegenstrever op de eigen, vertrouwde bodem: de islam in Europa. Van de terreinwinst geboekt door diezelfde islam, in Afrika en Azië. Van de ontoegankelijkheid van China, de natte droom van elke bedrijfsleider, en van India. Wat te doen? De bestaansredenen van de conservatief Woytila, de 'tegenstellingen' tussen Oost en West in het oude Europa, zijn redundant. De aanstelling van deze Zuid-Amerikaan daarentegen, is goed gezien. In het immense continent dat gevormd wordt door Midden- en Zuid-Amerika, heeft de Katholieke Kerk weinig last van concurrentie. De inheemse cultuur werd uitgeroeid of homeopathisch verdund. Er worden maar twee, Europese, cultuurtalen gebruikt. De samenlevingen zijn ten gronde westers, met grote steden die in niets van de onze verschillen. De boomende economie veroorzaakt sociale problemen en armoede. De sociale verschillen zijn in onze ogen onaanvaardbaar groot, het analfabetisme te verspreid, de democratie te precair. Werk aan de winkel dus voor een kerk die zich sympathiek wil opstellen. Jezus wordt weer *superstar*. Hij zal worden opgevoerd als behoeder der werken van barmhartigheid. Die zullen worden voorgesteld als de ware boodschap. Veel moeite zal het niet kosten. Midden- en Zuid-Amerika beschikken over een direct inzetbare traditie. Hier was het dat pastoors het geweer opnamen tegen de klassenvijand en zij aan zij streden met niet-gelovige marxisten. Hier ontstond de 'bevrijdingstheologie', hier werden priesters en zelfs bisschoppen afgeknald (bijvoorbeeld Óscar Romero in 1980) omdat ze te sociaal bewogen waren. Martelaren zijn dus voorhanden. Over de psalmen van Ernesto Cardinal, merkte de Nederlandse uitgever op: 'Er zit in deze psalmen een brok theologie van de revolutie'. U leest het goed: theologie van de revolutie. En niet: revolutie van de theologie. Dat kan er voor de kerk nog mee door. Het valt te voorspellen dat de paus deze 'sociale' boodschap, uiteraard netjes getrimd, zal koppelen aan de angst van de gewone man voor de wereldomvattende wijzigingen, gaande van vluchtelingenstromen over sociale uitbuiting tot ecologische rampen. In deze beangstigende tijden, zijn redders van doen. Het Rijk wacht. U kome.

Tot slot: deze paus zou een dialoog aangaan met de ongelovigen. Ja, hij zou verklaard hebben dat de hemel ook openstaat voor atheïsten. Dat heeft hij natuurlijk niet verklaard. Wel wat we eigenlijk weten: dat Jezus, zoon van God, op aarde is gekomen om iedereen te verlossen. Ons inbegrepen.

Ja, de universele, authentieke en superieure missie blijft intact. Waardoor de vraag rijst waarom wij aan dergelijk figuur geloof hechten en er artikels over schrijven. Omdat Mandela dood is en Obama heeft teleurgesteld? Denk dan aan Dylan: 'You don't need a weatherman, to know which way the wind blows'.

Eddy Bonte
www.eddybonte.be

Sociale mix en vrije schoolkeuze

Reflecties vanuit Gentse ervaringen

De Gentse scholen kampen al lang met capaciteitsproblemen. Tot enkele jaren geleden kampeerden Gentse ouders aan de schoolpoort om een plaatsje voor hun kind te verzekeren. Om dit probleem op te lossen, werd het Gentse aanmeldingssysteem opgestart. Dit systeem hanteert enkele criteria, waardoor niet alle kinderen zich kunnen inschrijven in de school die de eerste voorkeur draagt van hun ouders. Met kritiek tot gevolg. Tast het nieuwe systeem de vrije schoolkeuze aan? Jean Pierre Verhaeghe, voorzitter Lokaal Overlegplatform Gent Basisonderwijs (LOP), vindt van niet. Hij bepleit een sociale mix en toont aan dat ouders wel degelijk een vrije keuze hebben.

'De bedoeling is dat de verdeling kansarm – kansrijk binnen de school (na verloop van tijd) de verdeling in de omgeving weerspiegelt' © Stad Gent

Op het moment dat u dit leest, is de Gentse aanmeldingsperiode voor het basisonderwijs alweer voorbij en weten de ouders die in februari een kind hebben aangemeld in welke school ze een inschrijving kunnen krijgen. Rekenen we de instappertjes mee die in oktober al ingeschreven werden onder de voorrangregeling voor broers en zussen en kinderen van personeelsleden, dan zullen tegen eind maart wellicht opnieuw zo'n 85% van de nieuwe Gentse instappers voor volgend schooljaar een plaats op school verworven hebben.

We schrijven *wellicht*, want op het moment dat deze woorden uit mijn tekstverwerker vloeien, moet de Gentse aanmeldingsperiode nog van start gaan. Misschien worden het er wel meer, want het bereik van ons aanmeldingssysteem gaat al zes jaar in stijgende lijn. Voor de overige kinderen zullen de ouders na de paasvakantie moeten proberen één van de resterende schaarse plaatsjes te bemachtigen. Zoals bekend kampt het Gentse basisonderwijs met capaciteitsproblemen. Wie zeker wil spelen, meldt zijn kind best elektronisch aan.

Het verplichte streven naar sociale mix, zoals vastgelegd in het Vlaamse inschrijvingsrecht, staat niet haaks op de vrije schoolkeuze. Het zorgt er juist voor dat kansarme ouders evenveel vrije schoolkeuze genieten als kansrijke

Nieuwe regelgeving, nieuw softwarepakket, veel technische problemen. 2013 in een notendop. Die technische problemen hadden gelukkig geen invloed op de toewijzing van de vrije plaatsen zelf. De ouders zelf waren ook behoorlijk tevreden, zo bleek uit een bevraging achteraf. Ruim 78% kon zich vinden in de wijze waarop aanmeldingen en inschrijvingen als

geheel geregeld waren. Ondanks de problemen was twee derde van de ouders toch nog tevreden over het verloop van de aanmelding via de website. Voor de meeste anderen maakte de éénpersoonshelpdesk veel goed (83% tevreden). Het meest cruciale aspect, de ordening van de aangemelde kinderen op basis van afstand, vond genade bij 68% van de ouders.

Of daadwerkelijk sociale mix gerealiseerd wordt, hangt vooral af van de keuzes die ouders maken

En die verplichte sociale mix dan? Leidde die niet tot grote ontevredenheid? Blijkbaar niet, op één school na. De globale tevredenheid van ouders over de Gentse aanmeldingsprocedure was vorig jaar zelfs groter dan in de tijd dat we nog met een (voor scholen niet-verplichte) afzonderlijke voorrangperiode voor hetzij GOK-*(gelijke onderwijskansen, nvdr)*, hetzij niet-GOK-leerlingen werkten. In 2011 bedroeg die globale tevredenheid 66%.

De hogere score in 2013 lijkt opmerkelijk omdat ze ingaat tegen de algemene teneur van wat in het voorjaar van 2013 in de Vlaamse pers verscheen. Volgens die persberichten (daarin gevolgd door sommige politici en onderwijsverantwoordelijken) zouden veel ouders die verplichte sociale mix als een aanslag op hun vrije schoolkeuze beleefd hebben. Sprekend zijn bijvoorbeeld de woorden waarmee De Morgen een mama citeerde: 'Omdat mijn kindje blank is en twee werkende Nederlandstalige ouders heeft, worden we gestraft.' Is dat zo?

Mijn analyse is alvast anders: het verplichte streven naar sociale mix, zoals vastgelegd in het Vlaamse inschrijvingsrecht, staat niet haaks op de vrije schoolkeuze. Het zorgt er juist voor dat kansarme ouders evenveel vrije schoolkeuze genieten als kansrijke. En of daadwerkelijk sociale mix gerealiseerd wordt, hangt vooral af van de keuzes die ouders maken.

VRIJE KEUZE: HET FUNDAMENT VAN HET VLAAMSE INSCHRIJVINGSRECHT

De basis van het Vlaamse inschrijvingsrecht – sinds 2002 – is het recht van elke ouder om de concrete school en zelfs de vestigingsplaats te kiezen, vooropgesteld dat het gevraagde onderwijsaanbod daar aanwezig is, dat het kind aan de wettelijke toelatingsvoorwaarden voldoet en de ouders akkoord gaan met het pedagogisch project en het schoolreglement.

Dat inschrijvingsrecht gaat verder dan de grondwettelijke vrije schoolkeuze die, volgens de meest gangbare lezing, eigenlijk alleen maar de vrije keuze tussen confessioneel en niet-confessioneel onderwijs garandeert, niet meteen ook de vrije keuze tussen scholen X, Y en Z als die allemaal tot het zelfde net behoren, laat staan tussen vestigingsplaatsen X1, X2 en X3.

We hebben met het Vlaamse inschrijvingsrecht een regelgeving die in vergelijking met andere landen de vrije keuze van ouders het meest verregaand verankert. Een school kan een leerling bijvoorbeeld niet weigeren op grond van zijn religieuze achtergrond, ook al is het pedagogisch project van de school op andere beginselen gebaseerd. Zolang de ouders zich akkoord verklaren met dat pedagogisch project, moet de school de leerling inschrijven.

De bedoeling is dat de verdeling kansarm – kansrijk binnen de school (na verloop van tijd) de verdeling in de omgeving weerspiegelt

Dat inschrijvingsrecht impliceert dat scholen hun leerlingen zelf niet meer mogen kiezen. Dat was even wennen. Toen ik als LOP-voorzitter de allereerste plannen voor een Gents centraal aanmeldingsregister aan schooldirecties ging voorleggen, reageerde een directeur heel spontaan: 'Maar dat betekent dat we onze leerlingen zelf niet meer gaan kunnen kiezen!' Dat was in 2008. Ik zei toen: 'Mevrouw,

dat mag u eigenlijk al zes jaar niet meer ...'

VERPLICHT NASTREVEN VAN SOCIALE MIX

Eveneens sinds 2002 vormt het *tegenaan van uitsluiting en segregatie* de tweede hoeksteen van het Vlaamse inschrijvingsrecht. Het nieuwe inschrijvingsdecreet van 2011 heeft daar nog de term *sociale mix* bijgeplakt. Maar *sociale mix bevorderen* is natuurlijk hetzelfde als *segregatie tegengaan*. Wat het doel betreft, niets nieuws onder de zon dus.

Wel nieuw is (1) de techniek van de *dubbele contingentering* (DC) voor kansarm en kansrijk en (2) de verplichting om die toe te passen bij alle inschrijvingen in scholen in LOP-gebieden, althans voor het gewone basisonderwijs en het eerste jaar gewoon SO.

In 2013 kregen in Gent 1328 aangemelde instappertjes een ticket voor een inschrijving.

Het aantal instappertjes dat bij voorrang als broer of zus ingeschreven kon worden, bedroeg ... 1328. Precies evenveel

Wat houdt die techniek in? Heel eenvoudig: we streven een evenredige verdeling na. De bedoeling is dat de verdeling kansarm – kansrijk binnen de school (na verloop van tijd) de verdeling in de omgeving weerspiegelt. Daartoe wordt voor elke school een na te streven percentage *indicator-leerlingen* bepaald. Die verdeelsleutel wordt lokaal afgesproken. Ze vormt de basis voor een *tijdelijke reservering* van plaatsen. In elke school en tegelijk voor kansarme leerlingen aan de ene kant en voor kansrijke leerlingen aan de andere kant. Zo komen we in elke school per geboortjaar of leerjaar aan twee contingenten. Wanneer een contingent vol is, wordt de inschrijving van een volgende leerling voor dat contingent uitgesteld. Tot het einde

van de betreffende voorrangperiode, die minimaal twee weken duurt. Van zodra die afgelopen is, worden de niet-verdeelde plaatsen toegewezen aan de uitgestelde leerlingen (in de volgorde van het inschrijvings- of aanmeldingsregister). Als kansarme ouders de voor hun kinderen tijdelijk gereserveerde plaatsen niet komen innemen, dan gaan die naar de kansrijke kinderen voor wie de inschrijving even uitgesteld diende te worden. En vice versa.

Het eindresultaat hangt dus af van de keuzes die ouders maken. Aan die keuzevrijheid wordt niet geraakt. Om een sociale mix in scholen te bereiken, zijn naast die dubbele contingentering ook acties aan de basis nodig, acties die ouders kennis laten maken met scholen in hun buurt.

LOKALE AANSTURING HEEL BELANGRIJK

De verdeelsleutel voor de sociale mix wordt lokaal afgesproken. In Gent werken we daarvoor met deelgebieden. Omdat het werken met één verdeelsleutel voor heel Gent niet realistisch is en binnen een wijk juist tot méér segregatie kan leiden.

Kansarme ouders zijn minder mobiel. Als binnen een heel kansarme wijk één school er toch in zou slagen het Gentse gemiddelde te halen, dan worden de andere scholen binnen die wijk door die geringere mobiliteit vanzelf juist heel wat zwarter. Tenzij men er in zou slagen kansarme kinderen massaal op de bus te zetten naar wittere wijken. Maar daar zitten de scholen ook vol. Dan zouden dus omgekeerd ook kinderen uit die wittere wijken op de bus moeten naar de meer kansarme wijken. Niet erg realistisch, gezien onze vrije schoolkeuze.

De indeling in deelgebieden is geen makkelijke oefening. Ze moet ruimte laten om tot een betere sociale mix te komen, maar voor ouders haalbaar blijven qua afstand en bereikbaarheid.

AFSTANDSCRITERIUM KRIJGT CORRECTIE

Bij gewone inschrijvingen die rechtstreeks in de school gebeuren, worden

de kinderen chronologisch ingeschreven: *wie eerst komt, eerst maalt*. Wanneer men voor het basisonderwijs gebruik maakt van een aanmeldingsprocedure, voorziet het decreet een beperkt aantal andere criteria. Het afstandscriterium is het meest gebruikte. In Gent opteerden we voor een combinatie van de afstand tussen thuis en school (voor 75% van de beschikbare plaatsen) en de afstand tussen werkplek en school.

Ouders zouden zich verplicht voelen scholen aan te kruisen die ze eigenlijk niet willen. En als het tegenzit, krijgt men uitgerekend één van de niet-gewilde scholen toegewezen. Sorry voor de ouders die dat zo begrijpen, maar dat is onzin

In dichtbevolkte buurten met een capaciteitstekort in de scholen kunnen 100 of 500 meter het verschil maken tussen binnenraken of niet binnenraken in een school. In zulke gevallen zorgt de dubbele contingentering voor meer evenwicht. Als toevallig meer kansarmen heel dicht bij de school wonen en kansrijken net wat verder (maar wel nog op loopafstand), of omgekeerd, dan krijgen kinderen uit beide groepen door de dubbele contingentering toch evenveel kans.

Op plaatsen waar niet met een aanmeldingsprocedure en dus met het tijdsriterium gewerkt wordt, geldt iets analoogs. Kansarme ouders zijn er doorgaans minder vlug bij. De dubbele contingentering zorgt ervoor dat zij toch evenveel kansen krijgen om hun kind in de school van hun voorkeur in te schrijven. De wijze waarop in Vlaanderen sociale mix nagestreefd wordt, vermindert de vrije keuze van ouders dus niet. Het zorgt er juist voor dat die vrije keuze voor iedereen in gelijke mate kan gelden, voor kansarm zowel als kansrijk. En wel precies omdat het sommige perverse effecten

van het tijds- of van het afstandscriterium neutraliseert.

BROERS EN ZUSSEN ALS SPELBEKERS

'In de school van onze voorkeur konden na de aanmeldingen alleen nog kansarme kinderen binnen!' Ja, dat kwam enkele keren voor. In sommige scholen was voor het jongste geboortjaar het ene contingent al vóór de aanmeldingsperiode volgelopen met kinderen die voorrang genoten als *broer of zus*, terwijl er in het andere contingent nog plaatsen waren. Broers en zussen van eerder ingeschreven leerlingen genieten absolute voorrang. Ook al komen ze van ver buiten de buurt. En dan kan het gebeuren dat bijvoorbeeld het contingent voor kansrijk al van vóór de reguliere aanmeldingsperiode vol zit. Soms nemen die kansrijke broertjes en zusjes zelfs plaatsen in uit het contingent voor kansarme kinderen. Er kunnen dan geen nieuwe kansrijke instappertjes meer bij, maar wel nog kansarme. Het omgekeerde kwam vorig jaar net zo goed voor. Maar dat haalde de pers niet ...

Dat niet iedereen in de school van zijn hoogste voorkeur terecht kan, heeft te maken met het gegeven dat we nu al enkele jaren heel krap in capaciteit zitten en we maar met grote moeite de stijgende vraag kunnen bijhouden

In 2013 kregen in Gent 1328 aangemelde instappertjes een ticket voor een inschrijving. Het aantal instappertjes dat bij voorrang als broer of zus ingeschreven kon worden, bedroeg ... 1328. Precies evenveel. De druk die daardoor op het hele systeem gezet wordt, is heel groot.

NOODZAAK VAN AANMELDINGSPROCEDURES

Af en toe hoort men opperen dat het eigenlijk de aanmeldingssystemen zijn

die de vrije keuze van ouders beperken. Ouders zouden zich verplicht voelen scholen aan te kruisen die ze eigenlijk niet willen. En als het tegengit, krijgt men uitgerekend één van de niet-gewilde scholen toegewezen. Sorry voor de ouders die dat zo begrijpen, maar dat is onzin. Ouders hoeven nooit een school aan te kruisen die ze niet zien zitten voor hun kind. In Gent vragen we wel om minstens vijf scholen aan te kruisen. 'Maar er zijn in onze buurt geen vijf scholen die ik goed vind'. Dat hoeft ook niet. Dan kun je ook verder gelegen scholen aankruisen. Hoe meer scholen je aankruist, hoe meer kans je hebt dat je kind voor één ervan een ticket krijgt. En met het ordeningssysteem dat we in Gent hanteren, verminderen je kansen op een ticket in de school van je hoogste voorkeur er *niet* door.

In 2013 kreeg 70% van de Gentse instappertjes een ticket voor de school die de hoogste voorkeur van hun ouders wegdroeg. 15% kreeg de school van tweede voorkeur toegewezen en 5% de school van derde voorkeur. Nog eens 5% moest het met een school van nog lagere voorkeur doen.

Dat niet iedereen in de school van zijn hoogste voorkeur terecht kan, heeft te maken met het gegeven dat we nu al enkele jaren heel krap in capaciteit zitten en we maar met grote moeite de stijgende vraag kunnen bijhouden. In sommige wijken of deelgebieden is er ronduit te weinig capaciteit om elk kind dat er woont, een plaats in een school in de buurt te bieden. Gelukkig zijn er dan wijken met juist meer plaats, die als buffer dienen. Maar ook die bufferzones raken vol.

Trouwens, ook als er in een buurt het aanbod precies even groot is als de vraag, kan er een *mismatch* zijn. Er is geen onzichtbare hand die vraag en aanbod precies op elkaar afstemt. Je kunt alleen maar alle ouders tevreden stellen als je in elke school een behoorlijk overschot aan capaciteit hebt. Dat is er dus niet. En dus hebben we een systeem nodig dat de schaarse plaatsen op een zo fair mogelijke manier verdeelt. Dat is precies wat een

goed uitgebouwde aanmeldingsprocedure doet. De decretaal opgelegde toewijzingsregels maken trouwens dat steeds in eerste instantie geprobeerd wordt het kind een plaats te geven in de school die bij zijn ouders de hoogste voorkeur geniet. Pas als dat niet lukt, wordt naar de school van tweede voorkeur gekeken, enzoverder. Als ouders de scholen correct ordenen, overeenkomstig hun echte voorkeur, kan hun kind nooit terecht komen in een school die ze niet wensen.

De grondwet garandeert ouders geen vrije keuze tussen school X, Y of Z, alleen tussen confessioneel en niet-confessioneel onderwijs

DE INVULLING VAN VRIJE KEUZE

'Maar kan dan echt geen voorrang gegeven worden aan ouders die bewust voor onze school kiezen?' is in debatten rond aanmeldingsprocedures een veelgehoorde vraag. *Echt voor onze school kiezen* staat dan blijkbaar tegenover *kiezen op basis van nabijheid en bereikbaarheid*. Het eerste ziet men als een pedagogisch gemotiveerde keuze, het andere als een meer opportunistische keuze. Maar dat kun je in zijn algemeenheid niet zeggen. Er zijn wel degelijk ouders die om pedagogische redenen kiezen voor een school in de buurt. Bijvoorbeeld omdat ze het belangrijk vinden dat hun kind met een diversiteit aan andere kinderen in contact komt en een sociaal netwerk in de buurt ontwikkelt en ze de school daarin een belangrijke rol toedichten. Dat zijn evengoed pedagogische motieven. Je kunt in een aanmeldingssysteem of in regelgeving daarin geen onderscheid maken.

Evenmin kan een overheid een onderscheid maken tussen ouders die voor school X kiezen, bijvoorbeeld omdat het een officiële school is (ideologische keuze) en ouders die voor school X kiezen, bijvoorbeeld omdat ze dat simpelweg een goede school vinden,

of omdat ze er al veel andere kindjes kennen. Stel je voor dat men dat wel zou proberen. Je kunt zo voorspellen wat *slimme* ouders als keuzemotief zouden opgeven.

De grondwet garandeert ouders geen vrije keuze tussen school X, Y of Z, alleen tussen *confessioneel en niet-confessioneel onderwijs*. Als school X vol zit en ouders daardoor hun grondwettelijke keuzevrijheid niet kunnen

er in 2013 na één jaar al resultaten te noteren? Toch wel. In zeven van de zestien Gentse deelgebieden werd al een bescheiden, maar duidelijke desegregatietendens genoteerd. Binnen elk van die deelgebieden kregen scholen een meer gelijke samenstelling naar kansarm – kansrijk. Die zeven vormen een staalkaart van Gent, met onder meer de meest kansarme deelgebieden (westelijke 19e-eeuwse gordel), een gemengd gebied en twee

Uit evaluatiegesprekken kwam als pijnpunt naar voor dat de thuistaal niet langer als kansarmoedecriterium gehanteerd wordt bij de inschrijvingen. Kansrijke Vlaamse ouders in kansarme gebieden begrijpen dat niet. Vooraleer ze hun kind bij een school in de buurt aanmelden, willen ze enige garantie dat hun kind niet de enige Nederlandstalige in de klas zal zijn

Uit evaluatiegesprekken kwam als pijnpunt naar voor dat de thuistaal niet langer als kansarmoedecriterium gehanteerd wordt bij de inschrijvingen. Kansrijke Vlaamse ouders in kansarme gebieden begrijpen dat niet. Vooraleer ze hun kind bij een school in de buurt aanmelden, willen ze enige garantie dat hun kind niet de enige Nederlandstalige in de klas zal zijn. In combinatie met toeleidingsacties als *School-in-je-buurt* zou de dubbele contingentering dat perfect mogelijk kunnen maken, als niet-Nederlandstaligen bij de kansarmen gerekend zouden kunnen worden. Naar verluidt zou daar in het Vlaamse onderwijsveld echter geen meerderheid voor zijn. En dus wil de Vlaamse overheid ook niet mee. Jammer, want het hypothekeert wel de kansen om juist in de meest kansarme gebieden tot een echte sociale mix te komen, die uiteraard ook een etnisch-culturele mix is.

Jean Pierre Verhaeghe

Jean Pierre Verhaeghe © Fred Braeckman

realiseren, dan moet de overheid voor bijkomende capaciteit of scholen zorgen of voor vervoer naar scholen met een gelijkaardig aanbod waar wel nog plaats is. Met voorrangregels kun je dat niet oplossen.

WAT LEVERT HET OP?

Terug naar sociale mix dan. Waren

bufferzones. In drie deelgebieden werden omgekeerde tendensen waargenomen. Die blijken met heel lokale omstandigheden te maken te hebben, bijvoorbeeld een groot capaciteitstekort in een naburig kansarm deelgebied. In zes andere deelgebieden zijn de aantallen te klein om na één jaar al van een tendens te kunnen spreken.

Ontmoeting

Aflevering 1

Gegroet beste lezer,

Ik ben in de ban van John Gray. Die man heeft zijn pen in vitriool gedoopt en neemt ons (al dan niet vrijzinnige) humanisten, stevig op de korrel. Ik heb het over dat prachtige boekje dat voor € 12,50 te grabbel ligt bij Fnac: *Strohonden*. En die ondertitel! *Gedachten over mensen en andere dieren*. Mensen, en andere dieren. Kijk, zo wil ik het horen. Het boek begint met een citaat van Jacques Monod: 'Alle religies, bijna alle filosofieën, en zelfs een deel van de wetenschap geven blijk van de onvermoeibare, heldhaftige inspanning van de mensheid om wanhopig haar toevalligheid te ontkennen.' Geef toe, die zit. En verder: 'Het humanisme is een niet-godsdiensstige religie die bestaat uit bij elkaar geraapte, wegrottende restjes van christelijke mythen.' Ik zou het niet fraaier kunnen uitdrukken. Wegrottende restjes, heerlijk toch?

Toch knaagt het besef dat ik behoor tot de soort *homo sapiens* (dit is geen vergissing) zodanig aan mijn gemoed dat ik mij geregeld terugtrek in de ongelofelijk schone, witgewelfde ruimte van de Sint-Vincentiuskapel op de Kapelleberg in het verstilde Maarke-Kerkem. Tien eeuwen van gestolde rust! Gewijde stilte! Hier kom ik, onorthodoxe vrijdenker, tot rust. Neen, ik ken geen vrijzinnig oord waar je zo sereen kan zitten mediteren. Noch onze huizenvandeMens, noch onze van cultuur doordrenkte vrijzinnige centra, ja, zelfs ons eigenste Geuzenhuis kunnen hier aan tippen, laat staan de bezinningsruimten die onze crematoria meenden te moeten oprichten.

Ik ben hier dan ook omringd door schitterende parafernalia, waaronder de authentieke, fraai ingekaderde ex voto's (opzoeken, beste lezer, daarvoor dient het internet) – kunst waar Jan Hoet zijn vingers zou van aflikken. Je moet ook de *urban legend* kennen om ten volle te kunnen genieten van dit altijd verlaten en stille oord. *Who the fuck was Vincentius*, de patroonheilige (niet te verwarren met de latere, veel slappere Vincentius à Paulo) van mijn kapel? Hij leefde in het woelige tijdperk toen keizer Diocletianus de scepter zwaaide over Hispania. Drie eeuwen na de machtsgreep van Paulus begonnen de christenen zich immers steeds wilder te roeren; wat kon de arme keizer anders doen dan ze genadeloos te vervolgen?

De in alle opzichten standvastige Vincentius werd in die lange hete zomer van 289 gelijk met bisschop Valerius gearresteerd. Deze laatste kwam er vanaf met een verbanning in een vakantieoord, maar de niet klein te krijgen Vincentius wekte danig de woede van de landvoogd op dat deze hem aan een paal liet binden en met lansen doorboren. Gesteund door God en al zijn engelen, onderging Vincentius glimlachend de meest gruwelijke folteringen. Tot wanhoop gedre-

© Pierre Martin Neirinckx

ven liet Diocletianus hem vervolgens roosteren en in scherpe scherven werpen. Maar zie, een engel kwam nedergedaald en bracht de snoodaard troost. Daarop liet de ziedende landvoogd hem in een moeras gooien, maar zoals de overlevering vertelt, verdedigde een raaf hem tegen de wilde dieren en roofvogels. Tijd brengt raad, tenslotte stierf Vincentius aan alle kwellingen. Voor alle zekerheid werd hij in een *body bag*, gemaakt van ossenhuid en met stenen verzwaard, in zee geworpen. Uiteindelijk, niets te vroeg, spoelde hij in 864 aan land bij Valencia. Christenmensen herkenden hem vrijwel onmiddellijk en brachten zijn resten naar de abdij van Castres in de Languedoc over. Boze Hugenoten konden op het einde van de 18de eeuw Vincent eindelijk voorgoed klein krijgen door hem opnieuw op te graven en deze keer, volgens alle regels van de kunst, tot een handvol as te reduceren.

Bij dit alles ben je geneigd John Gray honderd procent gelijk te geven: ondanks de vooruitgang zal het mensdier hetzelfde blijven – een uiterst inventieve soort, maar ook een van de meest roofzuchtige en verwoestende soorten. Toch is dit een *happy ending story*, want Vincentius werd de patroonheilige van de wijnbouwers, zeelui en houthakkers en om god weet welke redenen ook nog deze van de dakpannenbakkers, dakdekkers en pottenbakkers. En tot vandaag wordt hij aanroepen tegen krampen, maagziekten, koorts en allerlei andere nare kwalen. De ex voto's, magnifiek vervaardigd uit was, bewijzen dit overvloedig: het aantal harten, levers, nieren, hersenen, darmen, ogen, tongen en armen en benen is in de kapel niet te tellen.

Was keizer Diocletianus (244-311) nu zulk een booswicht? Bijlange niet. Zijn beleid wordt vooruitstrevend genoemd; hij was een hervormer in hart en nieren. Onder zijn bewind werd de inflatie bestreden, kwam het tot een eenheidsmunt en werden maximumprijzen op de toen al te vrije markt vastgelegd. Bovendien wijdde hij, na zijn vrijwillig aftreden, de rest van zijn leven aan het tuinieren.

In al deze verregaande overpeinzingen verzonken, werd ik op die zonnige maandagnamiddag plots opgeschrokken door het langzaam openschakelen van de zware kapeldeur. Een jonge grijsaard trad binnen en begroette mij minzaam. Hij stelde zich voor als de medepastoor van de parochie van Sint-Egidius. En toen ...

(Wordt vervolgd in het meinumnummer)

Willem de Zwijger

Vrouwen aan het werk in een volkskeuken aan de Hoogpoort in Gent tijdens de Eerste Wereldoorlog.

© Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis

Brood willen we hebben!

Historica Giselle Nath schreef een kritisch boek over de gevolgen van het voedseltekort tijdens de Eerste Wereldoorlog voor de bewoners van het landelijke Aartrijke en het stedelijke Gent. Hierin wordt een heel hoofdstuk gewijd aan de Gentse arbeidersvrouwen, die hardhandig en luid opkwamen voor hun brood en rechten. Een fragment uit 'Brood willen we hebben'.

DE MARS OP DE STAD. ENKELE HETE JUNIDAGEN

Volgens de meeste bronnen concentreerde het populaire ongenoegen zich vooral in de noordoostelijke arbeiderswijken rondom de haven, zoals Muide en Heirnis. Op 2 juni 1916 barstte dan daadwerkelijk de bom. Er ontstond een volksoproer in de havenwijken. Een Belgische agent bevond zich in de buurt, maar greep – ondanks het aandringen van een Duitse militaire politieagent – niet in. Voor die nalatigheid werd hij bestraft met twee dagen schorsing.

Op 20 juni schreef Joseph Nève, een lid van het Gentse comité, dat er opnieuw betogingen waren geweest: 'Enkele honderden vrouwen hebben op luidruchtige wijze brood geëist. De vrouwen hielden een manifestatie voor het stadhuis, aan de Lakenhalle (zetel van het provinciale comité) en zelfs bij de Kommandantur'.

De politie werd direct klaargestoomd. Het Gentse korps kreeg diezelfde dag nog een briefing over het verbod op 'stoeten en verzamelingen'. Al wie dit verbod overtrad, riskeerde een boete van 1000 mark. Een affiche van Etappen-Kommandant Von Wick, gedateerd 20 juni 1916, dreigde met een gevangenisstraf van minimaal 5 jaar gevangenisstraf voor iedereen die deelnam aan een samenscholing, en al wie een politieagent negeerde. Het waren overdreven straffen, die illustreerden hoe weinig angst voor het gezag sommige Gentse arbeiders nog hadden.

Op 20 juni kreeg de politie opnieuw extra instructies. Wanneer samenscholingen uiteengedreven werden, moesten de agenten erop toezien dat de betogers zich niet meteen hergroepeerden. Ze moesten ook onmiddellijk de hogere instanties waarschuwen. Blijkbaar was niet iedereen zo ijverig in het uitvoeren van de bevelen. De dag daarop, 21 juni 1916, werden deze bevelen herhaald. Tevergeefs, want op 22 juni brak opnieuw een betoging uit in de Borluutstraat. Opnieuw grepen de agenten niet in. Koesterde de stedelijke politie heimelijk sympathie met de eisen van de manifestanten? Of durfden de nieuwe 'klakagenten' (*hulpagenten gerekruteerd uit de bevolking kregen geen volledig uniform, alleen een pet en werden daarom spottend zo genoemd, nvdr*) gewoon niet in te grijpen?

Meer informatie over de bijwijlen euforische sfeer van de betogingen zelf vinden we in een boek geschreven door een zekere Jozef De Graeve, met de welluidende ondertitel 'dagboek eener menigte'. De Graeve was een fabrieksarbeider die het tot journalist bij Vooruit schopte en vanaf 1931 tot senator voor de Belgische Werkliedenpartij. In 1919 schreef hij een kroniek die ook de sfeer in de bezette stad probeerde te bewaren. In elk hoofdstuk wandelde De Graeve door de stad, vaak op weg naar de redactielokalen van Vooruit, of terug naar zijn woning in de arbeiderswijken. Hij beschreef wat hij zag, pende dialoogjes neer en maakte er bedenkingen bij. Daarbij volgde hij getrouw het chronologische verhaal dat we in de officiële gemeentelijke bronnen ook terugvinden. De Graeves werk was een voorbeeld van fiction: fictie en feiten, sfeerbeeld én kroniek. Hij observeert zijn burens, partijgenoten en tegenstanders met een haast antropologische interesse. Niet toevallig werd het boek, dat in 1919 verscheen, onmiddellijk bekroond door het Solvay Instituut voor Arbeidersopvoeding.

Het boek is de enige bron waarin we de mentaliteit en de levensomstandigheden van arbeidersvrouwen in Gent kunnen ontdekken. Dagboeken van deze groep zijn ons niet overgeleverd. Aan het begin van de twintigste eeuw was zowat de helft van alle mannelijke en vrouwelijke textielarbeiders in Gent nog compleet ongeletterd, een ander significant deel kon lezen maar had moeite met schrijven. Ook de socialistische vrouwenwerking liet geen bronnen na voor deze periode.

Om de arbeidersvrouwen te begrijpen, zijn we dus aangewezen op een hooggeletterd actief lid van de Belgische Werkliedenpartij, die schreef vanuit een didactisch opzet. Het is geen ideaal scenario, maar De Graeve stelt zelden teleur. Hoewel hij vertrok vanuit voorschriften over wat 'bewonderenswaardig' gedrag was, liet hij ook ruimte voor de complexiteit van de oorlog. Bijvoorbeeld: van een hogeropgeleid mannelijk partijlid kunnen wij verwachten dat hij naaiwerk voor het Duitse leger zal afkeuren om patriottische redenen. Dat de in armoede verzeilde naaisters dezelfde reactie zouden vertonen, valt te betwijfelen. Gelukkig is het De Graeve

niet zozeer om zijn eigen grote gelijk te doen, maar wel om de twijfels en de problemen waar arbeidersvrouwen mee geconfronteerd werden. Zo liet hij in zijn boek de gesprekken in de huiskamer horen: 'Alles wel ingezien was de bestemming der beruchte groene zakjes twijfelachtig. 'Ze kunnen evengoed dienen voor rugzakken gelijk onze vrijwilligers er droegen (als voor het Duitse leger)... Ge ziet het wel, de kleur is bleek groen gelijk de uniformen', zei heur man beslist.'

De Graeves verslag van de betoging is uiteraard geromantiseerd, maar bevat wel enkele rake observaties. Volgens hem dromden de huisvrouwen van de Muide al enkele dagen voor de betoging voortdurend samen. Er werden 'vlammende toespraken' gehouden die op veel bijval konden rekenen.

Hoe verliep zo'n betoging nu concreet? 's Ochtends besloten huisvrouwen uit verschillende wijken in stoet te marcheren naar de Lakenhalle. Na de eerste momenten van oproer in de eigen wijk voelden de vrouwen zich nu zelfverzekerd genoeg om naar het historisch centrum af te zakken. De vrouwen zouden 'de gladde heren' en 'het schoelje van de Kuiperskaai' gevisieerd hebben. De hoofdzetel van het Gewestelijk Comité van Groot-Gent was gevestigd aan de Lakenhalle, maar de dienst werklozenonderstand bevond zich aan de Kuiperskaai. De voortdurend wisselende regels voor werkloosheidsonderstand, die zelfs door de inspecteurs van de dienst werden aangeklaagd, wekten dus evenveel woede op als de honger zelf.

Aan de kanaalbrug werden de vrouwen tegengehouden door Duitsers, maar zij raakten via een omweg toch tot bij de Lakenhalle. Drie van de vier functionarissen in de Lakenhalle durfden de confrontatie met de lawaaierige menigte volgens De Graeve niet aan, en ze verdwenen in de kantoren. De vierde probeerde de vrouwen – die steeds maar weer om meer brood riepen – weg te sturen met een ander argument: 'Menschen, gij moet hier niet zijn. Gaat naar het stadhuis!'

Dat een functionaris van het Comité National (*Nationaal Comité voor Hulp en Voeding, nvdr*) hier zelf gebruikmaakte van de versnippering in de hulpverlening, zegt veel. De vrouwen lieten zich echter niet afleiden. Volgens De Graeve was de woede zo groot dat een wat verlegen arbeidersvrouw zich plots ontpopte tot een echte furie: 'Wat! Meneer, moeten wij hier niet zijn? Meneer, ge denkt ons alzo af te schepen [...] Met welk recht zet gij ons noodeloos op den pegel? Wij zijn het moe, meneer! En als gij dat niet weet, of niet weten wilt, omdat gij eerst en vooral voor u zelve en voor uwe vriendjes zorgt, en peinst dat het voor de andere duizenden menschen geen oorlog is, omdat gij 't buiksken vol en warme voeten hebt – hewel meneer gij zijt mis en wij komen het ulie vandaag zeggen... En wij gaan hier niet weg of wij moeten meer broodrantsoen hebben!'

De vrouwen zullen het misschien niet letterlijk zo gezegd hebben, maar De Graeve bundelde wel de drie terugkerende argumenten van de betogers. Ten eerste is er het geloofwaardigheidsprobleem van de hulpverlening. Woorden zoals 'noodeloos op den pegel' en 'afschepen' zeggen genoeg. Soortgelijke wantrouwige reacties zagen we eerder ook in Aartrijke. De Gentenaars vielen vooral over de dramatische achteruitgang van een rantsoeneringspolitiek die tot dan toe gesmeerd liep: 'in 't eerst ja, toen ging het prachtig ... overvulde Amerikaansche winkels ... vleesch, opgelegde boonen met een lekkere tomatensaus en wat hompjes varkensvleesch erin, erwten, linzen, koffie en wat al nog meer ...'

In 1916 kreeg het Comité National, zoals we weten, echter steeds meer problemen. De volksmassa's bleven daar niet blind voor: 'En nu er aan alles schromelijk gebrek werd geleden, ja, hoe zat dat?! Kwam er dan niets meer uit Amerika? En waarom moesten er zulke groote winsten gemaakt worden? Rot was het [...] Wilden alle die fijne heren eens ruilen? Ja, na den oorlog een banket en eene decoratie en 't zou best verlopen zijn!'

De bevolking wist weinig van de logistieke en financiële problemen die de top op dat ogenblik plaagden. Er was trouwens ook niemand die de moeite deed om het hen uit te leggen, maar het onbegrip leidde al snel tot paranoia. Opnieuw blijkt dat de Amerikanen niets verkeers konden doen: de vraag of er nog iets uit Amerika kwam was puur retorisch. Uiteraard bleef het gulle Amerika schenken, en dus moest de schuld bij de Belgische hulpverleners liggen ... Dat de winst uit de Amerikaanse winkels werd gebruikt voor de werklozenonderstand vond de bevolking ook ongeloofwaardig. Werd er immers niet voortdurend 'beknibbeld' op die uitkeringen?

Ten tweede waren de vrouwen zich zeer goed bewust van de ambiguïteiten van de liefdadigheidspolitiek. Ze gebruikten die als een aanvallend argument, want terwijl de hoge heren 'warme voeten en het buikske vol' hadden, verkommerden de stedelijke arbeiders. Het was een rechtstreekse aanval op het dominante burgerlijke discours van gelijke beproevingen. Zo schreef oud schepen Marc Baertsoen in 1916: 'De arbeidersbevolking gedraagt zich werkelijk stoïcijns en waardig, nu zij, net als de rest van de

'Amerikaanse winkel' of verkoopbureau van het Comité National, uitgebaat door François Beelaert en zijn personeel in Gent

©Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarchief, FT_FO_R40_43

natie, getroffen wordt door de rampspoed van de oorlog.' Het feit dat hij zich in die junimaand vooral druk maakte over de vernederlandsing van de Gentse universiteit, en niet om voedselgebrek in zijn eigen gezin, illustreert echter als geen ander dat niet alle Gentenaars gelijke offers brachten.

De mondige Belgische burgerij legde vaak de nadruk op het martelaarschap van alle Belgische burgers. De meer 'objectieve' waarheid erkennen, zou verdeeldheid kunnen zaaien in het bezette land. En dat was precies wat de bezetter wilde. Het leed van de arbeiders kon dan ook nooit uitzonderlijker genoemd worden dan dat van de héle natie.

Ten derde is er het belang van 'rechten' en 'terechte' onvrede. De hulpverleners hadden het recht niet om de bevolking voedsel te onthouden, en de vrouwen wilden niet weggaan voordat hun recht op brood was voldaan. Meer nog, de vrouwen leken nog het meeste belang te hechten aan het recht om gehoord te worden ('wij komen het ulie vandaag zeggen'). Dat was een bijzonder zelfbewust discours voor achtergestelde vrouwen die zelfs nog niet eens het gemeentelijk stemrecht verworven hadden.

Werd het rood-blauwe stadsbestuur ook geïseerd bij de betogingen? In het verslag van partijlid De Graeve niet, in de memoires van partijdissident De Witte wel. Volgens het dagboek van Joseph Nève, de katholieke historicus en advocaat die in het comité zetelde, werden zowel stadsbestuur, lokaal comité als de Duitse Kommandantur belaagd. Dat laatste was een stap te ver. Alle bronnen zijn het erover eens dat de menigte ruw uiteengeslagen werd door Duitsers én 'klakagenten', maar zonder doden. We moeten dus eerder spreken over een bescheiden succesje dan over bloedige repressie. De spontane betogingen konden niet worden verhinderd en de straten zagen zwart van het volk.

'ALS DE WIJVEN ER ZICH EENS MEE BEMOEIEN ...'

De Graeve concludeerde dat de vrouwen hun slag thuishaalden, omdat het broodrantsoen verhoogd werd. De arbeidsters schertsten daar triomfantelijk over: 'Ge ziet wel, als de wijven er zich eens mee bemoeien.' Voor een deel hadden de vrouwen wel gelijk. Weinig anderen zouden zo scherp uit de hoek kunnen komen én dan ook nog eens de sympathie van de burgerij krijgen, maar de Gentse arbeidsters speelden het klaar.

Het schepencollege gaf al op 19 juni toe dat er 'een zekere gisting onder de vrouwelijke bevolking' bestond, 'ten gevolge van onvoldoende voeding'. Men beloofde aan te dringen op een hoger broodrantsoen bij het gewestelijk comité. Enkele dagen later kondigde dit comité daadwerkelijk aan dat er meer brood beschikbaar zou zijn. De Lakenhalle deed er nog een schepje bovenop: in juli werd een eierdienst opgericht om de armsten toch

een extra bron van dierlijke eiwitten te geven. De dienst werklozenonderstand (Kuiperskaai) ging op zoek naar extra geld en ook de ziekenfondsen namen maatregelen in het voordeel van de huisvrouwen. Al die groepen klopten uiteindelijk echter aan bij het stadsbestuur om die maatregelen te financieren.

Hoewel het rood-blauwe stadsbestuur zelf minder geïseerd werd, kwamen ook hier een aantal dossiers in stroomversnelling. Zo werd de stedelijke melkfabriek geoptimaliseerd en paste men de aankoopprocedure van wit brood uit Holland aan om nieuwe leveringen van beschimmeld brood te vermijden. Op 21 juni 1916 ging het stadsbestuur over tot de toekenning van 50 cent per kind en per week aan noodlijdende gezinnen die tot nu toe nog geen steun hadden ontvangen van de stad. Er kwam ook 1 frank uitkering per week voor leden van de ziekenfondsen en 50 cent aan gezinnen die niet werkloos of hulpbehoevend waren. Met het einde van de 'darsewerken' (*het handmatig graven van een nieuw schipdok of 'darse', groot stedelijk tewerkstellingsproject, nvdr*) in zicht besloot het college ook een nieuw uitkeringsreglement op te stellen. Dit reglement zou gebaseerd worden op enquêtes onder de arbeidersgezinnen, die in juli 1916 van start moesten gaan. Of die enquêtes daadwerkelijk werden gehouden, en of ze veel invloed hadden op het eigenlijke reglement, is onduidelijk, maar men wilde de arbeiders wel heel graag laten zien dat er naar hen geluisterd werd. Dat was opnieuw een van die uitzonderlijke maatregelen in oorlogstijd.

Het Duitse militaire bestuur ten slotte, sloeg, zalfde en sloeg weer. Tijdens die broeierige junidagen deed de *Etappeninspektion* achter de schermen navraag over de toestand van de burgerbevolking. Aanvankelijk was men bereid om de behoeftige bevolking te voorzien van een extra maaltijd. Zo'n 13 000 personen zouden zo op kosten van de Duitsers gevoed worden, maar al snel trok de Duitse legerleiding dat aanbod terug. Alleen de 500 zwaarst getroffen gezinnen konden eventueel hulp krijgen. Het stadsbestuur protesteerde en het eindresultaat is onbekend.

Tegen augustus 1916 was alles weer bij het oude: de Duitsers eisten de Belgische oogst op en eisten centralisatie. Zo hadden ook Oost-Vlaamse boeren een sterk motief om te blauwen. Edward Anseele vroeg en kreeg een provinciaal bevoorradingscomité voor aardappelen, want na de moordende vlees- en broodtekorten dreigde de stad nu ook verstoken te blijven van de goedkoopste van de calorieleveranciers: de aardappel.

De betogers boekten dus wel wat resultaten. De vrouwen konden de oorlogstoestand echter niet wegtoveren. Dag na dag werd de Duitse greep op België strakker. Bizar genoeg lezen we ongeveer een jaar later in het dagboek van Virginie Loveling: '23 juni 1917: Werkvrouwen en eenige mannen doorliepen in stoet de straten, schreeuwend:

‘Eten willen w’ hên!’ Er moet een afvaardiging hunner bij den burgemeester zijn geweest. In de nabijheid van het stadhuis zijn de manifestanten door de Duitse politie met helmhoed en blinkende borstplaten toegerust – brutaal verspreid geworden.’

Geen enkele officiële bron vertelt ons iets over dit incident, maar de datum is wel bijzonder toevallig. Vierde de bevolking de verjaardag van de eerste betoging? Of werden de gemoederen verhit door het voorbije naamfeest van Sint-Antonius van Padua, op 13 juni? Sinds 1900 was het uitdelen van brood onder de armen een traditie geworden in Gent. Misschien bood dat gebruik de kans om bestaande eisen op tafel te leggen. Was het toeval dat de parochiekerk van de dichtbevolkte arbeiderswijk Heirnis genoemd was naar Sint-Antonius van Padua?

VERVROUWELIJKTE STAD, VERVROUWELIJKT PROTEST

Hoeft het ons te verwonderen dat juist vrouwen zo zelfbewust en met gevaar voor eigen veiligheid de straat opkwamen? Vrouwen uit de arbeidersklasse waren in het België van 1916 de grote verliezers in de publieke sfeer; ze hadden weinig rechten en kregen weinig kansen. Dat ze zich ondanks de militaire bezetting zo sterk roerden, vraagt om verklaringen. Enerzijds was er de demografische verschuiving in de bezette stad. Anderzijds konden arbeidersvrouwen de bestaande culturele rolpatronen in hun voordeel ombuigen bij bepaalde collectieve acties. In de vervrouwelijkte stad zien we een sterk vervrouwelijkt protest.

Oorlog verslindt mannen, in alle tijdperken. Ook in Gent stonden heel wat vrouwen er voor het eerst echt alleen voor. Volgens de pastoor van de Gentse Sint-Johannes De Doper-parochie zorgde dat voor enkele grote sociale verschuivingen: ‘De schoolbevolking [...] onzer Katholieke scholen klom hetgeen men meent te moeten toeschrijven aan den invloed der vrouw die in veel huishoudens nu alleen schikte aan het bestuur toen de man afwezig was [...] en ook aan de vermindering van den invloed van sommige werkgevers en vermindering van de werking der politiciers.’

Niet alleen de afwezigheid van sommige mannelijke gezinshoofden was van belang. Ook de door mannen gedomineerde maatschappelijke structuren zoals partij, pers en overheid stonden op een laag pitje. In het *Etappengebied* was er voortaan maar één baas, namelijk het Duitse militaire bestuur, dat de Belgische bewindvoerders manipuleerde. En hoewel de vrouwen niets te zeggen hadden tegen de Duitsers, konden zij wel nog ‘hun’ stadsbestuur aanspreken. Als het Duitse bestuur enigszins beducht was voor reputatieschade, slaagden de vrouwen er zo toch in om een vuist te maken.

Het bestuurlijk memoriaal van 1916 staaft de opmerkingen van de pastoor over vervrouwelijking met harde cijfers. Maar liefst zeven van de elf Gentse administratieve wijken

waren duidelijk vervrouwelijkt. In 1913 kenmerkten die wijken zich door een evenwichtige verhouding tussen mannen en vrouwen.

In 1916 waren er per 100 mannen soms wel tot 166 vrouwen. Er was tijdens de bezetting een duidelijke demografische neergang, die mannen harder trof dan vrouwen. Uiteraard waren heel wat mannen bij het leger, maar we mogen niet uit het oog verliezen dat er evenveel mannen werkloos thuiszaten.

De vrouwen waren dus in de meerderheid, en ze hadden het slecht. Er waren wel gemeentelijke tewerkstellingsprojecten voor mannen, maar niet voor vrouwen. Toch waren de arbeidsters nooit huisvrouwen pur sang: zij deden naaiwerk, laaggeschoolde deeltijdse arbeid of klusjes in de informele economie om te kunnen overleven. De werkgelegenheid voor vrouwen stortte ineen, terwijl het hele model van werkloosheidsverzekeringen gebaseerd was op de ondersteuning van het mannelijke gezinshoofd.

Een ander element van verklaring waren de bestaande rolpatronen. Sinds het laatste kwart van de negentiende eeuw kon de bourgeoisie haar waarden en modellen met een ongezien succes propageren onder de volledige bevolking. Allerlei hervormingsbewegingen beklemtoonden het belang van hygiëne, zelfdiscipline en huiselijkheid. Door deze waarden over te nemen, konden ondergeschikte groepen hun eigen prestige verhogen. Ook de huisvrouw was een van die culturele ideaalbeelden, want wie een vrouw aan de haard kon houden, verdiende blijkbaar genoeg in zijn eentje.

Vrouwen werden nog steeds beschouwd als kwetsbare wezens; hun ‘natuurlijke’ taak was de zorg voor kinderen en huishouden. De echtgenoot die zijn vrouw kon beschermen van de voor haar ongeschikt geachte publieke sfeer, was een geslaagd man. Een mooi ingericht huis waar de huisvrouw ’s avonds een warme maaltijd op de tafel toverde, was in die optiek een remedie voor alcoholisme, scheidingen en armoede.

Natuurlijk waren er steeds meer burgerlijke vrouwen die dit huisvrouwenbestaan aanvochten. Iconen zoals Marie Popelin en Isala Van Diest danken er hun afbeelding op een euromuntstuk aan. Voor de socialistische beweging werd het huisvrouwenideaal echter een extra wapen in de strijd. Werkgevers moesten hogere lonen geven, zodat ook arbeiders hun vrouwen thuis konden laten blijven. Dat een moeder in de fabriek werkte, werd gaandeweg als ongepast beschouwd.

Giselle Nath

Geprikkeld om verder te lezen? ‘Giselle Nath, Brood willen we hebben! Uitgeverij Manteau: 2013, 316 p. ISBN 9789022328156.

Omtrent Sint-Baafs

Omer Karel De Laey en het algemeen welzijn

Het zijn vrijwel nog uitsluitend hardwerkende West-Vlamingen met een sterk historisch bewustzijn, zoals Hendrik Carette, Herwig Verleyen en ik, die Omer Karel De Laey (1876-1909) in hun hart dragen en zijn naam met respect en een glimlach uitspreken.

Vroeger, toen wij – zoals Gaston Durnez pleegt te zeggen – veel jonger waren en het jeugdige geheugen en de christelijke deugden met poëzie werden aangewakkerd, was De Laey's gedicht *De Bedelaar* een vast punt op het programma.

Net zoals Karel Lodewijk Ledeganck heeft ook De Laey de drie zustersteden bezongen. Ledeganck deed dat in april 1846, De Laey in juni 1909. Ledeganck na de zogenaamde Belgische Revolutie en de machtsovername door de francofone bourgeoisie, met overrompelende romantische overgave en elan, De Laey ruim zes decennia later met het nuchtere realisme en de ironie die veel van zijn werk kenmerkt.

Zijn gedicht *Gent* laat zich ook lezen als een persiflage op de vaderlandse gevoelsromantiek (niet op Ledeganck) die toen woekerde. Zijn oordeel over 'subjectieve smartverzen' liet niets aan duidelijkheid te wensen over: ze 'zijn mij erger dan een spuigdrank' heet het in een brief uit 1904. En hij voegt eraan toe: 'En de benevelde invocatie tot een zeer vaag opperwezen, schijnt mij altijd het gevolg van slechte spijsvertering en nachtmerrie.'

De Laey constateert – meer doet hij niet – dat hoewel 'men op eigen erf een ongeleenden tolk, / Een eigen taal bezit, het kenmerk van een volk' (zo-

Gent.

**Gesneeuwd te Gent! Gesneeuwd te Gent!
De stad onzer oude graven,
met kerken en daken en kloosters en al
in doodsche witheid begraven.**

**De menschen binnen, de deuren toe.
Omhoog op den Belfortoren
de reuzige draak met zijn gulden rug
In 't vlokkig gedwarrel verloren.**

**De tralievengsters van 't Duivelsteen,
Zijn zwarte kanteelen en kimmen,
Verijselijkt door 't wanhopig gezucht
van dolende winterschimmen.**

**O koppig verleden! o bloedige trouw!
Der vaderen roem en kunde
ontroerden zoo heftig, zoo heftig 't gemoed,
Doch 't grauwe geluchte verdunde.**

**De zonne kwam uit, en de meiden ook:
ze veegden de sneeuw van de stoepen
en een dagbladventer, omtrent Sint-Baafs
begon: 'Le Bien Public!' te roepen.**

als Ledeganck dichtte), het algemeen welzijn – Le Bien Public – er ironisch genoeg wordt bedeed in een taal die 'het volk' niet kan lezen.

Iets gelijkaardigs deed ook, nog eens een goede dertig jaar later, de onmiskenbaar door De Laey beïnvloed Richard Minne in *Wolfijzers en schietgeweren*. De laatste twee strofen van zijn *Gent* luiden:

*De dag van heden is het grootste wonder.
Uw maagdekens? Zij maken geen verdriet.
Uw dichters zijn ook van de slechtste niet
al loopen er veel wiskesvliegers onder.*

*Maar dat is galerij, façade, krans,
lijk 't puiksken uit ('t leest de*

gazette in 't Fransch).

*Daar zit ge, Gent, onder die dwaze winden:
wie dieper delft zal 't erts wel vinden.*

De Laey was een kritische, onafhankelijke geest. Meer dan uit zijn pretentieloze poëzie blijkt dat uit zijn brieven. *More brains*, het parool van August Vermeylen, had ook het zijne kunnen zijn. Hij bleef 'lijk een schismatiek uit alle opstelkerken en kapellen weg' om vrij te kunnen blijven. Hij weigerde in de redactie van *Dietsche Warande en Belfort* te zetelen, 'o.a. om de vrijheid niet te verliezen over de oude en nieuwe Warandiers onbewimpeld mijn gedacht te mogen zeggen.' Op stilistische gronden kraakte hij het werk van Hendrik Conscience af, en hij bekritiseerde 'de Vl. Kath. Beweging, die schijnt in de handen gevallen te zijn van een hoop herbergdictatoren, gemiste handelsreizigers of verzekeringsagenten.' Dat dichten kleine bate brengt moest ook hij ondervinden: van zijn in 1903 verschenen bundel *Van te Lande* werden 34 exemplaren verkocht. Hij suggereerde meteen een oplossing voor dit publicatieprobleem, die ook vandaag opgeld doet: 'goedkoop drukken en zonder boekhandelkosten' verspreiden.

Ledeganck kreeg, terecht, een standbeeld in zijn geboorteplaats Eeklo. De Laey is niet verbronsd en, anders dan Ledeganck, ook niet opgenomen in de bloemlezing *Om Gent gedicht* (2010) van Guido Lauwaert. Een reden te meer om hem hier onder de aandacht te brengen. Op zijn manier was hij een Geus.

Renaat Ramon

25 jaar Feniks vzw

Vrijzinnig-humanistische plechtigheden

In 2014 bestaat Feniks 25 jaar – reden temeer dus om te feesten! Op vrijdag 26 september om 19:00 is er een officiële viering in het Gentse stadhuis. Daar vieren we niet alleen het 25-jarig bestaan van Feniks, maar zullen we ook stilstaan bij de grote oorlog van 1914. Dat is dan meteen de aftrap voor een vierjarig project rond '14-'18. Ginette Cretel, voorzitter van Feniks vzw, in een gesprek over het belang van Feniks.

Feniks vzw verzorgt vanuit de huizenvandeMens in Oost-Vlaanderen vrijzinnige plechtigheden voor belangrijke levensgebeurtenissen. Waarom werd Feniks vzw opgericht?

Wie vroeger niet katholiek was, werd na het overlijden als een hond in de grond gestopt. Feniks vzw is 25 jaar geleden

ontstaan uit een groep geëngageerde vrijzinnige vrijwilligers, die iedereen een menswaardig afscheid wilden geven met een serene plechtigheid. Intussen verzorgen we vanuit de Oost-Vlaamse huizenvandeMens, samen met de vrijzinnig-humanistische consultants, ceremonies voor alle belangrijke scharniermomenten in het leven, zoals een geboorte, adoptie, huwelijk, lentefeest, jubileum of pensioen.

Onze relatieplechtigheden noemen wij een 'Altaarnatief', en anders dan in de kerk is dat bij ons ook mogelijk voor homoseksuele koppels. Onze overtuiging is dan ook vrijzinnig-humanistisch. Bij ons staat de mens centraal en de plechtigheden krijgen vorm en inhoud dankzij de persoonlijke inbreng van de betrokkenen. Geen verplichte nummertjes met voorgekauwde teksten, vastgeroeste rituelen en de verheerlijking van gelijk welk bovenmenselijk wezen. Integendeel: we blijven heel dicht betrokken bij de personen in kwestie.

Hoe zit het met de filosofische overtuiging van de aanvragers van een vrijzinnig-humanistische plechtigheid?

Of die mensen allemaal dezelfde filosofische overtuiging hebben, is moeilijk te achterhalen. Tijdens de voorbereiding van bijvoorbeeld een huwelijksceremonie wordt er veel gepraat, ook over levensbeschouwing. Sommigen hebben enkel het vrijzinnig humanisme gekend en zijn dus volledig overtuigd dat dit bij hen past. Anderen zijn gelovig opgevoed, maar weten zelf niet goed wat ze met die religie aanmoeten. Ze voelen er geen aansluiting mee, maar weten niet wat ze dan wel geloven. Ik begrijp dat jonge mensen daar nog niet mee bezig zijn of dat ze nog op zoek zijn naar richting en zingeving. Dat is prima voor mij. Humanisme is niet iets wat je doet: er zijn geen uiterlijke kenmerken of symbolen voor. Het is iets wat je voelt, het zijn waarden die je hebt.

Ginette Cretel

Contacteer Feniks via het huisvandeMens Gent voor aanvragen of meer info (www.deMens.nu) © Gerbrich Reynaert

Verzorgt u zelf alle soorten plechtigheden?

Hoewel ik al dertien jaar alle soorten ceremonies verzorg, heb ik een voorkeur voor afscheidsplechtigheden. Na het overlijden ga ik met de nabestaanden praten. Enkele praktische zaken passeren de revue, maar ze vertellen vooral over de overledene. Hoe hij was en wat hij heeft betekend bijvoorbeeld, en daar horen natuurlijk veel verhalen en anekdotes bij. Daarop baseer ik mij voor mijn teksten. Als ik daar zit, merk ik hoeveel het voor de achterblijvers betekent een luisterend oor te krijgen. Al moet ik ook op tijd afblokken, want anders krijg ik urenlang verdriet over me heen. Tijdens de plechtigheid zelf komt nog de meeste feedback, non-verbaal dan wel. Ik zie dat mensen echt iets hebben aan wat er gezegd wordt. Of gezongen, want de muziek kiezen ze ook volledig zelf. Ik heb al dikwijls te horen gekregen dat hun verwerking pas op dat moment kan beginnen. Eens alles uitgesproken is, kunnen ze met een gerust hart afscheid nemen.

Is er achteraf nog veel contact met de mensen waarvoor u een plechtigheid verzorgd hebt?

De koppels bij wie ik het 'Altaarnatief' verzorg, blijf ik niet op de voet volgen. Maar ik heb nog maar van één koppel gehoord dat ze uit elkaar zijn. Ik denk dat de basis bij de meesten dus wel goed zit. Ik heb al heel bijzondere huwelijksceremonies meegemaakt, vaak met een rode draad, een eigennuttig kader of een heel persoonlijke insteek. Het mag bij ons best ludiek en origineel zijn. Ik heb ooit op de dag van Halloween de relatie van twee gothic-aanhangers bezegeld, inclusief kaarsen, pompoenen en zwarte outfit. (lacht) Eigenlijk is bijna alles mogelijk, onder twee

voorwaarden, namelijk dat hun overtuiging om te trouwen zwaarder doorweegt dan de omkadering – we blijven tenslotte ernstig bezig met het scharniermoment – én dat alle extraatjes door het koppel zelf worden voorzien en in orde gebracht. Als medewerkers van Feniks vzw zijn wij er om de teksten te schrijven en naar voor te brengen op de dag zelf. Uiteraard zal ik altijd wel even checken of de kaarsen branden en alles mooi in orde is, maar ik ben geen ceremoniemeester of weddingplanner. En we werken principieel gratis.

Worden er veel plechtigheden verzorgd door Feniks vzw?

Onze aanvragen voor geboorte-, huwelijks- en afscheidsceremonies zijn op zes jaar tijd meer dan verdubbeld. Ik heb het gevoel dat de nood aan zo'n persoonlijke aanpak groter wordt. En dat mensen het inhoudelijke gedeelte kunnen toevertrouwen aan iemand buiten de familie neemt vaak ook heel wat stress weg. Die afstand is geen nadeel, het is goed dat ik onbevooroordeeld kan kennismaken met de betrokkenen. En toch word ik soms erg geraakt door wat er zich afspeelt tijdens de plechtigheden. Die korte periode van samenwerken is immers erg intens en op het moment zelf raak ik soms geëmotioneerd, zeker als het om vrienden of kennissen gaat. Maar ik mag daar geen potje staan huilen, de familie rekent op mij. Ik heb dan ook enkele trucjes waarmee ik mezelf tijdens zo'n dienst tot de orde roep. Dat ik anderen met mijn teksten heb kunnen raken, doet dan weer goed aan het hartje. Daarom blijf ik het zo graag doen.

Freia DeBuck

DOSSIER NEUTRALITEIT AAN HET LOKET

Ik las met bijzondere belangstelling de bijdragen van de drie auteurs over het 'hoofddoekenconflict' te Gent. Laat ik er onmiddellijk aan toevoegen dat ik een onvoorwaardelijke voorstander ben van absolute neutraliteit voor ambtenaren binnen overheidsfuncties en dus intrinsiek ook ijver voor een verbod van uiterlijke tekenen die deze neutraliteit in het gedrang brengen. Daarom is het niet verwonderlijk dat ik met ergernis de bijdrage van Patrick Loobuyck las, en dit om diverse redenen.

De toon waarop argumenten van andere auteurs zoals Albert Comhaire en Dirk Verhofstadt botweg van tafel geveegd worden is weinig tactvol en getuigt niet van een serene benadering van het onderwerp. Toelichtingen van voorstanders van het verbod 'als niet terzake' beschouwen is weinig relevant, zeker als de argumenten niet worden weerlegd en de eigen bewijsvoering bijzonder povertjes uitvalt. In dit verband is het verbod van een hoofddoek achter het loket evident gericht op een 'uiting' van een deel van het islamitisch profiel, maar niet selectief tegen de islam als dusdanig, zoals Loobuyck suggereert. Dat (alle) ambtenaren met hun kledij onpartijdigheid moeten betonen staat buiten kijf en daarom is het onbegrijpelijk dat zulk een onbenullig argument in de discussie gebracht wordt. Ik kan me moeilijk voorstellen dat één voorstander van het verbod dit in vraag stelt. Het argument dat moslimburgers denigrerende opmerkingen krijgen van niet neutraal geklede ambtenaren en zich ongelijk behandeld weten, raakt in dit verband kant noch wal. Of bedoelt Patrick Loobuyck dat enkele moslimbroeders zich aangetast voelen in hun waardigheid wanneer ze achter het loket geconfronteerd worden met vrouwelijke beambten met onbedekte armen of met mannelijke ambtenaren in korte broek? Laat me toe dit argument evengoed van tafel te vegen.

De pragmatische benadering van de discussie is evenmin een geldig argument. Een 'verbod' zal zeker religieuze fanatici storen, maar dit mag geen reden zijn om het neutraliteitsbeginsel te verlaten. Bij de integratie-erkenningsparadox draait de auteur de rollen om; we moeten alle symbolen aanvaarden om minderheden terwille te zijn, zoniet belemmeren we een vlotte integratie. Waar begint en waar eindigt zulk een gedoogbeleid? Moeten we dan om de 'lieve vrede' ook gedwongen huwelijken gedogen, genetische verminkingen accepteren, rechtspraak op basis van religieuze voorschriften toelaten, homofielen vervolgen en homohuwelijken opnieuw verbieden, boekverbrandingen goedkeuren en de evolutietheorie afwijzen? Het verbod getuigt geenszins van gebrek aan respect voor de eigenheid van religieuze groepen of symbolen als een correct neutraal beleid gevoerd wordt. In de privésfeer kan elkeen in de grootste vrijheid zijn of haar eigen geloof belijden, maar bij openbare functies hoeven we daar niet om de haverklap mee geconfronteerd

te worden, zelfs als de ambtenaar behoorlijk werk aflevert.

Een toenemende gevaarlijke radicalisering van geloofsgemeenschappen is duidelijk merkbaar, zelfs binnen onze westerse samenleving. Daarom is een totale scheiding van 'kerk en staat' de enige waarborg voor een verdraagzame maatschappij waarbij religie naar het private domein verwezen wordt. De impact van de 'onschuldige' hoofddoek achter het loket, is vanzelfsprekend niet van dezelfde orde als voornoemde voorbeelden van religieuze orthodoxie. Waar ligt het verschil tussen een hoofddoek en een kruisbeeld als symbool? Een rechtlijnig beleid moet elk symbool beschouwen als een inbreuk op de neutraliteit.

De gemakkelijksoplossing die Loobuyck poneert, bestaat erin de integratie te vergemakkelijken door verschillen te erkennen. Hier wordt mijn inziens een loopje genomen met het begrip 'integratie'. De inburgering in een vreemde maatschappij is slechts mogelijk door het respectvol opvolgen van normen en waarden die in die maatschappij gebruikelijk zijn, met behoud van de eigenheid in het private leven.

De weerstand tegen het schoolvak LEF over levensbeschouwing, ethiek, burgerschap en filosofie, komt vooral uit de hoek van het vrij onderwijs en minder uit het officiële net. Het vrij onderwijs zal *nooit* zulk een vak aanvaarden dat in de plaats treedt van het godsdienstonderricht. Mieke Van Hecke heeft daarover reeds een ondubbelzinnig veto uitgesproken. De weerstand vanuit vrijzinnige zijde is misschien de angst voor een overheersing van een te christelijke benadering van zulk vak. Dit item is evenwel geen argument binnen de discussie over levensbeschouwelijke symbolen in officiële functies.

Neen, ik zie geen volwaardige elementen in de bewijsvoering van Patrick Loobuyck tegen het verbod van het dragen van symbolen. Zijn argumentatie beperkt zich tot het verwerpen van andere opvattingen als zijnde niet terzake, en het verdedigen van het eigen gelijk met als enige strategie de erkenning van de verschillen om integratie gemakkelijker te laten verlopen. Ik respecteer deze opvatting maar vind ze bijzonder pover.

Ten slotte wil ik er aan toevoegen dat ik als vrijzinnig socialist sterk ontgoocheld ben over het plat politiek opportunisme van de sp.a Gent in deze materie. Schijnbaar werd een vroeger standpunt compleet verlaten en was bij de coalitievorming een overdreven tegemoetkoming aan Groen belangrijker dan het levensbeschouwelijk debat dat de neutraliteit van het openbaar ambt moet waarborgen.

Marc David

Gewezen voorzitter Geuzenhuis

LE ZEPPELIN ABATTU

WANDELEN IN GENT

Ik heb met belangstelling het artikel *Wandelen in Gent 1913-1918* gelezen in *De Geus* van januari 2014. Als auteur van het boek *Luchtschip ontploft boven Gent* en medewerker van het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis te Sint-Amandsberg heb ik toch een paar kanttekeningen bij het slotstuk van het artikel.

Gedurende de 40 jaar dat ik opzoeken in binnen- en buitenland deed rond het 'luchtgevecht boven Gent' kwam ik al snel tot de conclusie dat het verhaal dat hoofdzakelijk mondeling van generatie naar generatie werd overgeleverd, in ontelbare versies door de geschiedenis is gegaan.

Elk van deze verhalen is gebaseerd op de waargebeurde feiten, maar steeds aangedikt met verzinsels van alle slag. Daaraan hebben heel veel auteurs zich laten vangen. Eerlijk gezegd ben ik er in de beginfase van mijn onderzoek ook ingelopen. Zelfs Mary Gibson, die de biografie van Warneford schreef, tuinde er vierkant in. Toen de archieven in Duitsland (Zeppelinmuseum) en Groot-Brittannië van het internet gebruik begonnen te maken, werd het makkelijker om inzage te krijgen in de officiële stukken en konden heel wat zaken rechtgezet worden.

Betreft nu het onderdeel van jullie artikel over LZ 37:

- Gentenaars zagen de zeppelins niet 'weleens' overvliegen, maar wekelijks en soms meerdere keren per week, gezien de meeste basissen zich in het Brusselse situeerden en de zeppelins op herkenningspunten navigeerden. Zo vlogen ze van Brussel naar Gent door de spoorlijn tussen beide

steden te volgen, en van Gent naar Brugge boven de Brugsevaart om zich van daaruit te richten op het grote lichtbaken van Oostende.

- Zeppelins vlogen geenszins geruisloos. De grote May Bachmotoren waren zeer luidruchtig. Gezien zeppelins meestal bij valavond vertrokken om 's nachts te vliegen hielden ze heel wat mensen uit hun slaap. In Londen zat er bij de bevolking de schrik goed in als ze de reusachtige monsters hoorden aankomen, meestal per drie of vier. Dit maakte deel uit van de psychologische oorlogsvoering van de Duitsers, die op die manier de Britten wilden laten voelen dat ze niet ongenaakbaar waren op hun eiland. De bommen en granaten werden willekeurig uitgewooid, de Londenaars wisten bijgevolg nooit waar de projectielen zouden vallen en of er kans inzate dat hun huis werd getroffen. In verhouding tot het machtsvertoon in de lucht maakten die explosieven niet de te verwachten schade en leverden ze maar een beperkt aantal doden op. Uiteraard was elke dode er één teveel.

- De zeppelins vlogen altijd naar Engeland. Als er boven zee teveel mist was werd hun missie afgebroken. Ze mochten om veiligheidsredenen nooit met hun projectielen terug op de basis landen, vandaar dat ze dan uitweken naar de Franse kusthavens (Duinkerke, Calais, ...) om daar hun bommen af te gooien en dan rechtsomkeer te maken naar één van hun basissen. Frankrijk was zelden prioriteit voor een missie.

- LZ 37 stortte inderdaad brandend neer in Sint-Amandsberg, maar trof niet het volledige klooster van de zusters van de Visitatie. Het luchtschip explodeerde boven het Begijnhof, waar een groot brokstuk door het dak van een huisje sloeg en daar, in de persoon van de 8-jarige Odile Maes, het eerste burgerslachtoffer maakte. Odile liet dus niet het leven in het getroffen klooster.

- Het staartstuk van de zeppelin kwam op de slaapzaal van het klooster terecht, waarbij één zuster levend verbrandde en een tweede zware brandwonden opliep, maar overleefde. Ze ging verder getekend door het leven en overleed een paar jaar later. Ze werd, samen met de zuster die in de brand was omgekomen, opgenomen in de namenlijst op het monument van de gesneuvelde soldaten en gedode burgers, dat voor het gemeentehuis een plaats vond. De slaapzaal brandde volledig uit, de andere zusters konden ontkomen, maar voor de rest bleef het klooster gespaard. Het voorste gedeelte van de zeppelin kwam op het kerkplein tussen de kerk en het gemeentehuis terecht en brandde daar volledig uit. Als bij wonder liepen noch de kerk, noch het gemeentehuis schade op. Het duurde wel een tweetal dagen alvorens men opnieuw de ingang van de kerk kon gebruiken, die volledig door puin versperd was.

Frederik Vanderstraeten
Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Sint-Amandsberg
(DSMG)

JEAN PAUL VAN BENDEGEM

- ° 1953, Gent
- studeerde in 1976 af als wiskundige en behaalde in 1979 zijn licentiaat in de wijsbegeerte
- promoveerde in de wijsbegeerte in 1983 met een dissertatie over eindige wiskunde
- doet onderzoek naar de filosofie en grondslagen van de wiskunde
- is hoogleraar logica en wetenschapsfilosofie aan de VUB en gastprofessor aan de UGent
- was van 2005 tot 2009 decaan van de faculteit letteren en wijsbegeerte aan de VUB
- directeur van het Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie aan de VUB
- publiceerde *Tot in der eindigheid* (1997), *Over wat ik nog wil schrijven* (2008) en *De vrolijke atheïst* (2012)
- is aan een tweede carrière begonnen als acteur. Speelt de rol van Einstein in het toneelstuk *Au coeur volant*, waarmee hij ook in 2014 nog op de planken staat (voor meer details: zie www.jeanpaulvanbendegem.be)

De minzame atheïst in Jean Paul Van Bendegem

Jean Paul Van Bendegem is wat je met recht en reden een vrijzinnig boegbeeld zou kunnen noemen. Zijn onzelfingenomen houding – bij Van Bendegem komt het ego nooit op de eerste plaats – en humoristische spreekstijl maken van hem een verfrissende en graag geziene spreker. Zijn columns sieren al sinds jaar en dag de kolommen van *De Geus*, maar, zo merkten we tot onze eigen verbazing, tot een uitgebreid interview kwam het nog niet. Tijd om daar verandering in te brengen.

U bent een geboren en getogen Gentenaar met een protestantse, uit Zeeuws-Vlaanderen afkomstige vader en een katholieke moeder uit Lochristi. Hoe was het om in een gelovig nest op te groeien?

Schitterend! In ons gezin was het geloof een vanzelfsprekendheid, maar het bleef eerder onbereflecteerd. Het was gewoon de gang van zaken. Elke zondag moesten we naar de dienst in onze gereformeerde kerk aan het Rabot, maar soms gingen we naar Lochristi waar we een oerkatholieke mis kregen voorgeschoteld. Een enorm contrast. Mijn vader las ook elke dag voor uit de Bijbel. Mijn grootmoeder langs moederskant was daar als goede katholiek geen voorstander van, want die nemen dat boek natuurlijk niet ter hand. Je zou maar eens op het Hooglied kunnen uitkomen: 'Mijn lief ge hebt borsten als druiventrossen, ...'

Vlak voor haar huwelijk bekeerde mijn moeder zich trouwens tot het protestantisme. Eigenlijk is dat een heel aangenaam geloof, tenminste als het niet over de extreme

varianten gaat zoals het evangelisch protestantisme, wat bijna allemaal creationisten zijn. Als de bliksem mij zou treffen, en ik werd opnieuw gelovig, ging ik terug naar het protestantisme.

'Als ik door de bliksem getroffen wordt en terug gelovig zou worden, zou ik terugkeren naar het protestantisme'

Uw breuk met het godsgeloof kwam niet zozeer voort uit uw interesse voor logica, wetenschap en filosofie maar werd in gang gezet door een dominee die zelf in een geloofscrisis zat. Het was inderdaad dominee Steenhuis die daar het meest toe heeft bijgedragen. Hij probeerde zich uit zijn geloofscrisis te redden door het levensverhaal van Jezus te zuiveren van al het miraculeuze. Ofwel moet je zo'n verhaal wetenschappelijk kunnen

verklaren, ofwel vereist de tekst een andere lezing. Dat was zijn aanpak. Zijn herinterpretatie van het mirakel waarbij Jezus water in wijn verandert, is me altijd bijgebleven. Volgens hem kwam Jezus daar tot het besef dat hij zo ver stond dat hij de mensen eender wat kon laten geloven: 'ik zal water laten aanrukken en zeggen dat het wijn is ... en niemand zal me durven tegenspreken.' Zo kan je Jezus als een rolmodel zien, een bijzonder mens waarbij God bijna geen rol meer speelt.

Dat vond ik later terug in het prachtige boek van Jack Miles: *God, een biografie*. Volgens Miles kun je de Bijbel lezen als een roman waarin het hoofdpersonage een evolutie doormaakt van een heel aanwezige, concrete God – die in het aards paradijs rondloopt en op zoek gaat naar Adam en Eva wanneer die zich verstopt hebben – naar een abstracte God. Geleidelijk aan verdwijnt hij, en in het Nieuwe Testament laat hij zelfs zijn zoon in de steek. Zo komt het zwaartepunt op de figuur van Jezus te liggen. Door dat inzicht viel voor mij de druk weg van de constante aanwezigheid van God, want dat had je wel in ons milieu: 'de stem van uw geweten is de stem van God'. Waar je ook bent, wat je ook doet.

Vanaf mijn zestiende is het geloof op de achtergrond geraakt, en mijn ouders zijn daar met veel respect mee omgegaan. Ik voel dan ook geen haat of afkeer tegenover die Kerk, wat ik wel vaak merk bij ex-katholieken. Daarna hield het me een hele tijd niet meer bezig, ik begon mijn universitaire

studies en was in de eerste plaats op zoek naar een lief.

U studeerde in Gent wiskunde en daarna filosofie. Uw doctoraat werd een door Leo Apostel geïnspireerde poging om aan te tonen dat het begrip oneindigheid overbodig is in de wiskunde.

Kunt u dat wat toelichten?

Op aanraden van Apostel heb ik de wiskunde filosofisch benaderd. Apostel wou een strikt finitisme: een wiskunde waarin elke verwijzing naar oneindigheid ontbreekt. In mijn doctoraat heb ik geprobeerd om te zien wat we dan krijgen, en het verrassende was dat je nog genoeg overhoudt. Het is dus manifest onwaar om te

beweren dat heel het bouwwerk van de wiskunde zal instorten als je de oneindigheid wegneemt.

‘Het finitisme is een mooie ondersteuning voor mijn atheïstische levenshouding: het gaat erom wat je hier en nu doet’

Toen ik dat idee later ook op levensbeschouwelijk vlak heb toegepast, werd het voor mij een belangrijk theologisch argument. Kijk, in het gangbare beeld zijn de eigenschappen of de attributen van God oneindig. Gelovigen zijn

in discussies doorgaans wel bereid om af te knabbelen op de feitelijke oneindige vermogens van God, maar steeds konden ze terugvallen op het argument dat je ‘oneindigheid nodig hebt in de wiskunde’. Na mijn doctoraat kon ik zeggen dat dit niet klopt. Gelovigen kunnen hun oneindige godsbeeld dus niet langer motiveren door naar de wiskunde te verwijzen. Het finitisme is een mooie ondersteuning voor mijn atheïstische levenshouding: het gaat erom wat je hier en nu doet.

OVER LOGICA, WETENSCHAP EN HET KLEIN BOLLEKESSYNDROOM

Aan de VUB bent u directeur

Jean Paul Van Bendegem: ‘Het is heerlijk dat de georganiseerde vrijzinnigheid er problemen mee blijft hebben om er een eenvoudig, rechtlijnig, door iedereen te gehoorzamen instituut van te maken. Ik vind dat uitermate positief.’ © Gerbrich Reynaert

van het Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie. U wordt vaak lyrisch van logische en wiskundige problemen, terwijl veel mensen zich daar liefst zo ver mogelijk van weg houden. Zou dat te maken hebben met het feit dat er in het secundair onderwijs geen aandacht aan logica en argumentatieleer wordt besteed? Natuurlijk. Dat is een van de thema's uit mijn essay *Hamlet en entropie*. Wat dat betreft zou ik graag terugkeren naar de middeleeuwen. In een middeleeuwse opvoeding had je de zeven vrije kunsten: het quadrivium en het trivium. Van het quadrivium dragen we nog altijd de sporen mee. Rekenkunde en meetkunde vinden we terug in elk wiskundeprogramma, en astronomie werd het vak fysica. Muziek is eruit gevlogen. Het trivium bestond uit de vakken grammatica, logica (maar dan in de betekenis van dialectiek: hoe ga ik met anderen in discussie, hoe ontleden we argumenten, ...) en de retoriek. Die laatste twee zijn helemaal verdwenen, en dat is bijzonder jammer. Voor het radioprogramma Houtekiet heb ik eens een les argumentatieleer gegeven aan een tweede jaar Latijn. Daaruit heb ik geleerd dat er minstens één doelgroep is van die leeftijd die dat mits een beetje begeleiding foutloos kan. Stel je voor dat leerlingen het vermogen leren ontwikkelen om goede van slechte argumenten te onderscheiden. Als ze dan naar De Zevende Dag kijken, zouden ze al snel denken: 'maar wat voor onnozelaars zijn dat!'

'Ik vind het vrij idiotoot dat de maatschappij water terugbetaalt'

Ook als medeoprichter en erevoorzitter van SKEPP houdt u zich bezig met het onderscheiden van zin en onzin. Blijkbaar is er nog veel werk aan de winkel, want op 12 juli 2013 besliste de ministerraad onder invloed van Laurette Onkelinx om homeopathie in België te

erkennen, terwijl er geen enkel wetenschappelijk bewijs is voor de werkzaamheid ervan. Wat vindt u van deze beslissing?

Ik vind het vrij idiotoot dat de maatschappij water terugbetaalt, dat is er echt teveel aan. Zo schaars is dat (nog) niet in onze contreien. Daarnaast blijft zo'n erkenning problematisch. Erkenning op grond van wat? De klassieke geneeskunde hanteert erg hoge standaarden, met onder andere strenge *double blind* proeven.

Anderzijds, als iemand geholpen kan worden met water omdat het placebo-effect ervan zo sterk is, waarom ook niet? Het voordeel van homeopathie is dat water onmogelijk neveneffecten kan hebben. Alhoewel, bij SKEPP hebben we ooit een stunt uitgehaald door van die flesjes in één teug leeg te drinken. Toen heb ik ontdekt dat er in sommige van die flesjes alcohol zat, veel zelfs. Ze moesten me geen twee keer vragen om er nog eentje te drinken!

Vindt u het dan niet teleurstellend dat wetenschap niet kan doorwegen op politieke beslissingen?

Jazeker. Ik denk daarbij ook aan de studie van Tom Decorte over het drugsbeleid, namelijk dat het volstrekt zinloos is om aan drugspreventie te doen door in te grijpen op de kleine gebruiker. In de krant stelt Liesbeth Homans vervolgens dat wetenschappers dat wel kunnen vinden, maar dat het uiteindelijk zij, de politici, zijn die beslissen. Hoe is dat in godsnaam mogelijk? Dat is een miskenning van wat de wetenschappen zouden kunnen betekenen. Op een beleidsniveau is dat verschrikkelijk. Door wie heeft Onkelinx zich laten begeleiden qua expertise?

Los van het beleidsmatige, is er nog een ander probleem. Wat de wetenschappen ons vertellen dringt nog altijd niet goed door in de samenleving. Dat ligt voor een groot stuk aan het feit dat de wetenschap vaak met resultaten afkomt die in

strijd zijn met ons intuïtief denken. Neem nu de koudegolf die onlangs de VS teisterde. Op basis van degelijk wetenschappelijk onderzoek kan je zeggen dat dit op een probleem duidt. Normaal mag dat helemaal niet voorkomen, of toch minder frequent. Maar wat lezen en denken de mensen? 'Het is hier nu -40° en ik moet geloven dat de aarde opwarmt zeker!?' Dat klinkt enorm contra-intuïtief. Wetenschapscommunicatie- en popularisatie is dus allesbehalve triviaal. Een van de problemen daarbij is wat ik het 'klein bollekessyndroom' heb genoemd. Stel, ik schrijf een tekst voor een erg breed publiek, en ik schrijf dat materie massa is, samengesteld uit atomen. Dat gaat niet lukken, denk je dan, en je maakt er 'hele kleine bollekes' van. Waarna je vaststelt dat het zo ook niet gaat.

'Wat de wetenschappen ons vertellen dringt nog altijd niet goed door in de samenleving'

Nu u het toch over wetenschap hebt: hoe is het gesteld met het vrij onderzoek aan de universiteiten? Zijn wetenschappers minder autonoom geworden door de toegenomen publicatiedruk, administratie en meer en meer door bedrijven gefinancierd onderzoek?

Laat me beginnen met het meest voor de hand liggende voorbeeld: de medische sector. Het traject van het labo naar een op de markt gebracht medicijn kost grofweg één miljard euro. Dat moet natuurlijk worden terugverdiend. De wetenschap kan zich niet langer permitteren om zomaar wat uit te proberen. De schaal is zo groot geworden dat er voor het eerst een verantwoordelijkheidsprobleem is *binnen* de wetenschap. Vroeger kon men verantwoordelijkheden gemakkelijk van zich afschuiven: wij bedenken dingen, wat de samenleving daarmee doet is niet onze zaak.

Door de schaalvergroting is het

spel intern gewijzigd, waardoor het besef is gerijpt dat men niet langer kan voortdoen zoals men bezig was. Wetenschappers worden meer op hun vingers gekeken, en dat is terecht. Verder vind ik het een goede zaak dat alle universiteiten een commissie hebben voor wetenschappelijke integriteit. Vlaanderen heeft nu ook een overkoepelende commissie, waarvan ik lid ben. Erg belangrijk, want we weten dat de berichten over wetenschapsfraude de positie van de wetenschap aantasten. Een kwalijke evolutie, die mensen ertoe aanzet om ook goed onderbouwde zaken als de klimaatopwarming in twijfel te trekken. Daarop moet je kunnen antwoorden dat er weliswaar fraude is, maar dat in andere gevallen het onderzoek wél goed is gedaan. Een ander probleem is dat men nu aan zo'n tempo publiceert, zonder dat er deftig nagelezen en gecontroleerd wordt. Als één op de twee onderzoeken in de mist verdwijnt, kan je nog moeilijk van efficiëntie spreken.

‘Echte vrije meningsuiting moet samengaan met het beschikbaar stellen van kanalen die een maatschappelijke impact kunnen hebben’

Nog even over de onafhankelijkheid van wetenschappers, waar we de kwestie van de inmiddels beruchte patattenoorlog aan kunnen koppelen. Die kan gezien worden als een actie van burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de experimenten met GGO's, maar ook als een aanslag op het wetenschappelijk onderzoek. Het leidde bovendien tot het ontslag van Barbara Van Dyck, die als onderzoeker aan de KUL de actie mee heeft ondersteund. Hier is het belangrijk een aantal zaken gescheiden te houden. Die beweging werd bijna veroordeeld voor bendevoering, en afgeschilderd als

Jean Paul Van Bendegem over de kwestie van de levensbeschouwelijke symbolen: 'Je kun symbolen niet thuishoren op publieke plaatsen, zolang ze niet aan specifieke mensen geassocieerd worden. Als je personen verwacht dat ze neutraliteit uitstraalt, lijkt me de volgende onvermijdelijke sta...

© Gerbrich Reynaert

terroristen. Dat is een brug te ver, ze hebben geen enkele wetenschapper aangevallen.

De affaire Barbara Van Dyck is voor mij iets anders. Dat heeft te maken met hoe een universiteit haar interne zaken regelt. Die beslissing is de zaak van Leuven, ik zou er ook problemen mee hebben als andere universiteiten zich gaan bemoeien met beslissingen binnen de VUB. Als het aan mij had gelegen zou ik Barbara Van Dyck onmiddellijk een postdoc hebben aangeboden om duidelijk te maken dat we het onderscheid maken tussen haar maatschappelijke actie, of we die nu goed- of afkeuren, en haar wetenschappelijk werk.

‘Als je een onvoldoende geïnformeerde meerderheid laat beslissen, krijg je wantoestanden’

Maar kun je hier nu spreken van burgerlijke ongehoorzaamheid? Ik vind van wel, maar het blijft een lastig probleem. Het wetenschappelijk bedrijf is zo'n mastodont geworden, wat kan je in zo'n context nog doen tegen bijvoorbeeld Monsanto? Twee keer niets! Je moet een signaal kunnen geven, maar daar zal je niet in slagen met nog maar eens een debatje. Ik noem dat het 'Hyde Park Cornersyndroom': je reserveert ergens een plekje en daar mag iedereen vrijuit spreken. Maar wie luistert er? Een paar toeristen, een stel zatlappen en wat clochards. Echte vrije meningsuiting moet samengaan met het beschikbaar stellen van kanalen die een maatschappelijke impact kunnen hebben.

Ik heb wel problemen met het specifieke karakter van de actie, de manier waarop. Ik zou dat heel anders hebben aangepakt, door er bijvoorbeeld 's nachts een paar gewone patatten tussen te planten. Laat ze die er maar tussenuit halen! Je moet creatief met zo'n dingen omgaan.

Ik zal altijd de burgerlijke ongehoorzaamheid blijven

verdedigen, want het is één van de basiskenmerken van de democratie. De kwaliteit van een democratie stijgt naarmate ze haar dwarsliggers koestert. Het onderwijs zou mensen moeten vormen met die idee van burgerlijke ongehoorzaamheid in het achterhoofd, want een exclusief meerderheidsdenken zie ik liever niet. Als je een onvoldoende geïnformeerde meerderheid laat beslissen, krijg je wantoestanden.

EEN MINZAAM OF EEN RADICAAL ATHEÏSME?

U bent bijzonder zacht voor uw gelovige medemensen, en gaat vrij voorzichtig om met godsdiensten. Wat vindt u van het zogenaamde Nieuwe Atheïsme, dat een actief anti-theïsme uitdraagt? Ik denk daarbij aan auteurs als Richard Dawkins, Sam Harris en Christopher Hitchens. In onze contreien zou je daar ook Dirk Verhofstadt bij kunnen rekenen. Vindt u hen te radicaal? Met hen verschil ik duidelijk van mening. Het gevaar van radicalisering is dat je te veel het negatieve benadrukt. Al moet ik dat bij Dawkins wat nuanceren, hij wordt veel extremer voorgesteld dan hij eigenlijk is. Bij iemand als Hitchens ligt dat anders. Niettemin vind ik het een goede zaak dat we ook die kant van de discussie hebben. Er is een groot contrast tussen mijn *De vrolijke atheïst* en het boek van Dirk Verhofstadt. Ik wou in geen geval iets zeggen over 'de' atheïstische moraal, dat is veel te complex om zomaar uitspraken over te doen. In het boek van Dirk bestaat het eerste luik uit een afrekening met het geloof, en daarin zit het fundamentele contrast. Ik heb zo goed als niets over het geloof geschreven, alleen in het autobiografische deel. Ik stelde me de vraag: 'je noemt jezelf een vrolijke atheïst, voor wat staat dat nu?'

Ik vind het ook belangrijk om de 'gelovige medemens' te onderscheiden van de instituten. Er is een probleem met de radicale islam, maar evenzeer met radicale evangelisten. Elke godsdienst die in extremisme vervalt, staat wat mij betreft op gelijke voet. Je

nt zeggen dat levensbeschouwelijke
bonden zijn. Als je van de kleding van
ap een uniform. Willen we dat?'

zou kunnen tegenwerpen dat het bij de islam anders is omdat die politiek is georganiseerd, maar dat geldt ook voor het christendom. Ik hoor graag spreken over de seculiere samenleving, maar ik ben er nog lang niet van overtuigd dat die een feit is. Zeventig procent van de middelbare scholen behoort nog altijd tot één bepaald net. Als je ziet dat er een theoloog wordt aangesteld aan het hoofd ervan en de bisschoppen opnieuw een sterkere rol krijgen, maak ik mij zorgen. Dan durf ik ook radicaal uit de hoek komen en zeggen dat dit helemaal geen seculiere samenleving is. Kijk maar hoeveel moeite het heeft gekost om de eerste euthanasiewet erdoor te krijgen.

In het januarinumnummer van dit magazine werd deze tweespalt treffend geïllustreerd met een aantal pittige artikels over de vraag of er een verbod moet komen op het dragen van levensbeschouwelijke kentekens in officiële functies. Daar is binnen de vrijzinnigheid allesbehalve een consensus over. Hoe plaatst u zichzelf binnen dit debat?

Als je gaat voor neutraliteit, dan moet je dat begrip in alle detail stipuleren en dat lijkt mij niet te doen. In Frankrijk hebben ze de hoofddoek verboden, en daar begon men speldjes te dragen met een hoofddoek op. Mag dat dan, of moet je ook een symbolische weergave verbieden? Wat krijg je als we het echt zover gaan doordrijven? Moet je dan ook voor elke kerk in het stadsbeeld een scherm zetten waarop een neutraal gebouw verschijnt?

'Ik hoor graag spreken over de seculiere samenleving, maar ik ben er nog lang niet van overtuigd dat die een feit is'

Je kunt zeggen dat levensbeschouwelijke symbolen niet thuishoren op publieke plaatsen, zolang ze niet aan specifieke mensen gebonden zijn. Die discussie hebben we gevoerd

toen de kruisbeelden weg moesten uit de rechtszalen. Maar als je van de kleding van personen verwacht dat ze neutraliteit uitstraalt, lijkt me de volgende onvermijdelijke stap een uniform. Willen we dat? In Engeland kan zelfs een bobby rondlopen met een tulband op, en dat gaat daar blijkbaar. Het is dus nog lang niet bewezen dat een neutraliteit met redelijkheid en met ondergrenzen niet werkbaar zou zijn. In die zin ben ik geneigd om voor redelijkheid te pleiten, want anders krijg je een GAS-boete-mentaliteit en daar pas ik voor.

MORAAL EN WETENSCHAP

Sam Harris, die daarnet al ter sprake kwam, is ervan overtuigd dat het mogelijk is om waarden uit feiten af te leiden. Hiermee gaat hij in tegen David Hume, die hamerde op de onmogelijkheid van zo'n afleiding. Aan het begin van de 20e eeuw herformuleert G. E. Moore dit idee in zijn 'naturalistische drogreden'. Volgens Harris echter, kunnen de natuurwetenschappen wel degelijk zinnige bijdragen leveren aan de moraal.

Ik ben het daarmee eens. De basis voor de naturalistische drogreden heeft volgens mij enkel te maken met de notie 'afleiden'. Als je een logische redenering hebt, met in de premissen enkel maar feiten en als conclusie een waarde, dan is dat onmogelijk. In die zin aanvaard ik de naturalistische drogreden. Dat wil niet zeggen dat feiten en waarden niet op een andere manier op elkaar kunnen inspelen. Stel dat je een dwaze variant van een consequentialistische ethiek zou bedenken, die als regel hanteert: 'Als je moet kiezen tussen A en B, bekijk dan alle gevolgen die er zouden zijn als je A doet, en zo ook voor B.' De logica leert ons dat er oneindig veel mogelijke gevolgen zijn, en door ons inzicht in de cognitieve vermogens van de mens weten we dat we hooguit vier of vijf stappen vooruit kunnen kijken. Dus als iemand beweert dat het een perfecte ethiek zou opleveren als je alle gevolgen van je handelen overdenkt tot bijvoorbeeld twintig

stappen vooruit, heb je alle (feitelijke) redenen om te zeggen: vergeet het! Dat kan niet, de mens zoals hij hier nu rondloopt is daar niet toe in staat.

Ik betwist dan ook die scheiding tussen feiten en waarden. Je hoort vaak: 'feiten horen bij wetenschap en moraal bij religie'. Daar ga ik niet mee akkoord. Stel dat ik een elfde gebod uitvaardig: 'Het is verboden om zonder technische hulpmiddelen hoger dan 5 meter te springen.' Dan zou je kunnen tegenwerpen: niemand kan dat, dus dat is een dwaze regel! Daarmee doe je een feitelijke uitspraak, die ons laat inzien dat dit een dwaas gebod is.

'Ik betwist de scheiding tussen feiten en waarden'

Wat u daar zegt doet me denken aan Stephen Jay Gould, een evolutionair bioloog die het idee lanceerde van twee strikt van elkaar gescheiden domeinen of magisteria: namelijk dat je de wereld kunt benaderen vanuit de wetenschap, en onafhankelijk daarvan ook vanuit de godsdienst. De moraal hoort volgens hem thuis in het religieuze domein. Dat heb ik nooit begrepen van hem, tenzij je het plaatst in de Amerikaanse context. Als je kan verdedigen dat godsdienst en wetenschap strikt gescheiden gebieden zijn, dan kan je iedereen die komt eisen dat er in de biologieles over creationisme gesproken wordt naar huis sturen. Dat hij als evolutionair bioloog de moraal in het religieuze domein onderbracht, heeft me verrast. Ik zou de leuze van Bertolt Brecht uit *Die Dreigroschenoper*, 'Erst kommt das Fressen, dan kommt die Moral', willen aanvullen met 'Erst kommt die Moral, dann kommt die Religion'. We zien meer en meer bewijs dat de mens een moreel wezen is. Aan dat morele geeft hij op verschillende manieren uitdrukking, en één daarvan zijn religieuze overtuigingen. Pas daarna krijg je heel het socialiserings- en institutionaliseringsproces. Het is heerlijk dat de georganiseerde vrijzinnigheid er problemen mee blijft hebben om er een eenvoudig,

rechtlijnig, door iedereen te gehoorzamen instituut van te maken. Ik vind dat uitermate positief.

HUMOR

Tijd om over te stappen naar een ander thema uit uw werk: de relatie tussen humor en geloof. Als je aan Jean Paul Van Bendegem denkt, denk je ook aan de lach, humor en vrolijkheid. Aanhangers van de verschillende godsdiensten vinden het echter zelden prettig als er met hun geloof gelachen wordt. Hoever kunnen en mogen we daarin gaan? Mijn basiscriterium is: zover je maar wil, zolang het kwaliteitsvol is. Iets moet goed gedaan zijn, geen al te makkelijke scheldpartijen bijvoorbeeld.

Vrije meningsuiting is niet te verwarren met vrije beledigingsuiting. Dat is trouwens wettelijk geregeld – als het op smaad aankomt, kan je procederen. Maar je mag wel alles in vraag stellen, ook naar de vrijzinnigheid toe. Als het gaat over instellingen en instituten moet alles kunnen.

‘Vrije meningsuiting is niet te verwarren met vrije beledigingsuiting’

Toch horen we van veel cabaretiërs en comedians dat ze aan zelfcensuur doen als het op geloof aankomt, uit angst voor bedreigingen.

Dat is een evolutie waar ik echt niet van hou. Op Acht zag ik laatst een Amerikaanse show die al op voorhand was gecensureerd. De stand-up comedian stak zijn middelvinger op, maar dat gebaar was uitgeblokt. Waanzin! Als alles wat afwijkt vervolgd kan worden, krijg je zelfcensuur op voorhand en dat is het gruwelijkste wat er is. Dan hoeven anderen zelfs geen censuur meer te plegen. Paul Cliteur heeft dat heel duidelijk geformuleerd: een criterium dat zegt dat een mening niet mag worden verkondigd indien er iemand bestaat die daardoor beledigd zou

kunnen worden, is onaanvaardbaar. Dan zou het wel eens heel erg stil kunnen worden, want er is altijd wel iemand te vinden die aanstoot neemt aan een bepaalde mening.

Ikzelf maak me graag vrolijk over het geloof. Alles wat organisch gegroeid is, zit immers vol tegenstrijdigheden en lacunes en dat vormt de beste basis voor humor. Voor mij is het belangrijk om de vraag te stellen: wat doe je daar nu mee? Als iemand zegt dat hij of zij de Bijbel letterlijk neemt, moet je die persoon niet meteen voor idioot uitmaken. Je kan beter meegaan en zo problemen blootleggen om dan te zien hoe men daarmee omgaat. Een creationist zal bijvoorbeeld moeten volhouden dat er ook dinosauriërs op Noah's ark zaten. We weten hoe groot die boot was, dat staat in de Bijbel, dus kan je de vraag stellen: 'hoe ging dat dan?' Hun oplossing is dat het babydino's moeten zijn geweest! Voor je het weet kom je zo terecht bij Bertrand Russell, die met zijn fameuze theepot illustreerde dat elke discussie een ondergrens heeft. Het kan zijn, zei hij, dat er in een baan rond Pluto een theepot ronddraait, maar daarover wil ik geen seconde discussiëren. Ergens moet het stoppen.

U ziet humor dus als een vorm van kritisch onderzoek?

Zeker. Er zit altijd een bedreigende, kritische kant aan humor. Maar het kan ook herstellend zijn. Dat zie je vaak als twee mensen ruzie krijgen: de omstanders proberen ermee te lachen, waardoor het conflict wordt geneutraliseerd. Meestal is humor echter kritisch, en dan begrijp ik dat instellingen daar moeite mee hebben.

Als ik van gelovigen de tegenwerping krijg dat ik hun geloof wil afbreken, stel ik bij mezelf toch de vraag of hun geloof werkelijk zo zwak is dat één enkele kritische opmerking van één onnozele, kleine mens dat geloof aan het wankelen kan brengen.

WISKUNDE EN SEKS

Binnenkort ligt er een nieuw boek van u in de rekken, over wiskunde en seksualiteit.

Wat zal de titel zijn?

Elke drie seconden. Volgens het gangbare verhaal is dat de frequentie waarop mannen aan seks denken. Uit onderzoek blijkt intussen dat het eerder om de vijftig minuten is, dus zo'n 19 keer per dag. Bij vrouwen trouwens 10 keer.

‘Eigenlijk is het jammer dat naaktheid überhaupt nog als strijdmiddel te gebruiken is’

Wat wil u met dit boek bereiken?

Ik hoop dat mensen door dit boek een andere kijk op wiskunde krijgen. Niemand die eraan twijfelt dat de emotionele kant doorslaggevend is bij alles wat met seksualiteit te maken heeft. Probeer bijvoorbeeld maar eens uitsluitend rationeel met jaloezie om te gaan. Maar dat belet niet dat je ook in seksualiteit wiskundige patronen kan zien, die de beleving niet hoeven aan te tasten. Een wiskundig inzicht hoeft niet haaks te staan op een emotionele beleving. Het was een uitdaging om die wiskunde niet te belerend te brengen, en een moeilijke oefening zelf niet aan het 'klein bollekessyndroom' ten prooi te vallen.

Het boek bestaat uit vier hoofdstukken, waarin veel wiskunde zit, met telkens een mijmering die daarop volgt. In de eerste mijmering stel ik me de vraag wat er zou gebeuren als we met het haar op ons hoofd op dezelfde manier omgaan als met ons haar 'beneden'. De andere gaan over het concept van de striptease (een ode aan Bettie Page) en over voorlichtingsboeken en pornografische fotoromans. Dat zie je nu niet meer, maar vroeger was dat een heel populaire manier om porno te brengen. De laatste overpeinzing gaat over Femen. Naaktheid gebruiken als strijdmiddel blijft fascinerend. Eigenlijk is het jammer dat dat überhaupt nog als strijdmiddel te gebruiken is. Kijk maar eens naar de reacties die de onderbroekendag in de Brusselse metro teweegbracht. Ik zou zeggen: voortdoen tot ze eraan wennen!

Kurt Beckers

© Gerbrich Reynaert

Sylvain Peeters is voorzitter van deMens.nu en de Stichting Morele Bijstand aan Gevangenen. Na 37 jaar dienst bij de VRT zwaaide hij af als manager personeelsbeleid. Nadien hield hij een korte stop bij de Vlaamse Opera en was even ondervoorzitter van het Paleis voor Schone Kunsten Brussel. Hij heeft een sterk vrijzinnig engagement, bekleedde negen jaar het voorzitterschap van het Willemsfonds en was ondervoorzitter van Lichtpunt-Het Vrije Woord en de Oudstudentenbond VUB.

EEN EENHEIDSNET BIEDT EEN BETERE GARANTIE VOOR EFFICIËNTIE MAAR OOK OP HET LOSKOPPELEN VAN LEVENSBESCHOUWING EN MAATSCHAPPELIJKE DOMINANTIE

Dit is een strikt persoonlijk standpunt, dat (nog) niet afgetoetst werd binnen de georganiseerde vrijzinnigheid. Het Gemeenschapsonderwijs heeft in haar memorandum een lans gebroken voor één publiek net. Dat biedt een betere garantie voor het efficiënt inzetten van mensen en middelen. Op zich correct, maar het heeft nog een ander, niet onbelangrijk voordeel. En het is begrijpelijk dat het Gemeenschapsonderwijs daar vanuit haar neutrale opstelling niet voor pleiten kan. Het biedt een betere garantie op het loskoppelen van levensbeschouwing en maatschappelijke dominantie. Men kan er immers niet omheen dat op menige gemeentelijke school, en ook enige provinciale instelling, in functie van de politieke meerderheden en vooral de toedeling daarbij van de onderwijsbevoegdheid aan een bepaalde politieke familie, dit onderwijs meer dan lippendienst bewijst aan de katholieke levensbeschouwing en zelfs het vrij katholiek onderwijs.

Slechts één publiek net vormt voor mij

maar een tussenstap naar één onderwijsnet. Een net dat geheel ten dienste staat van de toekomst van de hele gemeenschap, en waarin primordiale aandacht gaat naar de individuele ontplooiing van elk kind in functie van de talenten die het bezit en de competenties die het kan ontwikkelen. En dat zonder enige belemmering van welke levensbeschouwing dan ook.

Is dat in tegenspraak met de vrijheid van onderwijs? Helemaal niet. Want wie de eigen levensvisie wil doen primeren op deze die door een wetenschappelijke toetsing als evident kan beschouwd worden, moet daarvoor dan ook maar de nodige inspanningen leveren, en deze niet afwentelen op de gehele gemeenschap. Met andere woorden, het staat iedereen vrij eigen onderwijs in te richten maar de factuur daarvan moet niet door iedereen betaald worden.

Onlangs nog kreeg ik thuis bezoek van Braziliaanse kennissen, en onderwijs was een discussiepunt. In Brazilië, en in feite in te veel landen, heeft religie een belangrijke impact op het onderwijs. Religie is in de politieke besluitvorming dan ook niet weg te denken, omdat kinderen in functie van een welbepaald politiek denken opgevoed worden. Voor velen is dat een normale zaak. Dat is in de opvattingen van sommige van mijn beste vrienden, die aan de discussie deelnamen, al niet anders. Mij werd verweten dat ik discrimineer als ik het vrij onderwijs niet dezelfde rechten en hetzelfde inkomen wil geven (in de vorm van subsidie vanuit de overheid) als het gemeenschapsonderwijs. Of hoe men een pro en een contra kan opbouwen vanuit verschillende gezichtspunten. Onderwijs is voor mij echter een te belangrijk

Eén onde

goed voor de emancipatie van de mens om het aan particulieren over te laten. De hele gemeenschap, de overheid dus, moet daarin zeggenschap hebben om te garanderen dat het onderwijs wetenschappelijk correct en goed is. Daarom moet de overheid, en alleen de overheid, onderwijs inrichten en niet alleen sturen zoals nu gebeurt.

Voor sommigen zal dit het doembeeld van een nieuwe schoolstrijd oproepen. De samenleving nu is anders dan een halve eeuw geleden, en onderwijs moet zich daaraan aanpassen. De individuele ontplooiing van het kind is een absolute prioriteit, en die ontplooiing mag niet met levensbeschouwelijke ballast gebeuren. Individuele ontplooiing betekent dat het kind wanneer het volwassen wordt zelf de belangrijke keuzes in zijn leven maakt. En daarin door niets gedwongen wordt, zeker niet door subversieve indoctrinatie. Immers, indien alleen de lessen katholieke godsdienst het onderscheid maken met andere netten, dan kan perfect één net gemaakt worden. Want dat vak kan ook in één net worden aangeboden. Maar dat is het niet, anders zou men al lang die suggestie gedaan hebben en conform ermee één net hebben uitgebouwd. Dus, ze doen in de andere lessen aan meer dan alleen maar kennisoverdracht, en de levensbeschouwing wordt meegenomen. Inderdaad manipulatieve indoctrinatie! Aanvaardt men dat ook van de islam?

Graag citeer ik een tweet van Joël De Ceulaer na de Terzake-uitzending van 10 januari: 'Weg met de vrijheid van onderwijs. Laat de overheid dat organiseren voor iedereen'.

Sylvain Peeters

erwijsnet?

EEN EENHEIDSNET. SLECHT VOOR SCHOLEN, ONDERWIJSKwaliteit EN GELIJKE KANSEN

De vrijheid van onderwijs, zoals ingeschreven in de Belgische Grondwet (1836), is het product van een merkwaardig bondgenootschap van de katholieke kerk en de liberale burgerij. Mogendheden als Frankrijk en Pruisen hadden in het vormgeven van het 'volksonderwijs' een vrijwel absoluut monopolie aan de overheid gegeven. Willem I was door deze etatistische ideeën gecharmeerd, maar daar rees in het Zuiden van de Lage Landen verzet tegen. Het gevolg was dat de katholieke kerk, die de katholieke instellingen wou beschermen, en de liberale burgerij, die een vrijheidsgezinde staatsinrichting wenste, elkaar vonden in een visie op onderwijsorganisatie die de meest liberale van Europa was.

Vele progressieven – progressief-liberalen tot socialisten – hebben dit steeds een vergissing gevonden. Er bestond en bestaat in progressief-vrijzinnig België een wat naïef geloof in de deugdelijkheid van een algemeen laïciserend staatsonderwijs, waarbij vaak naar Frankrijk wordt gekeken als het te volgen voorbeeld. Vraag is of dit model nog antwoorden kan bieden op de uitdagingen voor het onderwijs aan het begin van de 21ste eeuw. Ik denk van niet.

Politiek-ideologisch heeft deze opvatting haar beste tijd gehad. Er zijn weinig mensen langs liberale en socialistische zijde die vandaag nog de rol van de staat op dezelfde manier zouden definiëren als honderd jaar geleden, en dat is niet alleen het gevolg van het vallen van de Berlijnse Muur of van een offensief ideologisch neoliberalisme. Begrippen als publiek en privé hebben andere betekenissen

gekregen, en de scheidslijnen ertussen zijn lang niet meer zo duidelijk. Dat neemt niet weg dat velen, ook langs christendemocratische zijde, de zorg voor kwalitatief hoogstaand en voor iedereen toegankelijk onderwijs als een openbare verantwoordelijkheid beschouwen. Die zorg is in ons land goed gedefinieerd en geregeld. Wie deze publieke zorg tot uitvoering moet brengen, wordt aan de markt overgelaten. Met de oprichting van een autonome instantie die het vroegere staatsonderwijs onder zijn hoede kreeg, is een quasi volstrekt gelijke positie voor alle onderwijsaanbieders bezegeld. Tegelijk is ook de integratie van het katholiek onderwijs in een 'functioneel-publieke' rol bevestigd, met de democratisch gevalideerde eindtermen als sluitstuk.

Dat de publieke zorg om goed onderwijs is losgekoppeld van de rol van de scholen zelf, is één van de beste zaken die ons onderwijs kon overkomen. Hier ligt de basis voor de hoge kwaliteit van ons onderwijs: een evenwicht tussen een goed uitgebouwde publieke verantwoordelijkheid en grote schoolautonomie. De marktwerking heeft een brede variëteit aan scholen opgeleverd, van elite Jezuietencolleges tot vooruitstrevende athenea, stedelijke buurtscholen en alternatieve methodescholen. Wij hebben zowat het meest veelkleurige scholenlandschap in Europa. Een diversiteit die voor ouders een reële keuzevrijheid oplevert. Progressieven en vrijzinnigen maken hiervan zelf ook dankbaar gebruik door hun kinderen te sturen naar die scholen die het best bij hun opvoedingsvisie aanleunen. Dat kunnen GO-scholen zijn, stedelijke methodescholen, of voor niet weinigen ook katholieke scholen.

© Met toestemming van de auteur

CONTRA

Dirk Van Damme is professor aan de Universiteit Gent, gewezen afgevaardigd bestuurder van het gemeenschapsonderwijs, adjunct-kabinetschef bij onderwijsminister Luc Van den Bossche en kabinetschef bij onderwijsminister Frank Vandenbroucke. Momenteel is hij hoofd van de studiedienst onderwijs bij de OESO te Parijs.

Sterk centralistische en verstaatste onderwijssystemen doen het in internationale vergelijkingen overigens erg slecht. In het Franse onderwijs zijn de kwaliteit en de gelijke kansen helemaal niet gerealiseerd. Ook andere landen met een sterk gecentraliseerd onderwijs bengelen onderaan de rangschikking. Het beste resultaat boeken die onderwijssystemen die een sterke publieke verantwoordelijkheid combineren met een groot maatschappelijk vertrouwen in onderwijs en een grote lokale autonomie voor scholen.

Zeker, marktwerking heeft ook nadelen. De quasi-markt die onderwijs vandaag in Vlaanderen is, maakt dat de schoolkeuze sociaal bepaald is, hetgeen gelijke kansen hypothekeert. Dat moet worden aangepakt, en dat kan betekenen dat er op specifieke punten meer sturing noodzakelijk is. Het alternatief voor marktwerking is echter niet méér centralisme of een kleurloos eenheidsnet, wel slimme en vooruitstrevende beleidsmaatregelen die de essentie van een veelkleurig onderwijslandschap respecteren.

Dirk Van Damme

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen vooraf geen kennis van elkaars standpunt.) Bezoek onze website voor deelname aan de poll.

Jean-Paul Sartre

Verlangend naar goddelijke vrijheid

We kunnen de vraag stellen of filosofen tegen zichzelf in kunnen denken. Kunnen ze hun denken een radicale draai geven? Ik heb enkele leermeesters gehad die dat beweerden en dachten dit ook effectief te hebben gedaan. Zij stelden dat ze hun oude filosofie achter zich hadden gelaten en tot totaal nieuwe inzichten waren gekomen.

In een eerste opzicht zouden we Sartre tot deze filosofen kunnen rekenen. Is hij immers niet de burgerlijke denker die een communist werd? Is hij niet geëvolueerd van anarchistisch, individualistisch denker naar een sociaal denker die dacht de solidariteit in de praktijk van de Parijse straten te realiseren? Is hij niet de anti-humanist die humanist werd?

Neen, Sartre is steeds – zoals naar mijn gevoel de meeste denkers – de filosoof, romanschrijver, toneelauteur en activist geweest en gebleven die vasthield aan één centrale gedachte en daarop bleef variëren. In zijn geval is dat de gedachte dat de mens tot vrijheid is veroordeeld.

DE ANTI-HUMANISTISCHE HUMANIST

In 1938 verschijnt zijn eerste roman *Walging*. Hierin walgt hoofdpersoon Antoine Roquentin van het humanisme van de Autodidact. Ik citeer even; aan het woord is Antoine Roquentin.

‘Voor mij,’ zeg ik, ‘is het even absurd om de mensen te haten als om van ze te houden.’ De blik waarmee de Autodidact me aankijkt is neerbuigend en koel.

‘Je moet van ze houden, je moet van ze houden ...’ mompelt hij, en het klinkt of zijn eigen woorden niet tot hem doordringen.

‘Van wie moet je houden? Van de mensen die hier zitten?’

‘Ook. Van alle mensen.’

Hij draait zich om naar het paar dat er zo stralend en jong uitziet: dat zijn de mensen van wie je moet houden. Even blijft zijn blik rusten op de heer met het witte haar. Dan kijkt hij weer naar mij. Ik lees op zijn gezicht een onuitgesproken vraag. Zwijgend schud ik het hoofd. Hij ziet eruit alsof hij met mij te doen heeft.

‘U houdt ook niet van ze,’ zeg ik geërgerd.

‘O nee, meneer? Ik ben een andere mening toegedaan, als u het niet erg vindt.’

Even later roept Antoine Roquentin uit: ‘Verblinde humanisten!’

Sartre is de anti-humanist die niet begrijpt dat iemand van mensen kan houden. Voor Sartre zijn de anderen de hel, zoals hij later in het toneelstuk *Met gesloten deuren* zou

schrijven: ‘Dus dit is nu de hel. Ik zou nooit geloofd hebben ... Herinneren jullie je nog: zwavel, brandstapel, braadrooster... Ha! Wat een grap! Een braadrooster is niet nodig: de hel, dat zijn de Anderen.’

Zeven jaar en een oorlog later, op maandag 29 oktober 1945 om 20:30, houdt Sartre in Parijs een lezing voor de Club Maintenant. De lezing, later als boekje uitgegeven, krijgt de titel – oh paradox – *Het existentialisme is een humanisme*. Sartre pleit onomwonden voor een humanistisch existentialisme. Maar, ‘wat de zaak ingewikkeld maakt is dat er twee soorten existentialisme zijn: ten eerste de christelijke, waaronder ik Jaspers en Marcel reken, die belijdende katholieken zijn; en ten tweede de atheïstische existentialisten, waaronder Heidegger moet worden gerekend, en ook de Franse existentialisten en ikzelf.’

Sartre is steeds de filosoof, romanschrijver, toneelauteur en activist geweest en gebleven die vasthield aan één centrale gedachte en daarop bleef variëren: de gedachte dat de mens is veroordeeld tot vrijheid

Sartre stelt dat in het atheïstisch existentialisme de mens in den beginne niets is. ‘Het verklaart dat als God niet bestaat, er tenminste één wezen is waarbij het bestaan aan de wezensbepaling voorafgaat, een wezen dat bestaat alvorens het door enigerlei begrip nader bepaald kan worden, en dat wezen is de mens of, zoals Heidegger zegt, de menselijke werkelijkheid. Wat betekent hier de stelling, dat het bestaan aan de wezensbepaling voorafgaat? Ze betekent dat de mens éerst bestaat, zich voordoet, in de wereld verschijnt, en dat hij daarna zich nader bepaalt. Dat de mens zoals de existentialist zich hem denkt iets onbepaald is, komt doordat hij aanvankelijk nog niets is.’

GEDETERMINEERD TOT VRIJHEID

Sartre ziet de mens dus als een vrij wezen. Dit wil zeggen

als een individu waarbij de existentie (het bestaan) aan de essentie (het wezenlijke) voorafgaat. Laten we, in navolging van Sartre, even een stift bekijken. Deze stift werd niet zomaar gemaakt. Neen, ze werd gemaakt door een ambachtsman die precies wist waartoe die stift dienen moest. Het doel van die stift, met name te schrijven, lag reeds vast lang voor deze stift ook werkelijk werd gemaakt. De essentie van die stift – te schrijven – komt voor haar existentie, dus voor zij werkelijk bestaat. Gezien bij de stift de essentie voor de existentie komt, is deze stift gedetermineerd. Zij is niet vrij, stelt Sartre.

Wat Sartre nu doet is God vergelijken met deze ambachtsman. God is de schepper van de mens. God heeft de mens geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. God wist dus reeds lang voor hij de mens schiep hoe die mens er zou uitzien en waartoe die mens zou dienen. Ook voor de door God geschapen mens – net als voor de stift – gaat de stelling op dat de essentie aan de existentie voorafgaat. De door God geschapen mens is dus even onvrij als de door de ambachtsman gemaakte stift.

Sartre is de anti-humanist die niet begrijpt dat iemand van mensen kan houden.

Voor Sartre zijn de anderen de hel

Maar, stelt Sartre, heeft Nietzsche ons niet geleerd dat God dood is? Met de dood van God sterft ook de mens die naar het beeld van God is geschapen. De mens die sterft is de onvrije mens. Maar tegelijk stelt Sartre: 'God is dood, leve de mens!'. Deze laatste stelling kunnen we als volgt begrijpen. Gegeven het feit dat God dood is, is een nieuwe mens opgestaan. Voor deze mens gaat niet langer de stelling op dat de essentie voor de existentie komt. Deze mens is niet langer gedetermineerd. Voor deze mens komt de existentie voor de essentie, wat wil zeggen dat deze mens vrij is. Op het moment dat de mens geboren wordt, moet hij nog alles van zijn leven maken. Alle wegen liggen nog open. Pas na enige tijd kunnen we iets zeggen over die mens. En dat 'iets' zal geleidelijk aan zijn essentie vormen. Concreet wil dit zeggen dat deze mens tot niets is voorbeschikt. Zo is hij, bijvoorbeeld, niet reeds van bij zijn geboorte een moordenaar. Hij is niet van bij zijn geboorte voorbestemd om op moment X en plaats Y een moord te plegen. We kunnen pas zeggen dat hij een moordenaar is op het moment hij effectief ook een moord heeft begaan.

Het gevolg van het feit dat de mens vrij is, is dat hij verantwoordelijk is voor al zijn daden. De vrije mens heeft niet langer een uitvlucht. Vrijheid en verantwoordelijkheid gaan in de filosofie van Sartre hand in hand.

EEN GODDELIJK HUMANISME

Aangezien Sartre stelt dat de mens is veroordeeld tot vrijheid, dringt zich de vraag op waartoe die vrijheid dient. Met andere woorden, wat is de zin van het leven? Zeker wanneer

Jean-Paul Sartre (1905 - 1980)

Sartre aangeeft dat er vooraf geen enkele zin aan dit leven is gegeven door bijvoorbeeld een of ander opperwezen.

De Sartriaanse mens is als een verwend kind. Een verlangsmachine die hier en nu de totale vrijheid koste wat het kost wil realiseren. Maar helaas is dit hier en nu nog niet gelukt. De Sartriaanse mens is steeds op weg om te proberen dit ideaal, deze totale vrijheid, te realiseren. Voor de Sartriaanse mens is dit het grote ideaal of de zin van het leven. 'Dat ideaal', zo stelt Sartre, 'kunnen we God noemen. Wat het fundamentele project van de menselijke-werkelijkheid het best voorstelbaar maakt, kunnen we dus zeggen, is dat de mens het zijn is dat als project heeft God te zijn. (...) Mens zijn betekent ernaar streven God te zijn, of, zo men liever wil, de mens is in fundamentele zin verlangen God te zijn.'

Christian Van Kerckhove

OVER DE AUTEUR:

Christian Van Kerckhove doceert filosofie, sociale filosofie en ethiek aan de Faculteit Mens en Welzijn, Hogeschool Gent. Hij is voorzitter van de opleidingscommissie Sociaal Werk en coördinator van Mix!t. Forum voor studie, documentatie en vorming rond samen/leven.

Van hem verscheen zopas: *Een goddelijk humanisme. Sartres minachting voor de menselijke werkelijkheid*, Uitgeverij Garant, Antwerpen, 2014

Contact: Christian.vankerckhove@hogent.be

Meer interesse? De bibliografie voor dit artikel vindt u terug op www.geuzenhuis.be/magazinedegeus

De fantasie aan de macht!

Kunst in het Geuzenhuis begon 25 jaar geleden aan zijn missie: kansen bieden aan jonge en/of minder bekende (vrijzinnige) kunstenaars. Om dit zilveren jubileum te vieren, nodigt KIG Octave Landuyt uit voor een tentoonstelling en een academische zitting in het Geuzenhuis. Hij stond aan de wieg van de eerste afdeling voor Plastische Kunsten aan de Rijksnormaalschool van Gent, en inspireerde veel belangrijke Belgische kunstenaars tijdens hun opleiding – denk maar aan Karel Dierickx of Camiel Van Breedam. In deze Geus geeft Willem Elias duiding bij de kunst, invloed en betekenis van Octave Landuyt.

Het is een goed idee om Octave Landuyt eens te eren in vrijzinnige kring. In de officiële kunstcritiek is hij vergeten. Zelfs zijn artistieke ratéleerling, Jan Hoet, negeert hem. Hij is nochtans de laatste der Mohikanen, en wat meer is, hij werkt nog. In de jaren zestig was hij een goeroe in de opleiding Plastische Kunsten van de Rijksnormaalschool in Gent. Dan Van Severen deelde toen de lakens uit in Sint-Lucas, Jan Burssens en Pierre Vlerick maakten mooie sier in de Academie en Raveel zat aan de Leie in Zulte. Dat waren zijn belangrijkste generatiegenoten. Hij vormde veel interessante leerlingen: Werner Cuvelier en Mario Callens als conceptuele kunstenaars; Roger Wittevrongel, Karel Dierickx en Frank Maieu als schilders; Camiel Van Breedam als assemblagekunstenaar en William Sweetlove als beeldhouwer.

Kenmerk van een goede leerling is uiteraard dat zijn werk niet op dat van de meester lijkt, maar in hun beginwerk vind je vaak iets van het fantasmagorische dat ook bij Landuyt aanwezig is. Behalve over de gevierde

meester zelf hebben we het hier even over Camiel Van Breedam en Karel Dierickx. De eerste is dicht bij het magisch realisme gebleven door de dagdagelijksheid mysterieus te maken, terwijl de tweede zich zeer sterk heeft afgewend en meer naar een intiem expressionisme is geëvolueerd. Maar de droom blijft in de buurt.

Octave Landuyt is de laatste der Mohikanen, en wat meer is, hij werkt nog

HET MAGISCH REALISME

Er zijn kunstenaars die zich afvragen of we wel zien wat we zien. Zijn er geen verbanden die aan onze kennis ontsnappen? Kan de rationaliteit zomaar alles in mooi afgebakende vakjes stoppen? Is de logica wel de alleenheersende wet van het menselijk handelen? Streeft de mens naar verlichting, of is dat één van de vele illusies waarmee hij zijn angst voor het duistere onbekende versluiert? Deze kunstenaars suggereren dus onvermoede en zelfs sociaal ongewenste

De in de leegte – hoe overvol ook – starende mens, van de medemens en zijn omgeving, is de levenslange

verbanden, die onzichtbaar aan de basis liggen van wat we normaal menen te zien. Behalve het formuleren van dergelijke allusies op de werkelijkheid, maken ze zich ook meester van de wereld van de fantasie, dat andere, oneindige en braakliggende terrein dat sowieso buiten de realiteit ligt.

Die wereld is exuberant en ongemeen rijk: al het niet-bestaande, het rationeel ondenkbare, alle onwaarschijnlijke interpretaties, de spook- en kabouterwerelden, alle religieuze

ertwijfeld over de (on)zin van het leven, vervreemd
e thematiek van Landuyt. © Roland Minnaert

waarheden, de sprookjes – verboden voor kinderen – in hun meest vunzige versies, de geheimen van de natuur, de nog ongeboorte genetische varianten die we misbaksels noemen, draken en gedrochten. Kortom, alles wat we uit ons hoofd zetten wanneer we tussen twee prikklokbeurten door, verkleed in maatpak, onze taak voor het dagelijks brood vervullen. Al heeft internet hier een uitweg geboden.

Het boeiende aan deze fantasierijke wereld is uiteraard de onbegrensde

verbeelding, een vermogen dat wij, mensen, alleen aan onszelf toekennen. Dieren zouden ervan verstoken zijn. Verbeelding is de kern van de cultuur. Het is een manier om werkelijkheid te 'maken'. De fantasie ontleent immers haar kracht aan de realiteit. Het is een wet dat de fantasiewereld des te meer aantrekt naarmate ze werkelijk zou kunnen zijn. Het woord 'fantast' zelf is pejoratief, het wordt gezegd van iemand die zonder realiteitszin leeft. Verbeelding wordt pas interessant wanneer ze werkelijk waar zou kunnen zijn.

Hier stelt zich het probleem van de grens, een van de boeiendste domeinen van de cultuurfilosofie. Inderdaad: waar raken en overlappen werkelijkheid en verbeelding elkaar? Veel van de werkelijkheid is immers ongekend en de interpretaties zijn oneindig, in wisselende contexten. De droomwereld en de analyses die ervan gemaakt worden, zijn hier voorbeelden van. En uiteraard de kunst zelf. Is een hersenspinsel niet ook werkelijkheid, inherent aan de mogelijkheden van de werking van de hersenen?

Het magisch realisme heeft intussen een oude geschiedenis. De naam werd voor het eerst in 1925 gebruikt door de Duitse criticus Franz Roh. De bedoeling was een naam te geven aan een soort schilderkunst die even expressief wou zijn als het expressionisme, maar vertrok van een realistische schilderwijze. In die zin valt de benaming vlug samen met de *Neue Sachlichkeit* (de nieuwe zakelijkheid), een term die in 1924 werd ingevoerd door Gustav Hartlaub om het beklemmende werk van schilders zoals Grosz (1893-1959) en Dix (1891-1969) aan te duiden.

Toch is er een verschil. De Nieuwe Zakelijkheid benadrukt de harde, schrijnende kant van de werkelijkheid. Het magisch realisme gaat het zoeken buiten de al te dagelijkse realiteit, vandaar dat het ook wel 'fantastisch realisme' genoemd wordt. In tegenstelling tot het expressionisme wordt de vervorming, de uitvergroting of de schijnbaar onbeheerste lijn niet

gebruikt als uitdrukkingmiddel. In tegendeel, de overgangen zijn scherp afgelijnd en de verhoudingen zijn meestal levensecht. In het Engels gebruikt men daarom de benaming *Precise Realism* en *Sharp-Focus Realism*. Over het algemeen kenmerken de werken zich inderdaad door een nauwgezette, bijna fotografische weergave van realistisch lijkende tafereelen, badend in een geheimzinnige en magisch aandoende sfeer. Deze wordt nog bekrachtigd door dubbelzinnige perspectieven en een ongebruikelijke manier om de dingen naast elkaar te plaatsen.

Het boeiende aan deze fantasierijke wereld is uiteraard de onbegrensde verbeelding, een vermogen dat wij, mensen, alleen aan onszelf toekennen

Het magisch realisme heeft nooit de techniek en de ambachtelijke vaardigheden verworpen. Tot op heden telt het vele vertegenwoordigers. Door de intrinsieke ongebreideldeheid van de fantasiewereld krijg je nogal wat te zien. Vele pathetische kunstenaars hebben in deze vorm hun uitdrukkingmiddel gevonden, met alle gevolgen van dien. Gevaarlijk soms voor de goede werking van de ingewanden. Maar er zijn ook meesters bij die ontzag afdwingen. Wie heeft ooit beweerd dat men in de twintigste eeuw niet meer kon schilderen? Deze onbereidwilligheid om te breken met de techniek als waarde op zich, is ook de reden waarom de vertegenwoordigers van het magisch realisme niet perse veel bijval genoten en genieten bij voorstanders van de avant-garde. Ze worden in sommige artistieke clans gewoon doodgezwegen, zo niet beschimpt. Grote troost is uiteraard dat hun werken vaak hoge prijzen halen – ook op veilingen.

OCTAVE LANDUYT (1922)

Om de betekenis van Octave Landuyt uit te leggen aan de jonge generatie,

zou je kunnen zeggen dat hij in de jaren zestig het succes had dat Luc Tuymans in de jaren negentig te beurt viel. Toen uiteraard zonder de communicatieve middelen van vandaag.

Vanaf het begin van de jaren vijftig heeft hij een fantasierijke wereld ontwikkeld waarin mens en dier in een beklemmende vervreemding voorgesteld worden. Inderdaad, zowel het dierlijke van de mens als het

menselijke van het dier komen in hun dubbelzinnigheid tot uiting. Waar zit de overgang? De kikkors, de aap, de hond ... ze zijn onze broeders. Vooral de ogen spelen hier een grote rol.

Landuyt toont ons de mens in zijn beklemming

Ze viseren de kijker. Ze spreken ook, in schril contrast met de mond die

doorgaans open, maar toch verstomd blijft. Wie of wat zijn deze onwezenlijke wezens? De in de leegte – hoe overvol ook – starende mens, vertwijfeld over de (on)zin van het leven, vervreemd van de medemens en zijn omgeving, is de levenslange thematiek van Landuyt. Hierin sluit hij zich zoals velen van zijn generatie aan bij het existentialisme van Sartre, voor wie thema's zoals angst en wanhoop,

Octave Landuyt: 'De blauwe vogel', 1940-'46, olie op paneel, 1m20 x 1m65

maar ook vrijheid en verantwoorde-
lijkheid, de hoofdvragen uitmaakten.
Landuyt toont ons de mens in zijn
beklemming, af en toe zelfs bena-
drukt door een helm. Lichamen gaan
soms vervaarlijk op mummies lijken.
Landuyt probeert zich in te voelen in
het eigenaardige anders-zijn van zijn
medemens.

Kan de rationaliteit zomaar alles in mooi afgebakende vakjes stoppen? Is de logica wel de alleenheersende wet van het menselijk handelen?

Zijn bevreedende figuren nemen
doorheen de evolutie van zijn oeuvre
verschillende gedaanten aan. Vanaf
het begin van de jaren vijftig zijn het
levensecht geschilderde figuren die
in een wat ongemakkelijk perspectief
staan, vaak met de blik op oneindig.
Tussen 1956 en 1958 maakt Landuyt,
via het laboratorium van een bevriend
onderzoeker aan de Universiteit van
Gent, kennis met de letterlijk te
nemen innerlijke kant van het leven
via de microscoop. De wereld van het
organische gaat voor hem open en hij
gaat die ook schilderen. Die werken
werden soms ten onrechte abstract
genoemd, een naam die men bezwaar-
lijk kan geven aan de structuur van de
ontwikkeling van het leven. Landuyt
kopieert niet wat hij ziet, maar bor-
duurt er verder op door. Hij knoopt
zijn wereld aan die van de structuur
van de weefsels.

De knoop is overigens een belangrijk
begrip in zijn denken over het leven.
Wat hij ontdekt via de microscoop,
vergroot hij uit op doek. Niet als
een nabootsing, maar als een eigen
maaksel waarin mogelijke structuren
gesuggereerd worden. Hij beseft dat
hij met een vergrootglas zicht krijgt
op de magie van het leven zelf. Deze
magie is in feite weliswaar biologie,
maar de kunstenaar heeft juist de
kracht om voorbij het biologische we-
ten suggesties te doen. Daarin schuilt
het magische.

Wanneer in zijn werk de thema-

tiel van de innerlijke landschappen
verdwijnt, blijven er toch nog veel
sporen achter in de manier waarop
hij de huid en de omgeving van zijn
gedaanten schildert. Zijn figuren zijn
ondertussen niet langer de angstig
starende mensen in een bevreedend
decor met ongewoon perspectief. De
vervreemding heeft hen als het ware
bekropen.

Wisselend benadert zijn schilderswijze
nu eens een meer expressionistische
toets, dan weer de nauwkeurig in
de hand gehouden perfectie van de
oude meesters. Zijn toewijding aan
het métier is altijd aanwezig. Het
eindresultaat van een schilderij is het
gevolg van boven elkaar aangebrachte
lagen, waardoor een bepaalde diepte
verkregen wordt. Landuyt beperkt zich
overigens niet tot de verf als medium.
Hij is ook beeldhouwer in brons en
keramiek. Daarnaast heeft hij een
apart oeuvre van juwelen opgebouwd.
Deze verscheidenheid vertrekt vanuit
de overtuiging dat 'hoe' een werk tot
stand komt onlosmakelijk verbonden
is met het materiaal waarmee gewerkt
wordt. En zoals we weten, primeert in
de kunst het 'hoe' op het 'wat'.

Verbeelding wordt pas interessant wanneer ze werkelijk waar zou kunnen zijn

CAMIEL VAN BREEDAM (1936)

Camiel Van Breedam volgde les bij
Octave Landuyt van 1955 tot 1957. Hij
werd niet alleen geïntroduceerd in de
principes van het rijk van de fantasie
en het magische van de realiteit, maar
leerde vooral een degelijke techniek
hanteren. Toch heeft hij na zijn oplei-
ding niet meer geschilderd. Plamuur
werd zijn geliefkoosd materiaal:
kneedbaar en wit, maar ook kleurbaar
en in gedroogde toestand gedoemd
tot een zeer teer verouderingsproces.
Nog nat, is plamuur heel ontvanke-
lijk om dingen in vast te kleven. Zo
ontstaan zijn eerste reliëfs al in 1956.
Ijzeren staafjes en zo nu en dan een
afgedankt stuk keukengerei prijken

in bruinig plamuur. Het ritme van de
verhouding tussen de elementen doet
denken aan de abstracte schilderijen
van Paul Klee, voor wie Van Breedam
een grote bewondering had.

De reliëfs, die in feite een soort
collages zijn, nemen toe in omvang
wanneer hij er onder andere mooi
geordende fietskettingen in begint
aan te brengen. Al snel worden zijn
werken zo groot dat je vanaf 1963
kunt spreken van een derde dimensie
en de hergeboorte van de assemblage.
Aanvankelijk enkel met een drager die
zoals een schilderij aan de muur moet
hangen, maar vanaf 1964 ook als
losstaande objecten, als een nieuwe
vorm van beeldhouwkunst. Dit had
zich overigens al aangekondigd bij
zijn artistieke start in 1956, met een
aantal zinken figuren, waaronder een
haan.

Deze autogenese van de assemblage-
kunst uit de creativiteit van Ca-
miel Van Breedam, werd uiteraard
bevrucht door goede voorbeelden.
Duchamp als vader van de readymade
en de voortdurende invraagstelling
van wat kunst is. Schwitters als de
poëet van het bij elkaar brengen van
weggeworpen stukjes materiaal. Cor-
nell als de voorloper in het inkasten
van bizarre werelden. En, sinds het
einde van de jaren zestig, Kienholz als
de installateur van scènes vol pak-
kende taferelen over het miserabele
van het menselijke bestaan.

Vanaf 1965 kreeg Van Breedam
zin om de assemblagetechniek nog
verder uit te breiden. Zoals de collage
overgaat in de assemblage, kan je van
dit laatste gebruik maken om een
bepaalde omgeving volledig artistiek
in te kleden. Dan spreekt men van
'environment'. Dit is een breuk met de
traditionele relatie tussen tentoon-
gestelde kunst en de toeschouwer.
Geen schilderijtje aan de muur, geen
sculptuur op een sokkel, maar een
artistieke inpalming van de omgeving
waarvan de kijker deel uitmaakt.
Vanaf de jaren tachtig wordt voor
ongeveer hetzelfde vooral de term
'installatie' gebruikt. Van Breedam
stelt een dergelijk 'environment' voor

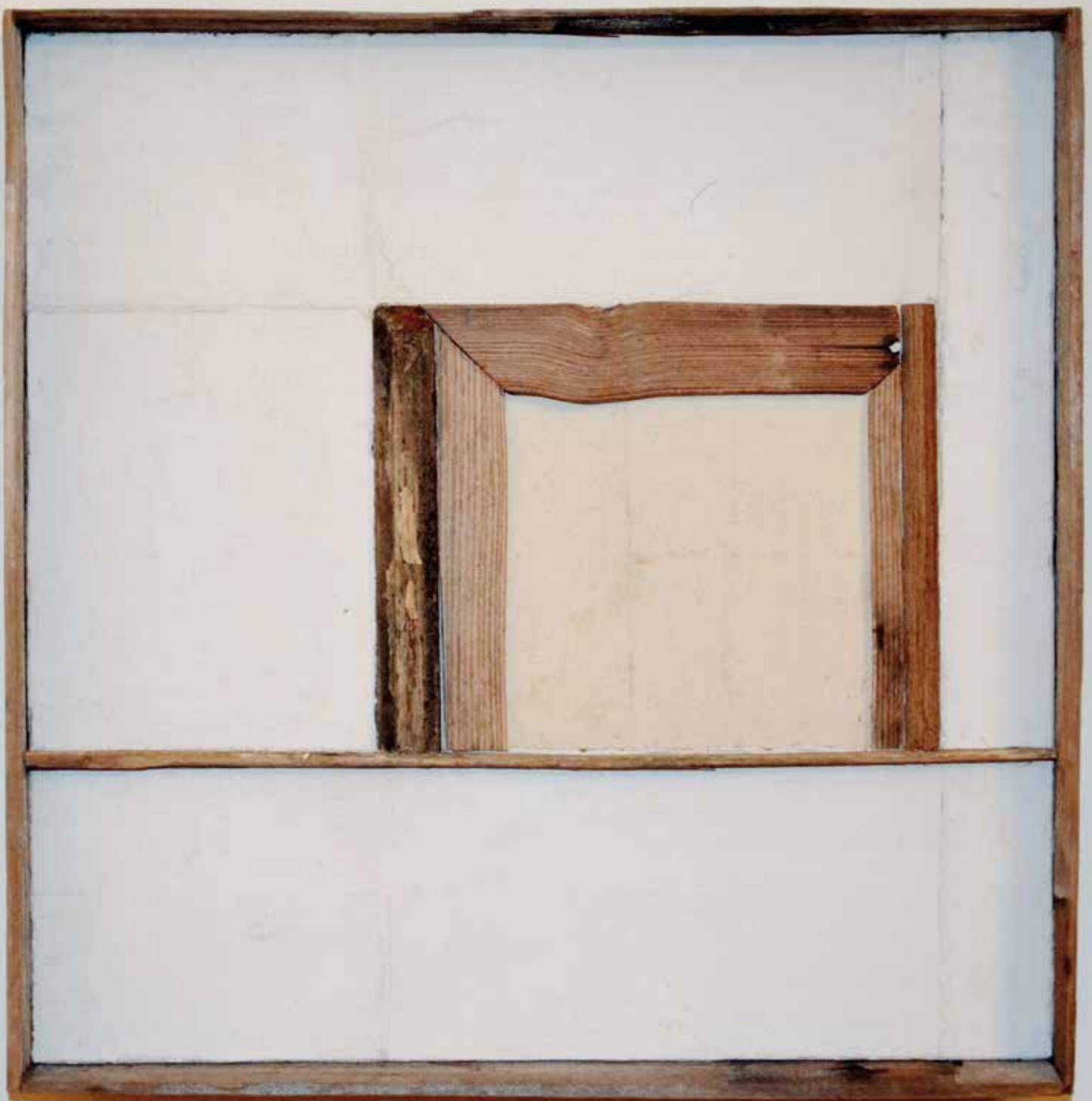
het eerst tentoon in de galerij Saint-Laurent (Brussel, 1966) rond het thema van de Russische roulette. Hij zal dit later vaker doen, waarbij hij de uitroeiing van de traditionele indianen een aantal keer als thema neemt.

Na deze aanlooperperiode kan het oeuvre van Camiel Van Breedam in twee fasen ingedeeld worden, eigenaardig genoeg op basis van twee tegenge-

stelde esthetische criteria: 'hoe meer, hoe beter' versus 'minder is meer'. De exuberantie is ongetwijfeld het overheersend kenmerk van zijn eerste periode, door sommige critici al eens de 'barokke' Van Breedam genoemd. Het zijn assemblages waarbij je je ogen niet kan geloven. Dit is het gevolg van de methode zelf. Er is het vervreemdingseffect van de herkenning van een gekend voorwerp op een

onbekende plaats. Een deurklink lijkt plots een geschikte neus, een kachelpook wordt een arm, en zo gaat het maar door met de meest ondenkbare metamorfoses. Zijn werk zit vol met visuele valstrikken, vergelijkbaar met die psychologische proef waarin een haas en een eend voortdurend in elkaar veranderen. Hier ook: is het een lepel of een oor? Tenslotte heeft deze techniek ook nog als kenmerk dat die

Camiel Van Breedam: 'Raam aan de rechterzijde', 2007, 30.5 x 30.5 x 3 cm. Foto: William Wauters

voorwerpen hun eigen geschiedenis hebben. Het zijn weggegooiden voorwerpen, en dat statuut hebben ze te danken aan hun slijtage. Visueel is die echter charmant, omdat het objecten zijn die geleefd hebben en waarvan de kwetsbaarheid zichtbaar is geworden. Dit geeft aan zijn beelden een prachtig, veelkleurig patina. Thematisch speelt Van Breedam hier vaak in op de machtsverhoudingen tussen mensen onderling en tussen mensen en systemen. Het is geen overdrijving om hier te spreken van maatschappijkritiek, die voortkomt uit een existentiële bezorgdheid over het voortbestaan van de mens.

Thematisch speelt Van Breedam vaak in op de machtsverhoudingen tussen mensen onderling en tussen mensen en systemen. Het is geen overdrijving om hier te spreken van maatschappijkritiek

Beweren dat Van Breedam in deze exuberante periode geen sobere werken gemaakt zou hebben, is verkeerd. Er zijn meerdere voorbeelden van werken die schitteren door hun eenvoud. Vanaf 1986 begint de soberheid toch de overhand te krijgen als esthetisch principe, en twee jaar later is de exuberantie helemaal zoek. Van Breedam toont zich hier een meester in het minimale. Hij speelt met de poëtische kracht van latjes of plankjes met verweerde kleur en stukjes metaal die al dienst gedaan hebben. De vorm als vorm spreekt voor zichzelf, zegt eigenlijk niets, maar laat veel vermoeden. Zijn werk krijgt een religieuze of op zijn minst een mystieke dimensie.

Soms behoudt zijn soberheid toch nog een maatschappelijke vraagstelling. Bijvoorbeeld wanneer hij in de tweede helft van de jaren negentig werkt rond het thema van het venster. Het venster is de overgang van binnen naar buiten. Het is de feitelijke, maar ook symbolische grens tussen twee

ruimten. Dat venster kan getralied zijn, dan is het ofwel een burcht (of een bank) waar niemand van buiten naar binnen kan. Of het is een gevangenis waar zo goed als niemand van binnen naar buiten kan. Het kan ook een open raam zijn, wanneer het de vriendelijke uitnodiging opwekt om even naar binnen te kijken in de gastvrije woonplaats, of wanneer het de vrijheid symboliseert van een open kijk op de wereld.

NAAR EEN NIEUWE SUBJECTIEVE SCHILDERKUNST

De herleving van de belangstelling voor schilderkunst aan het begin van de jaren tachtig, is niet uit de lucht komen vallen. Het was een voorspelbare reactie van schildersdrift op een periode waarin het 'less is more'-principe gehuldigd werd, samen met de voorrang die werd gegeven aan een conceptuele benadering van kunst.

Maar ook al in de jaren zeventig zelf hebben kunstenaars, aangevoerd door tentoonstellingsmakers en critici, geprotesteerd tegen het dwingende karakter van de conceptuele kunst. Met het onmiddellijke verzoek een vrijbrief te krijgen om op een traditionele manier te schilderen. Niet zozeer vanuit een conservatieve houding van de terugkeer naar oude waarden, maar vanuit de opvatting dat het nieuwe zijn tijd had gehad en uitgehold was. De avant-gardistische afwijzing van de schilderkunst, inclusief de goede beheersing van de techniek, werd beschouwd als het wegwerpen van het kind met het badwater.

Een van de stromingen uit de jaren zeventig die een lans braken voor de schilderkunst was *La nouvelle subjectivité*, een naam die werd ontleend aan de titel van een tentoonstelling die Jean Clair, een bekend criticus en museumconservator, in 1976 organiseerde naar aanleiding van het Festival d' Automne in Parijs. Deze benaming vindt men vooral terug in Franse boeken over kunst na '45. De vertegenwoordigers van deze stroming blinken niet uit door gelijkaardigheid. Toch zijn er een aantal gemeenschappelijke kenmerken, waarvan

een terugkeer naar de aandachtige waarneming van de zichtbare wereld de voornaamste is. De voorkeur ging uit naar het landelijke landschap of de tuin, het stilleven, taferelen uit het eigen atelier en het gevoelsmatige portret. De naam 'nouvelle subjectivité' verwijst gewild naar de *Neue Sachlichkeit*, de 'nieuwe objectiviteit' voor wie een vertaling wil. Deze kunststroming uit het Duitsland van de jaren twintig wou breken met de negatieve houding van het dadaïsme maar toch kritisch zijn, zij het geschilderd volgens de oude technieken. De *nouvelle subjectivité* daarentegen, beoogde een dergelijk maatschappelijk engagement niet. Ze wou zich enkel afzetten tegen de als pseudo-intellectualisme ervaren wetenschappelijkheid van de overjarige conceptuelen. En dit ten voordele van zowel de gevoeligheid als van de zintuiglijke gevoelszin.

De vertegenwoordigers van deze groep zijn onder andere David Hockney, Ronald Kitaj, Samuel Buri, Sam Szafran en Pat Andrea. Als enige deelnemende Belg was er Karel Dierickx, wat niet betekent dat hij de enige is geweest die in deze geest paste. De schilderkunst, zoals ik al zei, is in België nooit weg geweest. Wijzigingen van modetrends komen wel frequent voor.

KAREL DIERICKX (1940)

Dierickx laat ons met zijn landschappen eerder toe in zijn eigen emotionele atmosfeer dan in de landschappelijke realiteit

Karel Dierickx ontwikkelde in de jaren zestig een schilderkunst die een bijdrage leverde aan de Nieuwe Figuratie en enigszins verwant was met de beeldenwereld van Pjeroo Roobjee. Zijn doeken worden bevolkt door eigenaardig gevormde figuren in bewust onnatuurlijke kleuren. Zij geven heel verhalend weer wat er allemaal kan misgaan in de wereld. Het fantasma-gorische is niet veraf.

In het begin van de jaren zeventig

ontstond er een breuk in deze stijl, die een ware ommekeer genoemd mag worden. Van scherp maatschappijkritisch wordt Dierickx zeer intimistisch, met veel aandacht voor de landschappelijke ruimte rondom zich. Zijn vraagstelling is verschoven naar het leven zelf, waarvan de dood een belangrijk deel uitmaakt. Niet dit onvermijdbare einde interesseert hem, wel de weg ernaartoe, de wording die een verwording is. Dit proces is het best te vatten door de tekening. Potlood, levenscheppend, en gom, dodend, kunnen gemakkelijk de overgang van de ene naar de andere wereld weergeven, van begin naar einde. De tekeningen van dode

vogels in het oeuvre van Dierickx zijn gekend. Vaak bevinden ze zich al in het stadium van de ontbinding, vol onverwachte tederheid.

Schilderkunst beeldt de wereld niet uit, ze maakt een wereld

Deze onbestendigheid beheerst ook de manier waarop Karel Dierickx omgaat met het landschap. De ruimte rondom ons 'is' er nooit, ze wijzigt voortdurend. Niet alleen de tijd kan een subjectieve invulling krijgen, dat geldt ook voor de ruimte. Dierickx wordt getroffen door een detail,

waarop zijn oog gevallen is, bijvoorbeeld een vlag van een schip. Het wordt het baken voor de innerlijke ervaring eromheen. Zijn schilderijen lijken wel impressionistisch, met een gelijkaardig effect, zodat men net als bij de vijvers van Monet zou gaan denken dat ze abstract zijn. Maar ze zijn niet impressionistisch. De abstrahering is immers niet het gevolg van de waarneming, maar wel van de mijnering, van een innerlijke verwerking. Het harde coloriet uit zijn beginfase heeft hij dan ook ingewisseld voor bijzondere, zachte – maar niet per se liefvallige – tinten: purper, grijs, blauwgroen, die eerder verwijzen naar een gemoedsgesteldheid dan naar waarneembare feiten. Een beetje in de geest van de Italiaanse schilder Giorgio Morandi (1890-1964) voor wie het fles-zijn van het flesje bijkomstig was en ingeruild werd voor de gevoeligheid waarmee we met sommige dingen omgaan. Dierickx laat ons met zijn landschappen eerder toe in zijn eigen emotionele atmosfeer dan in de landschappelijke realiteit. De droom lonkt om de hoek.

Samen met zijn geestesgenoten van *La nouvelle subjectivité* reageerde hij tegen de schilderionvriendelijke houding van de verdedigers van de conceptuele kunst en het minimalisme. Tegenover de hieraan verbonden, vaak puriteinse soberheid plaatsten ze een schilderkunst van het plezier. Dit wordt vaak uitgedrukt via het woord 'picturaal', waarmee verwezen wordt naar de kracht die inherent is aan het medium verf. Schilderkunst beeldt de wereld niet uit, ze maakt een wereld.

Willem Elias

Karel Dierickx: 'The Thames at Chiswick', 1984, gemengde techniek op karton, 41.5 x 33.5 cm. Foto: William Wauters.

Dany vond ook dat mensen die een leidende rol in de maatschappij innemen, niet in het minst politici, eens een weekje hun positie moesten kunnen verlaten. Zo deed Dany allerlei vrijwilligerswerk. Jarenlang was hij de backstage manager van Gent Jazz Festival en jurylid van 'Jonge Wolfen', de wedstrijd voor jonge talentvolle singer-songwriters van vzw Trefpunt tijdens de Gentse Feesten. © Dominique Dierick

Dany Vandebossche

De enige echte Rolling Stone

Podium zonder Dany is geen podium. Dany was gebeten door muziek en werkte waar hij kon, zowel voor als achter de schermen van muziekcentra en festivals. Hij bood kansen aan heel wat jonge en/of onbekende muzikanten en plaatste Gent als muziekstad mee op de kaart. Daarom vroeg De Geus zijn beste vriend Bertrand Flamang, directeur van Gent Jazz, een hommage te schrijven waarin duidelijk wordt wat Dany betekend heeft voor de Gentse muzieksceen. Dany Vandebossche, in zijn eigen rubriek.

Einzelgänger, zwerver ... elke filosofisch geïnspireerde denker of schrijver heeft er zo zijn term voor. Dany Vandebossche koos ervoor om als Rolling Stone herkenbaar te zijn. Inclusief alle contradicties die hem evenzeer kenmerkten. Zowel vastbera-

den en standvastig als gepassioneerd en alomtegenwoordig baande hij zich een weg. Op die weg maakte hij heel veel vrienden. Gelijkgezinden en andersgezinden, het maakte hem niet uit. Zolang er respect bleef voor zijn eigen overtuigingen.

Belangrijke voetnoot hierbij: in tegenstelling tot wat de beeldrijke term Rolling Stone laat vermoeden, bouwde Dany alles mee op waar hij zich voor inzette. En na zijn passage liet hij steeds opnieuw een mooie erfenis na. Net zoals hij, na zijn veel te vroege overlijden op 1 december 2013, een rijke erfenis aan het Gentse muzikale landschap nalaat.

Als voorbereiding op dit stuk sprak ik met heel wat mensen. Familie, vrienden, musici, organisatoren, hoogwaardigheidsbekleders, ex-medewerkers ... ze zijn het allemaal over één ding eens. Bij Dany draaide alles rond kansen geven. Hoe prestigieus iets of iemand al dan niet was, speelde geen rol. Noch hoe begaafd, bekend of miskend. Als je als musicus of organisator met een initiatief kwam

waar Dany enigszins voeling mee had, dan stapte hij meteen mee in het bad. Om op die manier niet alleen kansen te geven maar ook op te komen voor minderheden.

MINDERHEDEN

Die minderheden waren dikwijls onbekende muzikanten. Uit alle windstreken van de wereld vonden ze hun weg naar hem. Zo hielp hij bijvoorbeeld een Cubaanse groep toeren in België door mee te vechten voor hun visa. En ja, het gebeurde al eens dat zo'n Cubaanse muzikant zijn weg naar het thuisland niet meer terugvond. Dat risico nam hij er graag met voldoende anarchistisch geïnspireerd genoegen bij.

Zo was er onlangs Ernesto Borquez, de charmante Chileense muzikant die na tientallen jaren werken en musiceren in Gent plots het land uitgewezen werd. Dany sprong meteen mee op de barricades om hem bij te staan en dit onrechtvaardige verhaal alsnog een juiste wending te helpen geven.

Hij hielp heel wat artiesten aan de weg timmeren. Een cd-voorstelling van Gido Van Gent, de voorstelling van de debuut-cd van Biezebaaze ... ik vergeet nog talloze verhalen. Verhalen waarin Dany niet in de eerste plaats voorzitter, schepen of volksvertegenwoordiger was, maar gewoon Dany Vandenbossche, die zich samen met zijn 'klein netwerk' dat hij opbouwde in al deze respectabele functies, ten volle inzette om mensen te helpen.

Muziek kon voor Dany net zo goed het vehikel zijn om samen met zijn vrienden een benefiet op te zetten waarmee hij opkwam voor een noodlijdende groep mensen in de wereld, zoals hij dat deed ten voordele van bijvoorbeeld Mozambique en Afghanistan. Er was ook een benefiet voor Cuba in De Centrale, met 'Pipo en Carmen'. Met de winst werden afgedankte Gentse ziekenhuisbedden per container naar Cuba verscheept, waar er een schrijnend tekort was.

BACKSTAGE MANAGER

Een andere invulling van 'een minderheid' is een organisatie zoals mijn eigen Gent Jazz Festival. Bij de start werden we als een kansloze organisatie bekeken. Jazz? Wie ging daar warm voor lopen? Een handvol mensen geloofden wél in het verhaal, op de eerste rij toen al mijn goede vriend Dany. Met zijn grote ervaring en kennis van de sector, en dikwijls Machiavelli indachtig, stond hij mij bij met raad en daad.

Dany vond ook dat mensen die een leidende rol in de maatschappij innemen, niet in het minst politici, eens een weekje hun positie moesten kunnen verlaten. Zo deed Dany allerlei vrijwilligerswerk. Jarenlang was hij de backstage manager van Gent Jazz Festival en jurylid van 'Jonge Wolven', de wedstrijd voor jonge talentvolle singer-songwriters van vzw Trefpunt tijdens de Gentse Feesten. Pas nog bouwde hij in de Zebrastraat vrijwillig een expositie op ter gelegenheid van *John Zorn At 60* op Gent Jazz Festival.

BINDMIDDEL

Als voorzitter van sp.a Heirnis Sint-Amandsberg organiseerde hij rond 1 mei toffe concerten in Café De Roos. Ook in die partijgebonden rol sprak hij graag met muziek. Een bindmiddel tot samen beleven, delen en solidair voelen. Van daaruit zette hij ook de stap om muziek op de Vrijdagmarkt te programmeren op de Dag van de Arbeid. Sindsdien een fijne traditie, die 'zijn' partij graag voortzette. Een inspiratie om via muziek iedereen te bereiken. Partijleden, passanten, kansarmen ook, want het geheel blijft gratis toegankelijk. Geheel in de sfeer waarin Dany dat graag zag gebeuren.

Dany's muzikale smaak was niet vast te pinnen. Klassiek, opera, een streepje jazz, maar ook fan van Stromae, AC/DC, Cat Stevens, Wim Mertens, Marianne Faithfull, Bob Dylan ... de lijst is lang. Rock en singer-songwriters bleven zijn favoriete genres. Laat ons zeggen dat hij zijn tijd verdeelde: de helft voor The Rolling Stones en de andere helft voor de rest.

© Dominique Dierick

MUZECONCERTEN

Toen Democracy nog iets had van een linkse en sociaal geëngageerde jongerenorganisatie met een ongeziene vinger aan de pols in de alternatieve rockscene, hielp Dany ook die organisatie achter de schermen door heel wat moeilijke jaren in hun overgangsfase naar een concertorganisatie/club.

Als opvolger van de jaarlijkse fuiven die Dany in de balzaal van Vooruit in de jaren negentig organiseerde, met live muziek van onder meer The Skyblasters, ontstonden zijn twee grootste rockinitiatieven. De zogenaamde 'Muzeconcerten', eerst in het Gravensteen en later in het Bijloke Muziekcentrum en natuurlijk het enige echte grote rockfestival dat Gent ooit kende: Rock Vlaanderen.

Dany bracht jarenlang, elke lente, een concert met toppers uit zijn favoriete genres in de Muzeconcerten. Om er enkele te noemen: 10cc, Fischer-Z,

Kevin Coyne, Kadriil, Manfred Mann, Angelo Branduardi, Flip Kowlier, Zjef Vanuytsel, Steve Harley & Cockney Rebel en Adamo. Hiervan maakte Dany handig gebruik om minder bekende muzikanten uit de Gentse scene in het voorprogramma te plaatsen. Onder andere Paul Couter, Bruno Deneckere, Djamel, Sarah Ferri en Dirk De Vriendt deelden zo in de vreugde. Met de opbrengst kon vzw De Muze het jaar door concertjes opzetten in haar thuishaven aan het Gravensteen.

ROCK VLAANDEREN

Vlaanderen maakte zich klaar voor een groot feest in 2002. In de aanloopjaren was er ruimte om dit feest via allerhande initiatieven op de kaart te zetten. Voorwaarde was dat je Nederlandstalige groepen op de affiche bracht. Noelle Vanhelsuwe nam het initiatief en samen met Dany zetten ze in 1996 en 1997 'Rock Vlaanderen'

op poten. Dany zorgde voor de financiering. Met namen als Noordkaap, Gorky, Chris Whitley, Cheap Trick, 16 Horsepower en The Pogues liep het Sint-Pietersplein meteen vol. En uiteraard werd ook hier, waar mogelijk, buiten de lijntjes gekleurd. Ongezien was de avond waarop het rockfestival afgesloten werd met een iconische suite uit de klassieke muziek. *Music for the Royal Fireworks* van Georg Friedrich Händel, uitgevoerd door Il Fundamento, vormde het muzikale tapijt voor een feestelijk vuurwerk.

Een jaar later moesten de organisatoren jammer genoeg de handdoek in de ring gooien. Het stadsbestuur liep niet echt warm voor het festival en Vlaanderen staakte alle steun. De Nederlandse punkrockband De Heideroosjes had het immers aangedurfd om in een paar nummers de eigen landstaal te negeren. In de streng Vlaamse context van dat moment betekende dat weg subsidie en weg festival.

Daarnaast beklom Dany ook een aantal keren zelf het podium. Op het Trefpunt bijvoorbeeld, samen met Walter De Buck halfweg de jaren negentig. Later toerde hij met een programma dat de geschiedenis van The Rolling Stones vertelde.

VISIONAIR

Naast al deze kleine en grote verhalen was Dany natuurlijk voornamelijk een leider en bestuurder. Bij de stad Gent, het Vlaams Parlement, de Senaat en in talloze raden van bestuur binnen en buiten de culturele sector. Als bestuurder was hij een visionair met een sterk geloof in cultuur als maatschappelijk bindmiddel, bovendien kon hij zijn visie ook realiseren.

Als cultuurschepen van de stad Gent begon hij met een nieuwe subsidievorm. Gentse iconische organisaties zoals het Film Fest Gent, Gent Festival van Vlaanderen en Kunstencentrum Vooruit moesten tot dan jaar na jaar afwachten hoe ze het jaar erop zouden moeten werken. Om deze organisaties de vleugels en steun te kunnen geven die ze verdienen, startte hij met een structurele subsidie die

per legislatuur verankerd werd. Het was opvallend hoe Dany daar meteen twee festivals in opnam. Zo'n respect voor het in Gent en Vlaanderen zo belangrijke festivallandschap is tot op vandaag nog weinig geëvenaard op gelijk welk beleidsniveau.

MUZIEKCENTRUM DE BIJLOKE

Ook bij het ontstaan en uitbouwen van het Muziekcentrum De Bijloke speelde Dany een cruciale rol. Nog voor er een echte werking en programma was in de concertzaal, had Dany De Bijlokeconcerten al opgericht en ondersteund gekregen. Meteen was dat de springplank voor De Bijloke om de Vlaamse toporkesten verschillende keren per jaar over de vloer te kunnen krijgen, een springplank die uiteindelijk werd benut om er de nu geroemde concertwerking mee uit te bouwen. Dany bleef tot de laatste dag het Muziekcentrum steunen in alle gesprekken over middelen, bestuur en infrastructuur.

Dat hij voor de klassieke muziek in brede zin veel betekende en dat die sector daarvoor dankbaar was, werd nog eens duidelijk bij zijn afscheid als voorzitter van de Commissie Cultuur en Media van de Vlaamse Gemeenschap een paar jaar geleden. Het Vlaams Radio Orkest bood hem voor die gelegenheid een bezoek aan Salzburg aan. Een moment dat hij koesterde.

Dit artikel geeft maar deels weer wat Dany allemaal verwezenlijkte. Er zijn nog zoveel anekdotes, zoveel realisaties als bestuurder, zoveel participaties in organisaties. Er is nog zoveel ...

Feit is dat de populistische verhalen van deze erfenis, die door Dany niet geliefd waren, van deze tot Gentenaar genaturaliseerde Bruggeling nog veel kunnen leren. Hij stond boven taal, overtuiging, afkomst en geboorteplaats. Vooral die geest, met de inspiratie van cultuur en de drang tot kansen geven, zal nog heel lang veel positieve dingen helpen verwezenlijken in het Gentse muzikale landschap.

Bertrand Flamang

De zoektocht naar een kind

Vandaag wordt er veel aandacht geschonken aan de opvoeding van het kind. Overdreven volgens sommigen, terecht volgens anderen. Kandidaat-adoptieouders – of ze nu hetero of homo zijn – worden bijvoorbeeld streng en doorgedreven gescreend. In deze rubriek ga ik twee films bespreken, die veel aandacht kregen op het Filmfestival van Gent. In beide films staan ouders en kinderen centraal. De eerste, 'Like Father, Like Son' (Soshite Chichi Ni Naru), werd bekroond met de prijs van de jury op het Festival van Cannes en brengt ons het verhaal van een Japans echtpaar dat pas na zes jaar te weten komt dat hun zoon niet hun biologisch kind is. Het is niet de eerste keer dat de Japanse regisseur Hirokazu Koreeda gelauwerd werd, in 2004 ontving hij de juryprijs van het Filmfestival van Gent voor 'Nobody Knows'. En verder is er ook nog het hartverscheurende drama van Stephen Frears, 'Philomena', waarin een moeder op de vijftigste verjaardag van haar zoon op zoek gaat naar hem.

Like Father, Like Son

© www.debeterefilm.be

Ryota, een rijke, ambitieuze architect, en zijn vrouw Midori vormen met hun zesjarige zoon Keita het ideale gezin, het perfecte plaatje uit een of ander opvoedkundig magazine. Maar schijn bedriegt, want door zijn vele avondwerken kan Ryota maar weinig tijd vrijmaken voor zijn vrouw en zijn zoon. Daarbo-

venop is Ryota ontgoocheld in zijn zoon, omdat Keita zijn intelligentie niet heeft geërfd. Eens thuis besteedt hij dan ook niet veel tijd aan hem. Zijn zoon daarentegen verkeert net heel graag in het gezelschap van zijn papa, waar hij zo trots op is.

Helaas staan de ouders in het hedendaagse Japan onder een enorme druk en wordt er heel hard gewerkt om zoveel mogelijk comfort na te jagen voor het gezin. Ironisch genoeg leidt dit er toe dat zij bitter weinig vrije tijd hebben om te delen met hun kinderen

Op een dag krijgt het echtpaar telefoon van het ziekenhuis waarin Keita geboren werd. Ze worden uitgenodigd voor een gesprek waaruit blijkt dat Keita niet hun biologische zoon is. Indertijd verwisselde de nachtverpleegster per vergissing hun baby met Keita. Ze ontdekken dat hun biologisch zoon in een compleet ander gezin is opgegroeid, een

bescheiden maar warm arbeidersgezin, waarbij de ouders veel tijd en aandacht besteden aan hun drie kinderen.

Ryota moet een radicale beslissing nemen: kiest hij voor zijn eigen vlees bloed, of voor het jongentje dat hij als het zijne heeft opgevoed? Rijk als hij is, stelt hij in eerste instantie voor om beide kinderen groot te brengen, maar daar gaat het andere ouderpaar niet mee akkoord. Wanneer de kraamkliniek beide families met elkaar in contact brengt, lijkt vooral voor Ryota een ruil in de maak. Maar dat is buiten de jongens gerekend. Keita is een

volgzaam kind maar de andere jongen, die een warme thuis gewoon is, ziet de stroeve Ryoto als vader absoluut niet zitten, ook al hebben ze dan hetzelfde bloed.

Net als *Nobody Knows* (2004), waarin het probleem van kinderverwaarlozing aangekaart wordt, onderlijnt de regisseur het belang van een warm nest voor kinderen. Helaas staan de ouders in het hedendaagse Japan onder een enorme druk en wordt er heel hard gewerkt om zoveel mogelijk comfort na te jagen voor het gezin. Ironisch genoeg leidt dit er toe dat zij bitter weinig

vrije tijd hebben om te delen met hun kinderen. *Like Father, Like Son* is een prachtige en integere film die ons een portret biedt van twee totaal verschillende families, die elk op hun manier omgaan met het feit dat hun zoon niet hun biologisch kind is.

'Like Father, Like Son (Soshite Chichi Ni Naru)', regie: Hirokazu Koreeda, met: Masaharu Fukuyama, Machiko Ono, Yōko Maki, Lily Franky, Jun Fubuki, Shōgen Hwang, Kirin Kiki, Jun Kunimura, Megumi Morisaki, e.a. Japan, 2013, 120 min.

Philomena

De piepjonge Philomena groeit tijdens de jaren vijftig op in een streng katholiek Iers gezin. Ze wordt smoorverliefd op een kermisliefje en raakt zwanger. Haar familie verstoot haar en stuurt haar naar een klooster, waar ze uiteindelijk bevalt van een zoon. Ze mag er zelf niet beslissen wanneer en hoe vaak ze haar baby kan vasthouden, laat staan zien. Na een aantal jaar kijkt ze machteloos toe hoe haar kind door wildvreemden wordt meegenomen voor adoptie.

Haar hele verdere leven denkt ze aan haar zoontje, ook al huwt ze en krijgt ze er een dochter bij. Op de dag dat Anthony vijftig zou geworden zijn, houdt ze het niet langer en maakt ze haar dochter deelgenoot van het geheim dat ze maar niet van zich kan afschudden. Haar dochter reageert gelukkig heel begripvol en brengt haar in contact met Martin Sixsmith, een in ongenade gevallen spindoctor uit de regering van Tony Blair. Hij is op zoek naar een nieuwe job en neemt na lang twijfelen de opdracht aan een *human interest* artikel te schrijven voor een magazine. Onderwerp is de zoektocht naar de verloren zoon van Philomena Lee.

Philomena en Martin hebben totaal verschillende karakters, die regelmatig met elkaar botsen wanneer ze samen naar Amerika reizen. Volgens goed ingelichte bronnen maken ze hier veel

© Alex Bailey, met dank aan The Weinstein Co.

kans om haar zoon terug te vinden. Terwijl Sixsmith vooral een spannend verhaal wil brengen over de zoveelste misdaad van de Kerk, wil Philomena boven alles weten wat er met haar zoon is gebeurd, of hij zijn weg in het leven heeft kunnen vinden en of hij ooit wist van haar bestaan.

Zonder *The Magdalene Sisters* te imiteren, onderlijnt regisseur Stephen Frears de verschillende denkwerelden van de vrijzinnige Martin en de progressief gelovige Philomena

Het filmscenario is gebaseerd op het boek *The Lost Child of Philomena Lee*,

gepubliceerd door de echte Sixsmith in 2009. Judi Dench vertolkt de moeder zo goed dat je vergeet dat je naar een film kijkt. Zonder *The Magdalene Sisters* te imiteren, onderlijnt regisseur Stephen Frears de verschillende denkwerelden van de vrijzinnige Martin en de progressief gelovige Philomena.

Frears levert opnieuw een fenomenaal mooie en ontroerende film af, met een thema dat zeer gemakkelijk in meligheid had kunnen vastlopen. Steunend op een stevige cast en een bijzonder geraffineerd scenario heeft hij zichzelf opnieuw overtroffen.

'Philomena', regie: Stephen Frears, met: Judi Dench, Steve Coogan, Sophie Kennedy Clark, Peter Hermann, Sean Mahon. Verenigde Staten, 2014, 97 min.

André Oyen

Belastingparadijs België

Marco Van Hees

Marco Van Hees is belastinginspecteur bij het ministerie van Financiën, maar ook journalist en auteur van boeken die steevast de Belgische haute finance aanvallen. Hij is de man achter de financiële onthullingen door de studiedienst van de PVDA+ en staat in Wallonië bekend als de Robin Hood van de Borinage. Zelfs het VBO luistert tegenwoordig naar wat hij te vertellen heeft. Een korte samenvatting van zijn jarenlange onderzoek is nu gepubliceerd.

MARCO VAN HEES

**BELASTING
PARADIJS
BELGIE**

epo

Belastingparadijs België is geen ideologisch pamflet van de PVDA+. Marco Van Hees gebruikt immers cijfermateriaal waarvan de juistheid tot op vandaag door niemand wordt betwist. Zo is er zijn bekende top 50 van de bedrijven die de grootste fiscale kortingen binnenrijven (Anheuser-Busch Inbev, KBC Groep, Solvay, Bekaert N.V., enzovoorts). Samen genoten deze bedrijven van een belastingvoordeel van zo maar eventjes 14 miljard euro. Bedrijven zouden in principe eigenlijk een normale wettelijke vennootschapsbelasting van 33,99% moeten betalen. Via allerlei fiscale achterpoortjes betalen de bedrijven uit de top 50 een belastingheffing die onder de grens van 2% blijft. Sommige bedrijven betalen 0 euro aan belastingen. Fijntjes voegt Van Hees eraan toe: 'Niet meteen de 'tsunami aan belastingen' waar Bart De Wever en Alexander De Croo de mond van vol hebben.'

We leren dat de notionele intrestaftrek onvoorwaardelijk geldt. Een bedrijf moet daar niets tegenoverstellen. Maar de perverse gevolgen zijn er

Van Hees legt de drie grote (er zijn er nog veel meer) mechanismen bloot waarvan CEO's gebruikmaken om hun belastingen te drukken: de notionele intrestaftrek, de vrijstelling van de meerwaarde op de aandelen en de aftrek Definitief Belaste Inkomsten. Zo leren we dat de notionele intrestaftrek onvoorwaardelijk geldt, een bedrijf moet daar niets tegenoverstellen. Maar de perverse gevolgen zijn reëel. In tegenstelling tot wat de regering had beloofd, is de notionele intrestaftrek een maatregel die niet geleid heeft tot het verminderen van de schuldenlast van de ondernemingen, zorgt ze niet voor meer investeringen en schept ze geen nieuwe banen. Ten tweede zou een belasting op

de meerwaarde van aandelen geld opleveren dat de allerzwaksten ten goede zou kunnen komen. Maar de beslissing van de federale regering, eind 2012, dat de meerwaarde op aandelen die langer dan een jaar in het bedrijf zijn gebleven met slechts 4% belast moeten worden, is slechts een doekje voor het bloeden. Ten derde: de inkomsten uit dividenden mogen als 'Definitief Belaste Inkomsten' wettelijk worden afgetrokken à rato van 95% van de ontvangen dividenden. Ik citeer even: 'De DBI-aftrek voor de Belgische bedrijven liep in 2009 op tot 24,3 miljard. Een ontiegelijk bedrag, evenveel als bijvoorbeeld alle socialezekerheidsuitgaven voor de pensioenen van de hele privésector.' Iemand als Bernard Arnault weet heus wel waarom hij zich in België vestigt.

Het punt van Van Hees is duidelijk: voor wie inkomsten uit vermogen haalt, is België een walhalla, maar voor de mensen die gaan werken, een regelrechte hel

Het punt van Van Hees is duidelijk: voor wie inkomsten uit vermogen haalt, is België een walhalla, maar voor de mensen die gaan werken een regelrechte hel. De verdeling van de rijkdom is verschoven van arbeid naar kapitaal. Van Hees citeert de Franse econoom Thomas Piketty: 'In alle landen, en in alle eeuwen waarover we cijfers hebben, bezaten de armen (...) altijd minder dan 10% van het totale maatschappelijke vermogen. De rijken (...) beschik-

ten altijd al over meer dan 50%.' Van Hees pleit dan ook onomwonden voor een miljonairstaks. Hij schrijft dat de regering een duidelijke keuze heeft: 'het pensioen van een miljoen Belgen die op of onder de armoedegrens leven met 22% verhogen, of de 25 rijkste families, die niet meteen in financiële moeilijkheden verkeren, ongemoeid te laten.'

Belastingparadijs België is een noodzakelijk boek dat de ogen opent omdat het laat zien hoeveel fiscaal onrecht er in België bestaat. Het is een stevig onderbouwd pleidooi, dat steeds op correcte cijfers is gebaseerd – dat erkent vriend en vijand. Iemand die technisch niet onderlegd is in fiscaliteit zal misschien hier en daar een detail niet begrijpen, maar dat is geen probleem omdat de overkoepelende boodschap sowieso voor iedereen begrijpelijk is. Het is ook vaak genieten van het sarcasme waarmee Van Hees schrijft. *Belastingparadijs België* is een boek waaruit ik zou kunnen blijven citeren. Het laatste: 'Jaar na jaar wedijveren Zwitserland en België om het hoogste aantal fiscale vluchtelingen uit Frankrijk. Met Zwitserland daarbij in het voordeel want uiteraard is het veel gezelliger Alpijns te gaan skiën in het riante Crans-Montana in de Zwitserse Valais dan te moeten rondstruinen in de duinen van Knokke Het Zoute.'

Kris Velter

Marco Van Hees, Belastingparadijs België. Oorspronkelijke titel: 'Les riches aussi ont le droit de payer des impôts' (Aden, 2013), vertaling door Jan Reyniers. Uitgeverij EPO: 2013, 180 p. ISBN 9789491297571.

Atheïsme als basis voor de moraal

Dirk Verhofstadt

Het boek 'Atheïsme als basis voor de moraal' van Dirk Verhofstadt zou elke vrijzinnige in dit land moeten lezen. Het biedt een degelijk en weldoordacht fundament voor alles wat zich vrijzinnig, atheïstisch, seculier en humanistisch wil noemen.

Verhofstadt vond zijn motivatie om aan dit boek te beginnen bij Ann Provoost, die als spreekster op de eerste Atheïstische Trefdag in Gent (2008) erop wees dat ongelovigen het graag hebben over de negatieve aspecten van religies, maar te weinig duidelijk maken waarom atheïsme waar-

devol is op zich. Het boek van Verhofstadt is in de eerste plaats een uitwerking van een positieve invulling van een atheïstische moraal. Voor hij daartoe komt, laat hij eerst zien waarom deze uitwerking zo broodnodig is.

Alle kunstuitingen, alle ideeën rond moraal en recht, en uiteindelijk de universele verklaring van de rechten van de mens, zijn scheppingen van de mens en niet van een of ander opperwezen

Verschillende wetenschappelijke domeinen hebben zich ontdaan van religieuze dogma's, maar de moraal blijft wat in die religieuze dimensie hangen. Voor de auteur is het hoog tijd om hierin verandering te brengen. Deze strijd is allesbehalve gestreden. Leaders van radicaal religieuze groepen blijven aansturen op het herstel van de goddelijke basis van de moraal. Ze willen hierdoor niet alleen de vrije meningsuiting aan banden leggen en de rechten van de vrouw terugdraaien, maar ook de scheiding tussen kerk en staat afschaffen. Dit geldt niet alleen voor de islam, het is volgens de schrijver ook een tendens die aanwezig is in het christendom en het jodendom. Nadat Verhofstadt met een Nietzscheaanse hamer die goddelijke basis aan flarden klopt, gaat hij op zoek naar mogelijke fundamenten van wat een seculiere moraal zou kunnen zijn.

Eerst leidt hij ons langs verschillende ethische theorieën, en verduidelijkt hij welke theorieën ons hierbij kunnen helpen en welke we beter vermijden. Hierin verkiest hij de consequentialistische ethiek, waarin men het menselijke lijden probeert te verminderen en het welzijn van de mens probeert te vermeerderen.

Verschillende wetenschappelijk domeinen hebben zich ontdaan van religieuze dogma's maar de moraal blijft wat hangen binnen de religieuze dimensie en het is voor de auteur hoog tijd om hierin verandering te brengen

In een reactie op de Tien Geboden komt Verhofstadt met andere Tien Geboden op de proppen, die niet alleen aangepast zijn aan deze tijd maar die ook een vertrekpunt vormen voor een moraal die in deze geglobaliseerde wereld door iedereen aanvaard zou kunnen worden. De kernwaarden daarvan zijn vrijheid, autonomie, gelijkwaardigheid en verdraagzaamheid. Op politiek vlak worden die uitgedrukt in een aantal liberale grondrechten, zoals vrijheid van meningsuiting, de gelijkwaardigheid van elke mens, de scheiding tussen geloof en staat en waar de auteur voortdurend op hamert: het recht op zelfbeschikking.

Uiteraard schenkt Verhofstadt ook veel aandacht aan het kritische denken, dat hij als de motor van vooruitgang ziet. Hij is er sterk van overtuigd dat deze strijd vruchten zal afwerpen. Alle kunstuitingen, alle ideeën rond moraal en recht, en uiteindelijk de universele verklaring van de rechten van de mens zijn immers menselijke scheppingen en niet die van een of ander opperwezen. De mensenrechten vormen voor hem de belangrijkste inspiratie voor het streven naar een wereldethiek of een moreel Esperanto.

Het mag duidelijk zijn dat de prachtige interviewboeken die Verhofstadt heeft gemaakt met Etienne Vermeersch en Paul Cliteur een degelijk voorbereidend onderzoek zijn geweest voor *Atheïsme als basis voor de moraal*. Op elke bladzijde vinden we een rijkdom aan diepgaande analyses, gestoffeerd met sterk bewijsmateriaal. *Atheïsme als basis voor de moraal* is een moedig boek, dat je soms naar de keel grijpt omdat het de gruwel laat zien waartoe godsdiensten zowel in verleden als heden kunnen leiden. Tegelijk biedt het een helder perspectief van strijd, verzet en hoop. Een boek, met andere woorden, waar we respect voor moeten hebben en dankbaar voor moeten zijn, want zoals Verhofstadt het zelf met de woorden van Nahed Selim stelt: zwijgen is verraad.

Kurt Beckers

Dirk Verhofstadt, Atheïsme als basis voor de moraal. Uitgeverij Houtekiet: 2013, 280 p. ISBN 9789089242563

Misdaad loont

Misdaad loont, althans het lezen van een misdaadroman. Vanmorgen op het perron, winterdag en donker, de herinneringen aan het warme bed meegenomen door de noordenwind die ook onze adem steelt, komt er een vrouw naast me staan. Op het eerste zicht een mantelpakjesvrouw met een dure jas eroverheen, zo'n 55 jaar. Over intelligentie doe ik geen eerste-indruk-uitspraken, maar haar gezicht suggereert een bewogen leven.

Ze spreekt me na enkele minuten aan over het boek dat ik aan het lezen ben en via James Ellroy komen we terecht bij georganiseerde misdaad en bij haar man. Federale recherche ... om zijn werk even te vergeten leest hij misdaadromans, wat ons allebei aan het lachen maakt, ze vertelt het alsof een alcoholist ter ontspanning op restaurant de wijnkaart bestudeert.

Over intelligentie doe ik geen eerste-indruk-uitspraken, maar haar gezicht suggereert een bewogen leven

Ik haal er Izzo bij, de poëzie van misdaad, Chaos, Chourmo en Solea. Ze noteert de titels en als de trein er is, lijkt het vanzelfsprekend dat we ons boek wegstoppen en verder gaan met het gesprek. Ik citeer uit het werk van Izzo, de eerste zin die de toon van het boek zet, dat je ook om te verliezen nog moet kunnen vechten, en daarmee is ook de toon van onze ontmoeting gezet. Mijn vermoeden van een bewogen leven wordt bevestigd, vijftien jaar jeugdrechter in Brussel, een burn-out, en na een paar omzwervingen magistraat in de toen pas opgerichte rechtbanken van strafuitvoering.

We hebben blijkbaar allebei het talent om zeer snel af te stappen van oppervlakkigheden. De kleinste gemene deler is onze ervaring met mensen

die bij justitie of bijzondere jeugdzorg terechtkomen, ons grootste gemeen veelvoud de menselijkheid die we proberen te bewaren in een context die barst van regels en procedures.

We praten in dat kleine halfuurtje tussen Brugge en Gent over de hypocrisie en rigiditeit van onze maatschappij, over de ego-cultus in de politiek, over de waarde van opleiding en ervaring. Ook dat je vaak levenslang blijft worstelen met dezelfde problemen, maar sommige minder ernstig neemt naarmate je ouder wordt. Ook

den. Ja, uiteraard, graag, veel persoonlijker kan het niet worden. Ze fluistert op magistrale wijze in mijn oor: 'Jij bent geen slachtoffer, hou op met jezelf te straffen, jij bent ook niet de dader'. Beetje cryptisch, mooi geformuleerd en vaag genoeg om het te begrijpen, zoals ik waarschijnlijk ook een waarzegster zou begrijpen.

In Gent stelt ze voor om me per taxi naar mijn werk te brengen, wat niet hoeft, ik heb mijn fiets bij de hand. Een afscheidskus hebben we niet gegeven, maar we konden het wel

© Norbert Van Yperzeel

hebben we het over separatisme, de potentiële mogelijkheden van een multiculturele maatschappij, verwarring en nog een hoop zaken die gehuld blijven in de mist die tussen ons hangt. Allemaal in één klein halfuurtje.

Met het station van Gent in zicht vraagt ze of ze persoonlijk mag wor-

lezen in elkaars ogen. We hebben zelfs geen 'dag' gezegd, of 'tot ziens', maar allebei en tegelijkertijd 'dank je'.

Dirk Dekempe

DEGEUS

NIEUWSBRIEF

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

AALST

ZONDAG 30 MAART 2014, 12:30

Jaarlijks banket

WILLEMSFONDS AALST

Deelname: niet bekend bij het ter perse gaan.

Info en inschrijving: Godelieve Van Gijsegem, 053 70 24 25

– godelieve.vangijsegem@skynet.be.

Locatie: Salons Carlton, Zonnestraat 32, 9300 Aalst.

DEINZE

DONDERDAG 13 MAART 2014, 20:00

Interview met Belinda Aebi

WILLEMSFONDS DEINZE

Belinda Aebi schrijft thrillers en is de dochter van de stichter en bezieler van Rodania, het Zwitserse horlogemerk. Zij wordt geïnterviewd door Yves Van Durme. Deze activiteit is in samenwerking met de bibliotheek.

Deelnameprijs: € 2 (vvk) / € 3 (add).

Info en inschrijving: Bart Provijn – 0474 07 83 79

bart.provijn@telenet.be of Annie Mervillie – 0476 46 67 26

willemsfondsindeinze@telenet.be.

Locatie: Kelder bibliotheek, Markt (hoek Gentpoortstraat), 9800 Deinze.

DENDERLEEUEW

DONDERDAG 27 MAART 2014, 14:00

Voordracht 'De zin van voedingssupplementen'

Sabrina Mattens

HVV DENDERLEEUEW I.S.M. UPV

Sabrina Mattens combineert haar zelfstandige praktijk met een job in het UZ Brussel, waar ze gespecialiseerd is in ondervoeding, obesitas en intensieve zorgen. Ze zetelt in het bestuur van de Vlaamse Beroepsvereniging van Voedingsdeskundigen en Diëtisten en in de werkgroep van VDiTO (diëtisten tegen ondervoeding). Ze volgde ook de opleiding 'voeding en sport' dus ... sporters zijn ook welkom!

Deelname: € 3.

Info en inschrijving (gewenst):

hvdenderleeuw@gmail.com – 053 66 99 66.

Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

Deze activiteit wordt gesteund door deMens.nu.

GENT

DINSDAG 4 MAART 2014, 13:30 - 17:00

Meanderen doorheen de westerse kunstmuziek

Leren luisteren naar 2000 jaar westerse kunstmuziek

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

**Adriana Lecouvreur van Francesco Cilea
Magda Oliveiro**

Cilea's geromantiseerde opera over de beroemde Franse actrice Adrienne Lecouvreur (verhaal dat bekend is geworden door de interpretatie op het toneel van Sarah Bernhardt) is bekend van enkele aria's die regelmatig te horen zijn op een recital, maar de opera zelf wordt zelden opgevoerd.

Adriana Lecouvreur (5 april 1692 - 20 maart 1730) was een immens populaire actrice die in Parijs floreerde en een mysterieuze dood stierf. Ze had een romance met Voltaire en Maurice de Saxe. Deze laatste verhouding eindigde in een tragedie wanneer ze vergiftigd werd door haar rivale Maria Karolina Sobieska, Hertogin van Bouillon. De Katholieke Kerk excommuniceerde haar en weigerde haar een christelijke begrafenis.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (vereist): Geert Boxstael

0496 53 99 76 – 09 269 07 10 – upvgenteeklo@gmail.com.

Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

VRIJDAG 7 MAART 2014, 20:00 - 22:30

Madame Bovary – Gustave Flaubert

Leesclub 'De Avonduren'

UPV GENT-EEKLO

Boerendochter Emma Rouault las in haar jeugd, die zij doorbracht in het klooster, zoveel mogelijk liefdesverhalen. Wanneer Emma uit het klooster komt, ontmoet zij de arts Charles Bovary, een goede maar wat sullige man. Al snel gaat ze trouwen met deze arts, met het idee dat ze een leven vol geluk, passie en avontuur tegemoet gaat. Al snel blijkt dat het echte leven helemaal niet lijkt op de wereld die Emma kent uit haar boeken. Ze vindt haar leven maar saai en gaat zich steeds meer ergeren aan de saaiheid en de bekrompenheid van haar echtgenoot.

Deelname: indien u hier instapt, betaalt u € 50 voor de werken van februari tot juni.

Info en inschrijving (vereist): Geert Boxstael

0496 53 99 76 – 09 269 07 10 – upvgenteeklo@gmail.com.

Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent of

Gentse Steenweg 18, 9980 Eeklo.

DINSDAG 11 MAART 2014, 13:30 - 17:00

Meanderen doorheen de westerse kunstmuziek

Leren luisteren naar 2000 jaar westerse kunstmuziek

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

Dame de Flors - École de Notre-Dame de Paris (12de - 13de eeuw)

De eerste steen van de Notre-Dame de Paris werd in 1163 door paus Alexander III geplaatst. Tegen 1177 was het koor voltooid (men bouwde eerst het koor voor de erediensten van de clerici), het nieuwe hoogaltaar werd in 1182 ingewijd. Na de dood van bisschop Maurice de Sully in 1196 (de bouwheer, en misschien de bouwmeester) werd onder zijn opvolger Eudes de Sully gestart met de bouw van het transept en het schip. Halverwege de 13de eeuw werden ook de westtorens voltooid, waarna tot 1345 nog gewerkt werd aan het interieur en de straalkapellen.

Voor dit machtige koor werd door de hoogste prelaat van Parijs 'Magister Léoninus'

nieuwe zangen geschreven die de westerse kunst een totaal vernieuwende richting zullen geven: de 'Organa'.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (vereist): Geert Boxstael - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10 - upvgenteeklo@gmail.com.
Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

WOENSDAG 12 MAART 2014, 15:00

Bezoek aan de tentoonstelling 'Lang leve de TV'

GENTSE GRUIZE GEUZEN

In de tentoonstelling *Lang leve de tv! 60 jaar televisie* krijgen we de unieke kans om een blik te werpen achter de schermen van een selectie inmiddels legendarisch geworden televisieprogramma's.

We wandelen er door meer dan 2000 vierkante meter televisiedecor en ontdekken er hoe televisie in de laatste zestig jaar is geëvolueerd van een curiosum naar een niet meer weg te denken massamedium. We beleven er de evolutie van de eerste 'zwarte kastjes' in de huiskamers van de jaren '50 naar het digitaal televisiekijken op tablets van vandaag. We presenteren er zelf het journaal of weerbericht, maken foto's in de keuken van *Dagelijkse Kost* of wanen ons Joske Vermeulen in het decor van de *Gaston en Leo eindejaarsshow*.

Niet te missen dus! We spreken af om 14:45 aan de ingang van de Sint-Pietersabdij.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving: gelieve eerst contact op te nemen met het Geuzenhuis om u in te schrijven (plaatsen zijn beperkt) via griet@geuzenhuis.be of 09 220 80 20. Uw reservatie is echter pas definitief na ontvangst van € 10 p.p. op rek. van GGG: BE55 0016 7410 8044 / GEBABEBB, met vermelding '60 jaar TV + aantal deelnemers'.
Locatie: Sint-Pietersabdij, Sint-Pietersplein 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 13 MAART 2014, 20:00

Bespreking Elektra - Hugo von Hofmannsthal

Leesclub 'Le club des Nobles'

UPV GENT-EEKLO

De gruwelijke tragedie van de perpetuatie van nietsontziende wraak. We maken er een drieluik van. We bespreken het werk, gaan naar de NTGent-voorstelling en we analyseren de muzikale zetting door Richard

Strauss. Zie verder in deze nieuwsbrief.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (vereist): Geert Boxstael - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10 - upvgenteeklo@gmail.com.
Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

ZATERDAG 15 MAART EN ZONDAG 16 MAART 2014

ONEYENKO brengt 'Sterrenstreler'

WILLEMSFONDS GENT

Sterrenstreler is een tentoonstelling van kunstwerken, gekoppeld aan poëzie. De kunstwerken (schilderijen) zijn van Max Consael, de poëzie is van Paul Cox. *Sterrenstreler* is ook de titel van een bundel die binnen enkele weken verschijnt, waarin telkens een afbeelding van een werk van Max Consael woordelijk vergezeld wordt door poëzie van Paul Cox. Het evenement wordt georganiseerd door Marc Honnay (Oneyenko Artworks cv).

Zaterdag 15/03 (SOIREE)

- 17:00** Opening deuren tentoonstelling
- 17:45** Inleiding en presentatie dichter Paul Cox en kunstschilder Max Consael door dichter en organisator Marc Honnay
- 18:30** Eerste lezing gedichten door Paul Cox
- 20:00** Tweede lezing gedichten door Paul Cox

Zondag 16/03 (MATINEE)

- 11:00** Kunst- en Poëziecafé in het kader van de literaire matinee van Willemsfonds Gent vzw
- 11:30** Eerste lezing van Marc Honnay (uit bundel 'Zinnen op abstract' met schilderwerken Max Consael)
- 14:30** Tweede lezing van Marc Honnay (uit bundel 'Zinnen op abstract')
Tentoonstelling doorlopend tot 18:00

Toegang: gratis.

Info: Danny Neirinckx - 0495 53 99 83
wfgent-dn@telenet.be
Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

DINSDAG 18 MAART 2014, 13:30 - 17:00

Meanderen doorheen de westerse kunstmuziek

Leren luisteren naar 2000 jaar westerse kunstmuziek

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

Elektra van Richard Strauss en Hugo Von Hofmannsthal

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (vereist): Geert Boxstael - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10 - upvgenteeklo@gmail.com.
Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

WOENSDAG 19 MAART 2014, 20:00

Zelfdoding: wie, waarom en hoe te stoppen

Prof. dr. Kees van Heeringen

HUMANISTISCH VERBOND GENT

Elke dag stappen er gemiddeld drie Vlamingen uit het leven. Dagelijks belanden er nog eens dertig in het ziekenhuis na een poging. Dubbel zoveel mannen als vrouwen, meer dan waar ook ter wereld. De vraag naar het 'waarom' klinkt luid bij vrienden en familieleden.

Prof. Dr. Kees van Heeringen (UGent/UZ-Gent) is er samen met zijn team Gentse wetenschappers in geslaagd een doorbraak te forceren in het onderzoek naar zelfdoding, en komt tot de conclusie dat hun hersenen anders werken en preventie zeer belangrijk is.

Deelname: gratis voor leden en studenten / € 4 niet-leden.

Info en inschrijving: Brigitte Walraeve - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be
Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

WOENSDAG 19 MAART 2014, 20:00

Informatie-avond voor kandidaat-pleegouders

PLEEGZORG OOST-VLAANDEREN / OPVANG VZW

Gratis toegang.

Info: 09 245 27 26 - 0475 467 952
ivan.claeys@pleegzorgoostvlaanderen.be
www.pleegzorgoostvlaanderen.be
Locatie: Vlaamse Kaai 11, 9000 Gent.

DONDERDAG 20 MAART 2014, 14:00

Film met nabespreking: 'The Broken Circle Breakdown'

GGG I.S.M. HUISVANDEMENS GENT

De Belgische film *The Broken Circle Breakdown* gaat over leven en dood, over het verlies van een kind aan een vreselijke ziekte, de onrechtvaardigheid van het bestaan, de

liefde en de grenzen ervan. Thema's als humanisme en rouw komen ruimschoots aan bod. De schitterende Bluegrassmuziek helpt soms de pijn te verzachten.

Gratis toegang.

Info en inschrijving (wenselijk, plaatsen zijn beperkt):
huisvandeMens Gent - 09 233 52 26 - gent@deMens.nu.
Locatie: huisvandeMens, Sint-Antoniusskaai 2, 9000 Gent.

VRIJDAG 21 MAART 2014, 20:00

Toneelvoorstelling Elektra

Toneelclub 'Melpomene'

UPV GENT-EEKLO

Hoe verder te leven na de grootste ramp die een kind kan overkomen? Dat is de vraag voor Elektra, Chrysothemis en Orestes. Hun moeder Klytaimnestra vermoordde hun vader Agamemnon en deelt nu het voormalig huwelijksbed met haar minnaar Aigisthos. Chrysothemis wil de hele geschiedenis het liefst vergeten. Orestes, de jongste, is gevlucht. Maar Elektra is helemaal in de ban van het verleden. Ze beweegt zich tussen de herinnering aan de gruwelijke dood van haar vader en de moordfantasieën op haar moeder en diens minnaar.

Deelname: tickets vanaf € 11.

Info en inschrijving: NTGent - Sint-Baafsplein 17,
9000 Gent - 09 225 01 01 - tickets@ntgent.be.
Locatie: NTGent - Minnemeers Gent.

DINSDAG 25 MAART 2014, 13:30 - 17:00

Meanderen doorheen de westerse kunstmuziek

Leren luisteren naar 2000 jaar westerse kunstmuziek

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

Pianokwintet van Robert Schumann en ... we meanderen

Een van de kamermuziekmeesterwerken uit de Romantiek. Een compositie van wellicht de meest frappante romantische en tragische componisten ooit. Muziek die het gedicht met de befaamde zin 'Himmelhoch jauchzend...' van Goethe pregnantly belichaamt.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (vereist): Geert Boxstael -
0496 53 99 76 - 09 269 07 10 - upvgenteevlo@gmail.com.
Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

WOENSDAG 26 MAART 2014, 19:30

Uitreiking Geuzenprijs 2014

Lady Angelina, Jan Matthys en de Piepkies

'T ZAL WEL GAAN

Het vriendencollectief 't Zal Wel Gaan reikt in de Minard voor de tiende keer een Geuzenprijs uit. Zoals de traditie het wil zal de uitreiking gepaard gaan met een culturele happening waaraan Lady Angelina, Jan Matthys (homo turisticus) en de Piepkies met Roland, Sioen en Pieter Jan De Smet hun medewerking verlenen. Jins von Stroheim presenteert de avond.

De Geuzenprijs is bedoeld als 'een hommage aan signalen van het creatief vermogen van de vrije, kritische geest en als bijdrage tot de uitstraling van een volwassen, ongecompliceerde vrijzinnigheid'.

Laureaten worden gekozen 'onder hen die, zonder daarom een onberispelijk boegbeeld te moeten zijn, de mond niet willen houden of de pen niet willen breken tegenover alles wat een vrij, open meerdimensionaal leefklimaat in Vlaanderen tegenwerkt of bedreigt'.

De prijs is een initiatief van het Taalminnend Studentengenootschap 't Zal Wel Gaan, zijn oud-ledenbond en het Fonds Tony Bergmann. Hij werd voor het eerst uitgereikt in 1979. Vroegere laureaten zijn Johan Anthierens, Maurice De Wilde, Jeroen Brouwers, Kamagurka, Nicole van Goethem, Lucienne Herman-Michielsen en de Vlaamse Vereniging Recht op Waardig Sterven, Cornelius Bracke & Guido Van Meir en ten slotte, in 2010, Etienne Vermeersch en Erwin Mortier.

Inkom: € 12 (vvk) / € 7 (studenten). Add: € 15.

Tickets kunnen besteld worden via www.minard.be.

Locatie: Minard, Walpoortstraat 15, 9000 Gent.

VRIJDAG 28 MAART 2014, 20:00

Koen De Cauter Quartet in concert

WILLEMSFONDS GENT

Koen de Cauter stelt zichzelf voor: 'West-Vlaming van geboorte. Moeder had een zilverstem, vader was kunstschilder, violist en filosoof, een puur artiest.

Altijd zot geweest van muziek. Mijn eerste

grote liefde was Beethoven, mijn eeuwige liefde Bach. Daarna goeie populaire muziek, zigeunermuziek, flamenco en jazz. Voornamelijk autodidact op gitaar en sopraan saxofoon, later meer en meer zang. Jaren met de Piotto's, de familie Adel en in '75 het fameuze Waso Quartet. Ontelbare projecten: Brassens, Gezelle, les P'tits Belges, Romani, familie De Cauter ... Tournees in heel West Europa, maar ook in bijvoorbeeld Congo, Burundi, Nieuw-Zeeland, Fiji Eilanden, New Orleans ... Samenwerking met Wannes Van de Velde, Sammy Rimington, Sing Miller, Sam Lee, Topsy Chapman, Juanita Brooks, David Paquette ... Kortom: vol muzikale plannen tot ik erbij neerval.'

Inkom: € 12 (WF-leden) / € 14 (niet-WF-leden).

Info en inschrijving: reserveren bij Danny Neirincx
0495 53 99 83 - wfgent-dn@telenet.be.

Reservatie enkel geldig na ontvangst storting op rekening:
IBAN BE20 0000 0875 5056 van Willemsfonds Gent,
met vermelding 'Koen De Cauter'.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

ZONDAG 30 MAART 2014, 15:00

Academische zitting 25 jaar KIG vzw

Vernissage Octave Landuyt

KUNST IN HET GEUZENHUIS

25 jaar geleden werd de vzw Kunst in het Geuzenhuis (KIG) in het leven geroepen. KIG speelt nog steeds een pioniersrol in het bieden van kansen aan jongeren en/of minder bekende kunstenaars die de vrijzinnige gedachte genegen zijn.

KIG koos een gerenommeerd kunstenaar als centrale gast voor deze viering, met name Octave Landuyt. Hij stond aan de wieg van de eerste afdeling voor Plastische Kunsten aan de Rijksnormaalschool van Gent. Menig Belgisch kunstenaar volgde een opleiding bij hem, denk maar aan Karel Dierickx en William Sweetlove. Vandaag laten we de meester aan het woord.

PROGRAMMA

Inleiding: voorzitter Eddy Carels

Situering Octave Landuyt in de kunstgeschiedenis:
Willem Elias

Filosofisch gesprek: Octave Landuyt en Elie Saegeman

Tekstfragmenten: Frieda Cloet en Yvette Verbauwen

Muzikaal intermezzo: Rudy Balliu en orkest

Vernissage: Octave Landuyt
We sluiten af met een receptie.

Gratis toegang.

De tentoonstelling loopt van 31 maart t.e.m. zondag 6 april in het Geuzenhuis. Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 12:00 en van 13:00 tot 16:30 (na telefonische afspraak via 09 220 80 20). Op zaterdag en zondag van 14:00 tot 17:00. Info en inschrijving (plaatsen zijn beperkt): griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20. Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

GERAARDSBERGEN

DONDERDAG 13 MAART 2014, 20:00

Het ontwaken van het denken in de renaissance - Ontstaan van het humanistische wereldbeeld

Prof. dr. Gustaaf Cornelis

UPV GERAARDSBERGEN

Gratis toegang.

Info en inschrijving: Dominique Brems - 054 58 76 84 brems.dominique@telenet.be of Jean-Louis Rens jean.louis.rens@telenet.be - 054 41 83 92 - 0477 91 55 51. Locatie: Liberaal Gebouw, 1ste verdieping zaal Manneke Pis Museum, Markt 47, 9500 Geraardsbergen.

HERZELE

VRIJDAG 7 MAART 2014, 19:30

Algemene ledenvergadering

WILLEMSFONDS HERZELE

Toegang: gratis.

Info en inschrijving: Christine Glorieux - 0478 23 56 05 christine.glorieux@telenet.be. Locatie: Vergaderzaal ABBETT Immobiliën, Provincieweg 405, 9550 Herzele.

LOCHRISTI

ZONDAG 30 MAART 2014

Daguitstap Antwerpen

WILLEMSFONDS LOCHRISTI

Geleid bezoek aan het MAS en lunch. Met de trein van Gent Dampoort naar Antwerpen Centraal en van daar naar het MAS met de tram ('s avonds uiteraard in omgekeerde zin). Deelnameprijs en aanvangsuur niet bekend bij het ter perse gaan.

Info en inschrijving: Robert Steens - 09 355 81 98 robertsteens@hotmail.com. Locatie: Museum Aan de Stroom, 2000 Antwerpen.

OUDENAARDE

ZONDAG 2, 16 EN 30 MAART 2014, 10:30 - 13:00

Vrijzinnige toegabbel

VCL, LIEDTSKRING EN OGG

De gelegenheid tot nadere kennismaking met het Vrijzinnig Centrum Liedts en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vriendentreffen.

Het aperitief wordt verzorgd door de Liedtskring telkens op de eerste, derde en vijfde zondag van de maand.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

MAANDAG 17 MAART 2014, 20:00

Voordracht 'Overgewicht'

Dr. Nancy Van Wilder

UPV EN LIEDTSKRING VZW

Obesitas is een conditie van het lichaam waarbij de natuurlijke energiereserve van een mens of zoogdier, die in vet wordt opgeslagen, de gebruikelijke niveaus ver overschrijdt tot aan het punt waarbij de gezondheid in het geding komt.

In 2008 had meer dan de helft van de volwassen bevolking in de Europese Unie overgewicht of obesitas. Gemiddeld was 15,5% van de bevolking obees (BMI van meer dan 30 kg/m²). Voor de meeste Europese landen was dit meer dan een verdubbeling ten opzichte van de cijfers van 1988.

Tijd dus om dit even van naderbij te bekijken met dr. Nancy Van Wilder, verbonden aan de Obesitaskliniek van het UZ Brussel.

Deelname: vrije bijdrage - wordt doorgestort aan het Kinderkankerfonds.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde - 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

MAANDAG 24 MAART 2014, 20:00

Voordracht 'Arabia Felix. Als westerse vrouw alleen door Jemen'

Rita De Keyzer

WILLEMSFONDS

Als Jemen bij ons in het nieuws komt, wordt er bericht over terrorisme of aanslagen. We hebben dus een zeer negatief beeld van dit -

nochtans prachtige - land. Rita De Keyzer heeft het op een andere manier leren kennen tijdens verschillende rondreizen. Ze was er ook toen de toen de Arabische Lente Jemen bereikte.

Aan de hand van een boeiende fotoreportage belicht zij de architectuur, de godsdienst en het dagelijkse leven met speciale aandacht voor de vrouwen.

Na de voorstelling beantwoordt zij graag al uw vragen.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

RONSE

DINSDAG 25 MAART 2014, 20:00

Senator Jean-Jacques De Gucht over het wetgevend werk rond euthanasie

WILLEMSFONDS RONSE

Willemsfonds Ronse organiseert een lezingenreeks over euthanasie. Op deze dinsdagavond komt Jean-Jacques De Gucht tekst en uitleg geven bij het wetgevend werk rond euthanasie.

Jean-Jacques De Gucht is 30 jaar. Hij zetelt sinds 7 juni 2009 in het Vlaams Parlement. En sinds 9 januari 2013 is hij senator aangevoerd door het Vlaams Parlement.

Inkom: Niet bekend bij het ter perse gaan.

Info: De Branderij - 055 20 93 20 de.branderij@skynet.be.

Locatie: De Branderij, Zuidstraat 13, 9600 Ronse.

ZONDAG 30 MAART 2014, 10:30

Feest Vrijzinnige Jeugd - Lentefeest.

Feest voor alle zes- en twaalfjarigen.

Gratis toegang.

Info: De Branderij - 055 20 93 20 - de.branderij@skynet.be. Locatie: Academie voor Artistieke Vorming, Zuidstraat 19, 9600 Ronse.

ZOMERGEM

DINSDAG 11 MAART 2014, 19:30 - 21:30

iPad-cursus (tekstverwerking)

VC ZOMERLICHT

Op vraag van cursisten volgen er specifieke sessie's over de iPad. Elke sessie is praktijkgericht dus een eigen iPad is noodzakelijk om deel te nemen aan de praktijkoefeningen.

Een klein beetje voorkennis van de iPad is een pluspunt. De besproken App kan ter plaatse worden gedownload via uw eigen Apple-account.

Deelname: € 7.

Info en inschrijving (plaatsen zijn beperkt): 0475 31 79 67 (na 16:30 op weekdays)

vrijzinnig.zomergem@telenet.be. Inschrijving is pas definitief na toezegging van Freddy Verleye en betaling.

Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

VRIJDAG 14 MAART 2014, 19:00

Kennismaking met het boeddhisme

Tillo Detige

VC ZOMERLICHT I.S.M. HUISVANDEMENS EEKLO

Tillo Detige werkt momenteel aan een doctoraat (UGent) over het boeddhisme en geeft een ons een inleiding op deze levensbeschouwing.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: huisvandeMens Eeklo - 09 218 73 50 eeklo@deMens.nu.

Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

DINSDAG 25 MAART 2014, 19:30 - 21:30

iPad-cursus

VC ZOMERLICHT

Vanavond focussen we ons op het rekenblad: de iPadnummers.

Deelname: € 7.

Info en inschrijving (plaatsen zijn beperkt): 0475 31 79 67 (na 16:30 op weekdays) - vrijzinnig.zomergem@telenet.be.

Inschrijving is pas definitief na toezegging van Freddy Verleye en betaling.

Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

VRIJDAG 28 MAART 2014, 19:00

Kennismaking met het hindoeïsme

Prof. dr. Eva De Clercq

VC ZOMERLICHT I.S.M. HUISVANDEMENS EEKLO

Eva De Clercq is professor bij de opleiding Oosterse Talen en Culturen van de Universiteit Gent, waar zij Sanskriet en literatuur onderwijst. Zij introduceert ons in de wereld van het hindoeïsme.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: huisvandeMens Eeklo 09 218 73 50 - eeklo@deMens.nu.

Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

ZOTTEGEM

ZATERDAG 15 MAART 2014, 17:00

Viering 40 jaar HV Zottegem

HV ZOTTEGEM

De HV afdeling Zottegem viert haar veertigste verjaardag en nodigt iedereen feestelijk uit.

Deelname: € 45 (leden) / € 55 (niet-leden).

Info en inschrijving: William Lampens - 09 355 89 49 william_lampens@skynet.be.

Locatie: Feestzaal De Toren, Strijpenplein, 9620 Zottegem (Strijpen).

OPROEP HV GENT

Om u nog beter op de hoogte te houden van onze activiteiten en acties, kondigen wij binnenkort alles ook via het internet aan.

Stuur uw e-mailadres door naar hvv.gent@geuzenhuus.be en wij doen het nodige.

We hopen u binnenkort (opnieuw) te begroeten op een van onze activiteiten!

Info: Brigitte Walraeve - 09 220 80 20

hvv.gent@geuzenhuus.be.

VASTE ACTIVITEIT VC DE BRANDERIJ

Elke eerste en derde woensdag van de maand van 19:30 tot 21:00

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving.

SOS Nuchterheid is een vrijzinnig en humanistisch zelfzorg initiatief en is een lidvereniging van deMens.nu

Info SOS Nuchterheid: 0486 25 66 71

info@sosnuchterheid.org - www.sosnuchterheid.org.

Info en locatie: De Branderij, Zuidstraat 13, 9600

Ronse - 055 20 93 20 - debranderij@skynet.be.

VASTE ACTIVITEIT VC GEUZENHUIS

Elke woensdag en vrijdag om 20:00:

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving (alcohol en andere verslavingen). Aarzel niet om een afspraak te maken. De lotgenoten uit uw buurt verwelkomen u van harte!

Uw contactpersoon:

Eddy - 0494 65 19 84 (woensdag)

Cynthia - 0477 65 72 11 (vrijdag)

Locatie: Geuzenhuus, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VASTE ACTIVITEITEN VC LIEDTS

Elke maandag om 20:00:

Workshop hatha yoga, ingericht door het Willemsfonds (geen yoga tijdens schoolvakanties).

Elke maandag om 13:30 en elke woensdag om 19:30

Bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijsse Geuzen en Liedtskring (uitgezonderd feestdagen).

Elke dinsdag om 20:00

Bijeenkomst SOS Nuchterheid (ook tijdens schoolvakanties).

De vrijzinnig humanistische bibliotheek is te bezoeken tijdens openingsuren of na afspraak via 055 30 10 30 of info@vcliedts.be (uitgezonderd feestdagen en schoolvakanties). Uitlenen enkel mogelijk voor leden.

Openingsuren VC Liedts: van maandag tot vrijdag

van 9:00 tot 12:00 en van 13:30 tot 15:30.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4,

9700 Oudenaarde - 055 30 10 30

info@vcliedts.be - www.vcliedts.be.

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 april 2014. Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 5 maart 2014 verwacht op onze redactie.

NOTEER ALVAST IN UW AGENDA

04/04 Walging - Sartre
UPV Gent-Eeklo

Hoofredactie:

Fred Braeckman

Eindredactie:

Griet Engelrelst, Thomas Lemmens

Redactie:Kurt Beckers, Albert Comhaire,
Freia DeBuck, Annette De Vos,
Frederik Dezutter**Vormgeving:** Gerbrich Reynaert**Druk:** New Goff**Verantwoordelijke uitgever:** Sven Jacobs
p/a Kantienberg 9, 9000 Gent**Werkten aan dit nummer mee:**Eddy Bonte, Dirk Dekempe, Willem Elias,
Bertrand Flamang, Giselle Nath, Pierre
Martin Neirinckx, André Oyen, Sylvain
Peeters, Renaat Ramon, Dirk Van Damme,
Christian Van Kerckhove, Kris Velter, Jean
Pierre Verhaeghe.**Cover:** Octave Landuyt
© Roland MinnaertDe Geus is het tijdschrift van het
Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis vzw en de
lidverenigingen en wordt met de steun van
de PIMD verspreid over Oost-Vlaanderen.Het VC-Geuzenhuis coördineert,
ondersteunt, bundelt de Gentse
vrijzinnigen in het **Geuzenhuis**,
Kantienberg 9, 9000 Gent
09 220 80 20 – f09 222 70 73
admin@geuzenhuis.be
www.geuzenhuis.beU kan de redactie bereiken via
Thomas Lemmens, thomas@geuzenhuis.be
en Griet Engelrelst, griet@geuzenhuis.be
of 09 220 80 20.

*De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde
artikels berust uitsluitend bij de auteurs.**De redactie behoudt zich het recht artikels in te
korten. Alle rechten voorbehouden.**Niets uit deze uitgave mag gereproduceerd of overge-
nomen worden zonder de schriftelijke toestemming
van de redactie. Bij toestemming is bronvermelding
- De Geus, jaargang, nummer en maand - steeds
noodzakelijk.**Het magazine van De Geus verschijnt tweemaan-
delijks (5 nummers). De nieuwsbrief van De Geus
verschijnt maandelijks (10 nummers).*Fred
BraeckmanGriet
EngelrelstThomas
LemmensKurt
BeckersAlbert
ComhaireAnnette
De VosFrederik
DezutterFreia
DeBuckGerbrich
Reynaert**LIDMAATSCHAPPEN****Kunst in het Geuzenhuis:** €12 op rekening
IBAN BE38 0013 0679 1272 van Kunst
in het Geuzenhuis vzw met vermelding
'lid KIG'.**Grijze Geuzen:** €10 op rekening IBAN
BE72 0011 7775 6216 van HVV Leden-
rekening, Lange Leemstraat 57, 2018
Antwerpen met vermelding 'lid GG +
naam afdeling (bv. lid Gentse Grijze
Geuzen)'.**Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging:** €10
op rekening IBAN BE72 0011 7775
6216 van HVV Ledenrekening, Lange
Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met
vermelding 'lid HVV + naam afdeling
(bv. lid HV Gent) + e-mailadres'.**Vermeylenfonds:** €10 op rekening IBAN
BE50 0011 2745 2218 van VF Ledenre-
kening, Tolhuislaan 88, 9000 Gent met
vermelding 'lid VF'.**Willemsfonds:** €15 op rekening IBAN
BE39 0010 2817 2819 van WF Ledenre-
kening, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent
met vermelding 'lid WF'.**ABONNEMENTEN****De Geus** zonder lidmaatschap: €13 op
rekening IBAN BE54 0011 1893 3897
van het VC-Geuzenhuis met vermelding
'abonnement Geus'. Prijs per los num-
mer: €2.**Het Vrije Woord** gratis bij lidmaatschap
HVV en GGG.Combinaties van lidmaatschappen met of
zonder abonnementen zijn mogelijk.**LIDVERENIGINGEN VC-G****De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding
en begeleid zelfstandig wonen vzw**
info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22
info@decocon.be - www.decocon.be**De Geus van Gent**open van ma t.e.m. vr vanaf 16:00
za vanaf 19:00
info: www.geuzenhuis.be
09 220 78 25 - geusvangent@gmail.com**Feest Vrijzinnige Jeugd vzw**info: Thomas Lemmens - 09 220 80 20
thomas@geuzenhuis.be**Feniks vzw**info: www.plechtigheden.be
huisvandeMens - 09 233 52 26
gent@deMens.nu**Fonds Lucien De Coninck vzw**info: www.fondsluciendeconinck.be
fondsluciendeconinck@gmail.com**Humanistisch Verbond Gent**info: B. Walraeve - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be**Humanistisch - Vrijzinnige Vereniging
Oost-Vlaanderen**info: T. Dekempe - 09 222 29 48
hvv.ovl@geuzenhuis.be**Gentse Grijze Geuzen**info: R. Van Mol - 0479 54 22 54
rvanmol@hotmail.com**Kunst in het Geuzenhuis vzw**info: Griet Engelrelst - 09 220 80 20
griet@geuzenhuis.be**Opvang - Oost-Vlaanderen vzw****Dienst voor pleegzorg**info: A. Roelands - 09 222 67 62
gent@opvang.be**SOS Nuchterheid vzw**In Gent, woensdag en vrijdag
(alcohol en andere verslavingen).
info: 09 330 35 25(24u op 24u)
info@sosnuchterheid.org
www.sosnuchterheid.org**UPV Gent**Info: Geert Boxstael
geert.boxstael2@telenet.be**Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen**info: 09 223 02 88
info@vermeylenfonds.be
www.vermeylenfonds.be**Willemsfonds Oost-Vlaanderen**info: 09 224 10 75
info@willemsfonds.be
www.willemsfonds.be**Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw**info: thierry.vervoort@digimores.org
www.digimores.org**PARTNER****huisvandeMens Gent**Het centrum biedt hulp aan mensen met
morele problemen.U kan er terecht van ma t.e.m. vr
van 9:00 tot 16:30

De hulpverlening is gratis!

info: Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent
09 233 52 26 - f 09 233 74 65
gent@deMens.nu

Goe gezegd!

ZATERDAG 15 MAART 2014

GEUZENHUIS, GENT
VAN 10 TOT 18 UUR

DEBATWEDSTRIJD VOOR VRIJZINNIGE JONGEREN (DERDE GRAAD)

OPZET: Debatteer in teams van twee rond brandend actuele humanistische thema's. Het publiek twittert alvast mee.

PRIJZEN: 1e plaats: elk 50€ Fnacbon. 2e plaats: elk 20€ Fnacbon, 3e plaats: filmticket
De meest spitvondige tweet wint een audiosysteem!

DOELGROEP: derde graad

INFO EN INSCHRIJVING: tot 28 februari via: hujo.be/debatwedstrijd

GRATIS INCL. BROODJESLUNCH EN RECEPTIE ACHTERAF
(VOOR DEELNEMERS EN COACHES)